

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI**

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK DİN MÜSİKİSİNDE İCRA
EDİLEN SALÂ VE SALAVÂTLARIN TÜR-BİÇİM AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

**Betül KÜÇÜKSÜSLÜ
1330208019**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Erdoğan ATEŞ**

ISPARTA - 2015

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA
SINAV TUTANAĞI

Tez Savunması 1

Tarih: 11.06.2015

Enstitü Yönetim Kurulunun 14.05.2015 tarih ve 711/10-I sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Türk Din Müsikisi Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Betül KÜÇÜKSÜSLÜ'nün "Geçmişten Günümüze Türk Din Müsikisinde İcra Edilen Sala ve Salavatların Tür-Biçim Açısından İncelenmesi" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 11.06.2015 tarihinde saat 10:30 da toplanmış ve aday tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliğin Madde 25 uyarınca adaya 45 dakika süreyle teziyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ Tezin kabul edilmesine

☐ Tezde düzeltme verilmesine

☐ Tezin reddedilmesine

(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

* Tez adı değişikliği yapıldı/yapılmadı

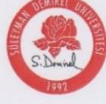
Oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Jüri	Adı Soyadı	Üniversite- Bölüm
Danışman	: Öğr. Gör. Erdoğan Ateş S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü	
Üye	: Prof. Dr. Murat Sancı Erdoğan Ateş S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Özgen Küçüköğke, E.Ü. Devlet Türk Müsikisi Konservatuarı, Temel Bilimler Bölümü	
Üye	:	
Üye	:	

İmza

EK: Her Bir Jüriye Ait Tez Değerlendirme Jüri Raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içinde ilgili Anabilim Dalı aracılığıyla Enstitüye teslim edilir.		

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Geçmişten Günümüze Türk Din Müsikisinde İcra Edilen Salâ ve Salavâtların Tür-Biçim Açısından İncelenmesi.” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Betül Küçüközlü
Betül Küçüközlü
25.06.2015

ÖNSÖZ

Hız. Peygamber'in manevi şahsiyetini selamlama anlamında bir ifade olan "dua, tâzim, rahmet" gibi anlamlara gelen Türk Din Mûsikîsi'nde Cami Mûsikîsi formunun içinde yer alan Salâ türü, Hız. Muhammed'e Allah' tan rahmet ve selam temenni eden, onu ve aile fertlerini saygıyla anmak, şefaatinı dilemek amacıyla çeşitli güftelere verilen genel bir isimdir. Fakat bu güfteler farklı bestekârlar tarafından birçok makamda ve usûlde bestelenmiştir. Aynı zamanda serbest olarak bestelenen Salâlarda da mevcuttur. Gerek Kur' an' ı Kerim' de Allah' ü Teala'nın emri, gerekse Hız. Peygamber (s.a.v.) 'e Salât ü Selâm getirmenin faziletleri hakkındaki pek çok hadis-i şerifleri ve bunlara ilâveten ümmetinin Hız. Peygamber (s.a.v.) 'e olan büyük sevgi ve hürmeti pek çok Salât ü Selâm metninin yazılmasına sebep olmuştur.

Bu araştırmada, Türk Din Mûsikîsi repertuarı içinde geniş bir yelpazede ve farklı formlarda yer alan Salâ ve Salavâtları bir araya getirmeye çalıştık. Giriş bölümünde, İslam kültüründe Salâ ve Salavât'ın önemine, birinci bölümde Salâ ve Salavât nedir? sorusunun cevabına, icra şekillerine göre Salâ ve Salavât –Gizli (Hafî), Açıkta (Cehri), Cumhuren Cehri Şeklinde Getirilen Salavât, Salavât-ı Fatih, Salavât-ı Tefriciye, Salâten Tüncina, Salavât-ı Melevan- olarak sınıflandırılmasına, Salâ ve Salavât Çeşitleri –Hız. Peygamber (s.a.v.)'in ismi zikredilince getirilen, namaz-ibadet ve mahfel tesbihleri içinde getirilen, bazı dini merasimler içinde getirilen, mevlid içinde getirilen, minareden okunan, İlâhi ve Nat-ı Şeriflerin içinde geçen Salavât- olarak sınıflandırılmasına, Tekke Mûsikîsi'nde Salâlar –Salât-ı Kemaliye, tekkelerde okunan diğer Salâlardan örnekler, diğer besteli Salâlar- başlıklarına, ikinci bölümde, Salâ ve Salavâtların, İlâhi İçinde Geçen Birkaç Salavât'ın, Tekke Mûsikîsi'nde Okunan Salâların İki Örneğinin, Besteli Salâlardan Üç Örneğin Tür ve Biçim Açısından İncelenmesine değinilmiştir. Ayrıca eser içindeki notalar Arel-Uzdilek sistemine göre yazılmıştır.

Bu araştırmada, emeği geçen; sunduğu görüş ve tekliflerinden dolayı değerli hocam, Öğr. Gör. Erdoğan Ateş'e, Yrd. Doç. Dr. Özgen Küçükgökçe' ye ve Öğr. Gör. Beril Çakmakoglu'na, kaynak temini için arşivini açıp bana yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Hakan Cevher'e, Veysel Varcan'a, tezde yer alan notaların yazımında destek olan Öğr. Gör. Alper Demir'e tez araştırma ve yazımı boyunca sabreden aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

BETÜL KÜÇÜKSÜSLÜ

14.05.2015

Betül KÜÇÜKSÜSLÜ, Geçmişten Günümüze Türk Din Mûsikisinde İcra Edilen Salâ Ve Salavâtların Tür-Biçim Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans, Isparta / 2015.

ÖZET

Bu çalışmada, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i selamlama anlamında bir tabir olan Salâ ve Salavât türleri ele alınmıştır. Bu türlerin, Hz. Peygamber (s.a.v.) için okunan ve Allah'ın bağışlaması ve selamının onun üzerine olması dileğini ifade eden dualara karşılık geldiği görülmektedir. Salâ ve Salavât, Türk Din Mûsikîsi içinde Cami Mûsikîsi'nin serbest ve farklı usûllerde okunan türleri arasında yer almaktadır. Çalışmada, öncelikle bu türlerin kelime anlamları ele alınmıştır. Daha sonra, Salâ ve Salavât türünün İslam kültüründeki önemine değinilmiş ve bu türler sınıflandırılarak açıklanmıştır. Salâ ve Salavâtlar içinde ulaşılabilinen elli beş adet örnekten on beş adeti tür ve biçim açısından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, Salâ ve Salavâtların Türk Din Mûsikîsi içindeki yeri ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelime: Mûsikî, Dini Mûsiki, Salâ, Salât, Salavât

Betül KÜÇÜKSÜSLÜ, The Genre and Form Analysis of the *Salâ* and *Salavâts* Performed in Turkish Religious Music from Past to Present, Master's, Isparta / 2015.

ABSTRACT

In this work, the genre of *Salâ* and *Salavât* used as expressions of salutation for the Prophet Mohammed (s.a.v.) are handled. It is seen that these genres are prayers performed to wish God's forgiveness and blessing for the Prophet Mohammed (s.a.v.). *Salâ* and *Salavât* are amongst the Mosque Music genres performed in free-rhythm or in different *usûls*. The meaning of these genres were firstly handled in the work. Then, the significance of *Salâ* and *Salavât* genres in the Islam culture was evaluated and these genres were explained through classification. The 15 of the *Salâ* and *Salavâts* amongst the 55 that could be reached were analysed in terms of genre and form. As a consequence of this analysis, the place of the *Salâ* and *Salavâts* in Turkish Religious Music was identified.

Key Words: Music, Religious Music, *Salâ*, *Salât*, *Salavât*

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

YEMİN METNİ SAYFASI

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
ESERLER DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. SALÂ VE SALAVÂT NEDİR?	7
1.2. İCRA ŞEKİLLERİNE GÖRE SALÂ VE SALAVÂT	12
1.2.1. Gizli (Hafî) Şeklinde Getirilen Salâ ve Salavât:	12
1.2.2. Açıktan (Cehrî) Şeklinde Getirilen Salâ ve Salavât:	12
1.2.3. Cumhuren Cehri Şeklinde Getirilen Salâ ve Salavât:	13
1.2.4. Salavât-ı Fatih:	13
1.2.5. Salât-ı Tefriciye:	13
1.2.6. Salâten Tüncina:	13
1.2.7. Salavât-ı Melevân:	14
1.3. SALÂ VE SALAVÂT ÇEŞİTLERİ	14
1.3.1. Hz. Peygamber Efendimizin İsmi Zikredilince Getirilen Salavât	14
1.3.2. Namaz-İbadet İçerisinde ve Mahfel Tesbihleri İçerisinde Getirilen Salavât	18
1.3.3. Bazı Dini Merasimler İçinde Getirilen Salavât	21
1.3.3.1. Salât-ı Ümmiyye:	21
1.3.4. Mevlid İçinde Getirilen Salavât	25
1.3.5. Minareden Okunan Salavât	27
1.3.5.1. Sabah Salâsı	27
1.3.5.2. Cenaze Salâsı	31
1.3.5.3. Cuma Salâsı	39

1.3.5.4. Bayram Salâsı.....	39
1.3.6. İlâhi Ve Nât-ı Şeriflerin İçinde Geçen Salavât	43
1.3.6.1. İlâhi	43
1.3.6.2. Na' t.....	68
1.4. TEKKE MÛSİKİSİ' NDE SALÂLAR.....	76
1.4.1. Salât-ı Kemâliye:.....	76
1.4.2. Tekkelerde Okunan Diğer Salâlardan Örnekler:	80
1.5. DİĞER BESTELİ SALÂLAR	82

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. SALÂ VE SALAVÂTLARIN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ ..	98
2.1.1. Salât-ı Ümmiyye' nin Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi	98
2.1.2. Sabah Salâsı' nın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi	99
2.1.3. Cenaze Salâsı' nın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi	102
2.1.4. Bayram ve Cuma Salâsı' nın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi.....	105
2.2. İLÂHİ İÇİNDE GEÇEN BİRKAÇ SALAVÂT'IN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ	109
2.3. TEKKE MÛSİKİSİ' NDE OKUNAN SALÂLARIN İKİ ÖRNEĞİNİN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ	126
2.4. BESTELİ SALÂLARDAN ÜÇ ÖRNEĞİN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	131
EKLER.....	137
SONUÇ	209
KAYNAKÇA.....	211
ÖZGEÇMİŞ.....	215

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
D.İ.A.	: Diyânet Vâkfi İslam Ansiklopedisi
SDÜ	: Süleyman Demirel Üniversitesi
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
Yay.	: Yayın
Y.Y.	: Yayın yok
TS.	: Tarihsiz
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
s.y	: Sayfa yok
c.	: Cilt
s.a.v.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
Yard. Doç. Dr.	: Yardımcı Doçent Doktor
Öğr. Gör.	: Öğretim Görevlisi
Ünv.	: Üniversite
Y.Ö.K.	: Yükseköğretim Kurulu

ESERLER DİZİNİ

Sayfa

Eser 1: Salât-ı Ümmiyye.....	137
Eser 2: Dilkeşhâveran Sabah Salâsı (Durak Evferi).....	138
Eser 3: Dilkeşhâveran Sabah Salâsı (Serbest).....	139
Eser 4: Hüseyini Cenâze Salâsı (Durak Evferi).....	140
Eser 5: Maye Cenâze Salâsı.....	142
Eser 6: Hüseyini Cenâze Salâsı (Serbest).....	143
Eser 7: Bayâtî Bayram ve Cuma Salâsı.....	145
Eser 8: Acem Tevşih ‘Muhammed’ e Bir Gece’.....	147
Eser 9: Acemaşîrân İlâhi ‘Ya Resûlallah Acep Kimdir’.....	148
Eser 10: Neveser İlâhi ‘Alem Yüzüne Saldı Ziyâ’.....	150
Eser 11: Bestenigar Cumhur İlâhi ‘Es-Salâ Her Kim Gelir’.....	151
Eser 12: Canfeza İlâhi ‘Bir Muazzam Padişahsın’.....	152
Eser 13: Sabâ İlâhi ‘Allah Vâhid Lâyezal’.....	154
Eser 14: Hicaz (Tevşih-i Arabî) ‘Teaşşaktü Bi Envârî’.....	155
Eser 15: Hisar-Bûselik İlâhi ‘Kemter Kuluyum Ben Ali’nin’.....	156
Eser 16: Hüseyini İlâhi ‘Bezendi Semalar Gökler Açıldı’.....	157
Eser 17: Hüseyini Tevşih ‘Ravzana Çün Yüz Süren’.....	158
Eser 18: Hüzzam Tevşih ‘Merhaba Ey Fahri’.....	160
Eser 19: Irak Tevşih ‘Mîhr-i Subh-ı Meşrîka’.....	162
Eser 20: Irak Tevşih ‘EsSelâm Eyyi Seyyidisa’.....	163
Eser 21: Kûçek İlâhi ‘Biz Hatm-i Hâce Ederiz’.....	164

Eser 22: Nevâ İlâhi ‘Ezcânü Dil Peygamber’ e Âşık İsen’	166
Eser 23: Nihavend İlâhi ‘Bu Aşk Bir Bahri Ummandır’	168
Eser 24: Rast İlâhi ‘Bir İsmi Mustafa Bir İsmi Ahmed’	170
Eser 25: Rast İlâhi ‘On Sekiz Bin Aleme Server Olan Muhammed’	171
Eser 26: Rast İlâhi ‘Mevlâya Salli ve Sellim’	172
Eser 27: Saba İlâhi ‘Bir İsmi Mustafa Bir İsmi Ahmed’	173
Eser 28: Saba İlâhi: ‘Söyle Selâmım Ey Sabâ’	174
Eser 29: Segâh Cumhur İlâhi ‘Esselâmü Aleyke’	175
Eser 30: Segâh Tevşih ‘Esselâm Ey Sâlikî’	176
Eser 31: Segâh İlâhi ‘Bihamdillâh Derim Allah’	177
Eser 32: Segâh İlâhi ‘Zâtını Dâvet Buyurdu’	178
Eser 33: Uşşak İlâhi ‘Bilmem N’ideyim Allah’	180
Eser 34: Segâh Nât-i Peygamberi	181
Eser 35: Nihavend Nâ’t-ı Nebevi	184
Eser 36: Uşşak Nâ’t	188
Eser 37: Hüseyinî Salât-ı Kemaliye	189
Eser 38: Uşşak Salât-ı Kemaliye	191
Eser 39: Segâh Salavât	192
Eser 40: Uşşak Salavât (Kâdiri)	193
Eser 41: Acemaşîrân Salât	194
Eser 42: Evc Salât	195
Eser 43: Hicaz Salavât	196
Eser 44: Hicaz Salavât	197

Eser 45: Nihavend Salavât.....	198
Eser 46: Uşşak Salavât.....	199
Eser 47: Hüseyini Salât.....	200
Eser 48: Neva Salât.....	201
Eser 49: Nihavend Salât.....	202
Eser 50: Nihavend Salât ü Selâm.....	203
Eser 51: Segâh Salât.....	204
Eser 52: Segâh Salât.....	205
Eser 53: Uşşak Salavât-ı Şerife.....	206
Eser 54: Uşşak Salavât.....	207
Eser 55: Mâhur Salât.....	201

GİRİŞ

Hız. Peygamber'in manevi şahsiyetini selâmlama anlamında bir tabir olan sözlükte “dua, tâzim, rahmet” gibi anlamlara gelen Salât ile (çoğulu Salavât) “esenlik” mânasındaki Selâm kelimelerinden oluşan Salât ü Selâm, “*aleyhi' s-Salât ü ve' s-Selâm*” veya “*sallallâhü aleyhi ve sellem*” şeklindeki dua cümlelerinin yerine daha çok Osmanlı Türkçesi'nde kullanılmıştır. Hız. Peygamber (s.a.v) için okunan, Allah'ın bağışlaması ve selamının onun üzerine olması dileğini ifade eden duâlara “Salavât” , “Salavât-ı Şerife” denir.¹ Böyle dua etmeye “Salavât getirme” Arapça da ise “tasliye” denir; Bu duadan söz edilirken “salvele” kısaltması kullanılır. Kâşgarlı Mahmud Salavât karşılığı olarak alkış (övgü) kelimesine yer vermektedir.² Bir âyette, “*Allah ve melekleri Peygamber' e Salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona Salât edin ve onu tam bir teslimiyetle Selâmlayın*” buyrulur.³ Müfessirler bu âyette Allah'ın Peygamber' e Salât'ının ona rahmet etmesi ve onu melekleri katında övmesi, meleklerin Salât'ının Hız. Peygamber (s.a.v) için istiğfarda bulunmaları ve müminlerin Salât'ının Allah' tan Hız. Peygamber'in kendi katındaki makamını yüceltmesi için dua etmeleri anlamına geldiğini ifade ederler.⁴

Salavât getirmek, Peygamberimize olan şükran borcumuzu yerine getirmek demektir. Çünkü O, müminler için hatta bütün insanlar için büyük iyilikler yapmıştır. Üzerimizdeki haklarına bir nevi teşekkürle karşılık verme ve onu yüceltme, sevgi ve bağlılığımızı dillendirme imkânıdır. Bu ise Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfüdür. Salavât getiren kişi birçok manevî hazlara boğulmuş, lezzetler duyar. Bu ise anlatılmaz, ancak bireyin kişisel tecrübesi ile elde edilir.⁵ Âyetin ikinci kısmında geçen "tam bir teslimiyetle Selâmlama" ifadesi ise ya namazların son kısmında okunan tahiyyat duasında olduğu gibi

¹ Mertoğlu, Mehmet Suat, “Salât ü Selâm”, DİA, Ankara 2009, c. 36, s. 23. ; Ahmet Şahin Ak, *Türk Din Müsikîsi Câmî ve Tekke Müsikîsi*, Akçağ Basımevi, Ankara, 2009, s. 77. ; Dini Kavramlar Sözlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006, s. 575.

² Mertoğlu, DİA, a.g.m., c. XXXVI, s. 23.

³ El-Ahzâb, 33/56. ; El-Bakara, 2/157. ; Et-Tebve, 9/99. ; 103; El-Ahzab, 33/43.

⁴ Mertoğlu, DİA, a.g.m., c. XXXVI, s. 23.

⁵ Ahmet Nedim Serinsu, “33/Ahzâb Süresi 56. Ayet-i Kerimesi Çerçevesinde Hız. Peygamber 'e Salât ve Selâm Getirmenin Anlamı” , Oş Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İlahiyat Bilim Dergisi Kırgız Çeviri, 2008, S. 13, s. 15.

belli Selâm kelimelerini kullanarak Hz. Peygamber (s.a.v.)’in mânevî şahsiyetini Selâmlama ya da onun emirlerine tam anlamıyla boyun eğme şeklinde anlaşılmıştır.⁶

“Âyetteki emrin gereklilik mi (vücûb) yoksa tavsiye mi(nedb) ifade ettiği tartışılmış, vücûb ifade etmekle birlikte hayatta bir defa yerine getirilmesinin yeterli diğerlerinin mendup hükmünde olacağı(Kâdi İyâz, II, 64), bir mecliste Resul- i Ekrem’ in adı ilk anıldığında veya bir metinde ilk yazıldığında Salât ü Selamda bulunmanın âyetteki emri yerine getirmek için, yeterli sayılacağı kabul edilmiştir.” Hz. Peygamber’e Salât ü Selam getirmekle ilgili hadislerden birinin mealı şöyledir: “Kıyamet günü insanların bana en yakını bana en çok Salavât okuyandır.”⁷ Resûl- i Ekrem kendisine nasıl Salât okuyacaklarını soran bazı sahâbîlere namazlarda okunan“Salli ve Bârik duaları” “Salât-ı tâmme” ya da Hz. İbrâhim’in adı geçtiğinden “Salât-ı İbrâhîmiyye” diye bilinen duayı okumalarını tavsiye etmiştir. Çeşitli söyleyiş farklılıkları ile rivayet edilen bu duanın Kâ’ b b. Ucre tarafından nakledilen şekli şöyledir: “Allah’ümme salli alâ Muhammed’in ve alâ âli Muhammed’in kemâ salleyte alâ âli İbrâhîme inneke hamîdün mecîd. Allah’ümme bârik alâ Muhammed’in ve alâ âli Muhammed’in kemâ bârekte alâ âli İbrâhîme inneke hamîdün mecîd”. Hanefîlere göre bu duanın namazların son ka’ desi ile müekked sünnet olmayan nâfile namazların ilk ka’ desinde, Mâlikîlere göre sadece namazların son ka’ desinde okunması sünnetir. Şâfîî ve Hanbelîlere göre ise namazın son ka’ desinde Hz. Peygamber’e Salât’ta bulunmak farzdır. Şâfîîler ayrıca Salavâtı hutbenin rükünleri arasında sayar.⁸

Hz. Peygamber (s.a.v.)’e duyulan sevgi ve muhabbetin ifadesi olan Salâtü-Selâm Kur’ân’ın emriyle her Müslümana görev olarak verilmiştir. Hadislerde de Hz. Peygamber (s.a.v.) ‘in ismi anıldığı zaman Salavât getirmek gerektiği, getirilen Salavâtları kendisine ulaştıran görevli melekler bulunduğu, duaların ancak onunla kabul edildiği, âhirette kendisine en yakın olanın bu dünyada en çok Salavât getirenler olduğu, getirmeyen kimsenin son derece cimri sayıldığı, insanların en hayırlısının çokça Salavât getirenler olduğu zikredilmektedir. Her Salavât getirenin Salavât’ının Hz. Peygamber (s.a.v.) ‘e arz

⁶ Mertoğlu, DİA, a.g.m., c. XXXVI, s. 23.

⁷ Tirmizî, “Vitr”, 21.

⁸ Mertoğlu, DİA, a.g.m., c. XXXVI, s. 23.

olunup on misliyle karşılık verildiği müjdesi de mutasavvıfları Salavât metinlerini ezberlemeye, evrâd ve hizb edinmeye yönlendirmiştir. Hatta bu metinlere yapılan ilâvelerde asıldan ayrılmadığı ancak çokluğa işaret eden, anlamı güçlendirmeye yönelik sayısal söylemlerin eklendiği görülmektedir.⁹

Gerek Kur'ân-ı Kerîm'de Allâhü Teâla'ın emri gerek Hz. Peygamber (s.a.v)'e Salât ü Selâm getirmenin faziletleri hakkındaki hadîs-i şerîfleri ve bunlara ilâveten ümmetinin Hz. Peygamber (s.a.v)'e olan büyük sevgi ve hürmeti pek çok Salât ü Selâm metninin yazılmasına sebep olmuştur. Bu Salât ü Selâm metinleri Arapça olup, kimileri bestelenmiş, okundukları yer ve zamana göre (Cenâze Salâsı, Bayram veya Sabah Salâsı vb.) veya içerdikleri konu ve anlamlara göre (Salât-ı Kemâliye, Salât-ı Tefriciye, Salât-ı Münciye vb.) adlar almışlardır.¹⁰

Kur'an'da Salât kavramının Hz. Peygamber ile müminler arasındaki ilişkiler içinde kullanıldığı görülmektedir. Bunların bazılarında Allah Resulü'nün müminlere "Salât" etmesi istenmekte ve onun "Salât"ının müminler için bir "sekînet" yani "vakar, ağırbaşlılık, huzur, güven ve rahatlık" olduğu belirtilmekte; bazılarında da müminlerden de aynı şekilde karşılık vermeleri ve Allah Resulü'ne Salât ve Selâm etmeleri emredilmektedir. *"Onların mallarından bir kısmını, (günahlarına kefâret olmak üzere) sadaka olarak al ki, alacağın bu sadaka ile onları (mala bağımlılıktan kurtararak) temizlemiş ve (günahlarından) arındırmış olacaksın. Onlar için dua (Salât) et. Çünkü senin duan onlara gönül huzuru verir. Allah Semî'dir; onların itiraf ve tevbelerini, senin dualarını işitir, Alîm'dir; üzüntü ve pişmanlıklarında ne kadar samimi olduklarını bilir."*¹¹ Yine bu bağlamda bazı bedevîlerin Peygamber'in duasına mahzar olmak için infakta bulunduklarına değinilir. *"Bir yerde bedevîlerden kimileri de vardır ki, Allah'a ve ahiret gününe inanır harcadığını Allah yanında yakınlıklara ve Peygamber'in dualarına (Salavât) vesile sayar."*¹² Kur'an'da, Hz. Peygamber'in duasının çok önemli

⁹ Hür Mahmut Yücer, "Tarîkat Geleneğinde Salavât-ı Şerîfe ve Müstakimzâde'nin Şerh-i Evrâd-ı Kâdiri adlı Eseri", Tasavvuf, Ankara, 2005, s. 253-254.

¹⁰ Başak İlhan Harmancı, "Türk Din Mûsikîsi' de Salâ (Salât) Formu Ve Salâ Besteleri", Rast Müzikoloji Dergisi, 2013, c. 1, S.1, s. 157.

¹¹ Tevbe, 9/103.

¹² Tevbe, 9/99.

ve etkili olduğu vurgulanmakta, onun duasının sıradan insanların ve özellikle müminlerin birbirlerine yaptıkları dualara benzemediğı ifade edilmektedir.¹³

Konuyla ilgili rivayetlerde Resul-i Ekrem’e Salavât getirmenin başka şekillerinden de söz edilmiştir. Namazların dışında Resûlullah’ın adı anılınca, yazılınca, Ezan dinlerken, cuma günü, mescide girince, cenaze namazında vb. vesilelerle, ayrıca yazışmalarda ve kitap hâtimelerinde Hz. Peygamber efendimize Salât ü Selâmda bulunmak müstehap sayılmıştır. Bazı âyet ve hadislerden hareketle Hz. Muhammed’ den başka diğ er peygamberlere de Salât ü Selâmda bulunulması tavsiye edilmiştir. Ehl-i beyt’e veya sahâbeye Resul-i Ekrem’e Salât ü Selâmın devamın da ve ona tâbi olarak Salât’ta bulunmak câiz olmakla birlikte onlar için tekil şekilde Salât ifadesi kullanılması genellikle uygun görülmemiştir.¹⁴

Çekilen Salavâtlar kişiyi Allah katında değerli kıldığı gibi ölmüş kişilere de faydalar sağlar. Bununla ilgili Hasan Basri zamanında yaşanan bir olay şöyle anlatılmıştır: *“Bir anne gözyaşları içinde Hasan Basri’ nin yanına gelir ve genç yaşta ölen kızını rüyada görmek istediğini, bunun bir yolu olup olmadığını sorar. Hasan Basri, “Ben sana bir yol öğreteceğim, onu yaparsan büznillah rüyanda kızını görebilirsin. Yatsı namazını kıldıktan sonra dört rekâtta Allah rızası için namaz kılacaksın ve daha sonra yatıncaya kadar Salavât çekeceksin. ” Bunu yaptıktan sonra bir gece kızını rüyada görür. Ancak gördüğüne pişman olur. Çünkü kızı azap çekmektedir. Anne uyanır uyanmaz Hasan Basri’nin yanına gelir ve durumu anlatır. Hasan Basri, “Kızın için hayır yap, sadakalar ver. Ölmüşler için yapılacak başka bir şey yok” der. Anne söylenenleri yapar. Aradan geçen epey zamandan sonra Hasan Basri, kızı cennet bahçelerinde gezerken rüyada görür. Hayret eder! Kız şu cevabı verir: “Annemin gördüğü gibi azap çekmekteyim. Allah, dostlarından bir zatın okumuş olduğı Salavât’ın sevabını bana bağışladı. ”¹⁵*

Salât ve Selâm Peygamber sevgisini arttırır. Peygamber sevgisini tadan insan, insanlara ve bütün varlıklara sevgi ile yönelir. Yani Peygamber sevgisi bireye, “insan” ı

¹³ Nur, 24/63.

¹⁴ Mertoğlu, DİA, a.g.m., c. XXXVI, s. 23.

¹⁵ <http://www.dogruhaber.com.tr/Yazar/Makale/Salavatin-Onemi-ve-Faydalari.html>, (14.11.2014).

ve her var olanı sevmeyi, sevebilmeyi öğretir. Öyle ki bu sevgi insanın, insanlığın mutluluğu için kalbini çarptıran, onu canlandıran bir atılım yapmasına imkân veren bir umut kapısıdır. Çünkü bu bilince erişen mümin için sevme eylemi, sevilme olarak algılanmaz. Yani o mümin, nasıl sevilebileceğini, nasıl sevimli olabileceğini değil, nasıl sevebileceğini amaç edinmiştir: *“Sizden hiçbiriniz iman etmedikçe Cennete giremeyeceksiniz. Sizler, birbirinizi sevmedikçe iman etmiş sayılmayacaksınız.”*¹⁶ Salât ve Selâm bize “örnek insan” ı gösterir. Ona Salât ve Selâm getirmek kelimelere hayat vermek demektir. Kelimeler ise bilgi ile hayat bulur. Bilgi de okumak ile elde edilebilir. O halde insan, modellediği insanı/Peygamber’ini tanımak için okumalıdır. Okudukça sevgisi artacaktır. Çünkü sevgi, bilgi ve çabanın sonucudur. Böylece inanan insan “bilgi ve bunun aktarılması yöntemi” olarak Salât ve Selâma bakacak, Hz. Peygamber’in şahsında nitelikli öğretim-eğitimin insanî bir yöntemini uygulamış olacaktır.¹⁷ Allah Resulü (s.a.v.) bir başka hadiste de hangi gün Salavât getirmenin daha faziletli olacağını bildirmiştir: *“En faziletli gününüz Cuma günüdür. O gün bana çok Salât ü selam getiriniz. Çünkü Salât ü selamlarınız bana arz edilir.”*¹⁸ Sahabiler “Ya Rasulullah bizim Salât ü Selamımız sana nasıl arz edilir, sen çürümüş olursun” diye sorunca Rasulullah (s.a.v) onlara: *“Allah Tealâ peygamberlerin cesetlerini toprağa haram kılmıştır, diye cevap verdi.”*¹⁹ Salât ü selam getirmek, gönlü Allah Resulü (s.a.v)’ e bağlamak, Allah’ın emrine uyarak onu yüceltmek, hayır duada bulunmaktır. Bunlar daha önce söylediğimiz sebepler... Bir diğer sebep ise Efendimiz (s.a.v) tarafından açıklanmıştır: *“Benim kabrimi bayram yerine çevirmeyin, bana Salât edin. Siz her nerede olursanız olun, Salât’ınız bana ulaştırılır.”* Meşhur hadis açıklayıcılarımızdan İmam Tîbî rh.a. bu hadisi izah ederken şöyle demiştir: *“Allah Resulü (s.a.v.) burada şöyle demek istiyor: Kabrimi ziyaretini bayrama çevirmeyin, orada toplanırken bayram yapar gibi toplanmayın. Bunu eğlence, sevinç ve süslenme gününe çevirmeyin.”*²⁰ Ziyaret edebi böyle değildir. Çünkü ziyareti

¹⁶ Muslim, İmân, 22; Ebû Dâvûd, Edeb, 131.

¹⁷ Serinsu, a.g.m., s. 16.

¹⁸ Ebû Dâvûd, Salât 202, Vitir 26.

¹⁹ Ebû Dâvûd, Salât 207, Nesâî, Cuma 5.

²⁰ Ebu Dâvûd, Menâsîk, 96, 97.

bayrama çevirmek Yahudi ve Hristiyanların âdetidir. Bu onlara gaflet, kalplerine de kasvet getirmiştir.²¹

Büyük saltanatın sahibi Allah'ın Kur'an'da buyurduğu ve insanlığın iftiharını Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hadislerinde belirttiği gibi içten duygularla, sırf Allah ve Resulü'nün rıza ve hoşnutluğu için Salavât getirmenin faydaları çok fazladır. Bunlardan bazıları şunlardır: Güç ve kudret sahibi Allah Teâlâ'nın buyruğuna itaattir. Allah'ın rahmet ve merhametine sebeptir. ResulAllah'ın müminlere verdiği bir cevaptır. Yüce ve şerefli bir mertebeye ulaşmadır. Duaların kabulüne, günahların silinmesine, sıkıntıların giderilmesine, ruhun ve kalbin temizlenmesine, sırattan rahat geçmeye, azaptan azade olmaya, arşın gölgesinde gölgelenmeye vesiledir. Bu faydalar kişiyi, Allah Teâlâ'nın emir ve yasaklarını noksansız yerine getiren, insanlığın medar-ı iftiharını Hz. Peygamber (s.a.v.) 'in tavsiye ve telkinlerine uyan müminlerden eyleyecek ebedi kurtuluşun kapısını aralamasına vesile olacaktır. Allah' a ve Resulallah'a destek vermenin, O' nu (s.a.v.) sevmenin ve sevdalı olmanın, kıyamette O' na (s.a.v) yakın ve komşu olmanın en kolay ve en güzel yolu "Salavât getirmek" tir.²²

²¹ <http://semerkanddergisi.com/ona-yakinlik-icin-Salavât/>, (14.11.2014) .

²² <http://www.dogruhaber.com.tr/Yazar/Makale/Salavâtın-Onemi-ve-Faydalari.html>, (14.11.2014)

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. SALÂ VE SALAVÂT NEDİR?

Türk Dinî Mûsikîsi'nde bir form olan Arapça' da “dua” ve “namaz” anlamlarına gelen Salâ (Salât) Hz. Peygamber' e Allah'tan rahmet ve Selâm temenni eden, onu metheden, onun şefaatinı dileyen, aile fertlerine ve yakınlarına dua ifadeleri içeren, çeşitli şekillerde tertiplenmiş hürmet ve dua cümlelerinden oluşur.²³ Arapça sözlü ve Durak Evferi usûlüyle ölçülmüş eserlerdir. Şeması A+B' dir.²⁴ Üslûpları Na' t ve Duraklara benzer. Na't ve Duraklardan farkı yalnızca Efendimize Salât-ü Selâmı bildirmeleridir.²⁵ Salât'ın lügat manası “bildirmek” ise de mutasavvıfta onu “dâvet” maksadında da kullanılmıştır.²⁶ Allah'tan “rahmet” , Meleklerden “istiğfâr (bağışlanmayı dileme) ” , Peygamber'den “şefaât” , insanlardan “dua” anlamlarına gelmektedir.²⁷ *Cenâb-ı Peygamber'in Salâtı, şefaattır. Onun şefaati bizi rahmete götürür. Meleklerin Salât'ı, en özel en güzel temennilerle ümmetin masiyet yaralarını istiğfarla temizleyip sarma, tedâviye bürüme eylemi olsa gerektir. İmdâd-ı melekûtî yâni bizim Salâtımız ise, namaz, dua, savm (oruç), Salât (namaz), hac ve zekât, hepsi bu niyazın içinde yer alıyor.*²⁸

“Salât” kelimesi Kur'an'ın nüzulü ile bilinen ve tanımlanmış bir eylem olan Türkçe' de Farsça kökenli bir kelime ile tanımlanan “namaz” ibadeti için kullanılmıştır. Böylece “Salât” sözcüğü, “dua” ve “tazîm” anlamlarını gerçekleştirmeyi içeren, belirli hareketlerle yapılan namaz ibadetini tanımlayan bir anlam kazanmıştır. Bu durumda “Salât” sözcüğü, anlam içeriği bakımından iki şekilde değerlendirilebilir: 1) “Salât” kelimesi, din dilinde “şer' î hakikat” anlamı kazanmıştır. Dolayısıyla bir dinî terim olarak zikredildiğinde akla ilk gelen, namaz ibadeti anlamıdır. 2) “Salât” kelimesi, “lûgavî

²³ Özcan, Nuri, “Salâ” ,DİA, İstanbul 2009, c. 36, s. 15. ; Emin-Bedia-Hakan Ünkan, *1000 Yıllık Türk Sanat Mûsikîsi Türk Sanat Mûsikîsinde Temel Bilgiler*, Genel Kültür Yayınları, Şile, 1984, s. 104. ; Yılmaz Öztuna; *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s. 401.

²⁴ İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*, Yaylacık Matbaa, İstanbul, 2011, s. 103.

²⁵ Ak, a.g.e., s. 77; Dr. Suphi Ezgi, *Türk Mûsikîsi Ameli*, Bankalar Basımevi, İstanbul 1940, c. 3, s. 44

²⁶ Ayhan Altunkuşlar, *Dini Mûsikî Formları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir 1987, “s.y”

²⁷ Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, Bilge Matbaa, Ankara, 2010, s. 221.

²⁸ Mustafa Özdamar, *İslâmbol Geleneginde Sivil Merâsimler ve Doğumdan Ölüme Mûsikî*, Kırkkandil Yayınları, İstanbul, 1997, s. 148.

mecâz”a dönüşmüştür. Yani bu kelime, “dua” anlamına göre ilk manasının dışına çıkmıştır. El-Feyyûmî bu durumu “anlam nakli” olarak tanımlar ve “*dil alanındaki nakiller ahkâm konusundaki nesbe benzer*” diye ekler. Dilbilimde bu duruma “*başka anlama geçiş*” denilmektedir. Anlam nakline uğrayan bir kelime, yeni bir kavramı yansıtır. Artık kelime eskisine göre farklı ve yeni bir anlam/anlamlar taşır duruma gelir. Buna göre Salât kelimesi, “şer’ î hakikat” olarak “namaz” a işaret etmektedir. Yani bu kelime “dua” anlamına geldiği halde, din dilinde bu anlam yerine başka bir anlama geçerek, “namaz” anlamını kazanmıştır. Böylece “Salât” kelimesi kendisine ait olunan anlam dışındaki bir anlama aracılık edecek anlama geçmiş olmaktadır.²⁹

Salât kelimesi hakkında kelimenin aslı ile ilgili birçok görüş ileri sürülmüştür. Büyük müfessir Râzî bu temel görüşlerden dört tanesini şöyle açıklamaktadır: 1) Salât, dua ve istiğfar anlamına gelmektedir. Salât kelimesi tek olup mastar yerine geçen bir isimdir. Çoğulu ise “Salavât” şeklindedir. Salât’ ın dua manasıyla ilgili el-A’şa şöyle demiştir: “*Rüzgâr sevgilinin küpünü devirmek istedi de, adam onun küpü için dua etti ve tekbir getirdi.*” Yine başka bir beyitte ise şöyle demiştir: “*Sana düşen, önceden olduğu gibi dua edip uykuya yatmandır. Çünkü kişinin yanında yatılıp sığınılacak bir yer vardır.*” Nitekim bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Eğer oruçlu ise onlara hayır ve bereketle dua etsin.*”³⁰ “Salât” Allah tarafından olursa “rahmet” manasındadır. Adiy b. er-Rukaa bir beytinde Salât’ı bu manada kullanmıştır: “*İlâh, uğurladığım kimseye rahmet etti ve onun üzerine nimetini tamamladı ve arttırdı.*” Salât, melekler tarafından yapılırsa dua ve istiğfar manasına gelmektedir. Zira Yüce Allah, “*Allah ve melekleri, Peygamber’e, Salât etmektedir...*”³¹ diye buyurmuştur. Salât kuş ve güvercinler tarafından yapılırsa tesbih manasına gelmektedir.³²

2) Harzencî, “Salât” kelimesinin türevinin, “cehennem” manasına gelen “siliyyûn” kelimesinden olduğunu söylemiştir. Bu kelime de, Araplar’ın, eğik olan değneği ateşe tutup doğrulttuğu zaman “değneği ateşe tutup, doğrulttum” demelerinden

²⁹ Serinsu, a.g.m., s. 3-4.

³⁰ Müslim, Nikâh,106. ; Tirmizî, Savm, 63.

³¹ El-Ahzab, 33/56.

³² Mehmet Soysaldı, “Kur’ an’ da Salât Kavramının Semantik Analizi”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim 2010-Mart 2011, S.1, s. 44-45.

alınmıştır. Buna göre, namaz kılan kimse, sanki ağacı ateşe tutup düzeltenin yaptığı gibi, içini ve dışını düzeltmeye gayret etmektedir. 3) “Salât” kelimesi, devam etmekten ibarettir. Bu, Cenab-ı Hakk’ın “*O gün yüzler, kızgın bir ateşe girecektir.*”³³ ve “*Alevli ateşe girecek*”³⁴ âyetlerindeki “Salâ” fiilinden alınmıştır. 4) Keşşaf sahibi Zemahşerî; “Salât” “salla” fiilinden, fa’ letûn vezninde bir mastardır. Nitekim “zekât” da “zekkâ” fiilinden bu vezinde mastardır.³⁵

Salât kelimesinin “Salavâtün” şeklinde “vav” harfî ile yazılması ise büyüklük manâsı taşıması içindir. “Sallâ” fiilinin aslî manası, “uylukları hareket etmek” tir. Namaz kılan kimse de, rükû ve secde yaparken böyle yapmaktadır. Dua eden kimseye de “musallî” denilmiştir. Çünkü “onun duadaki huşû hali, namaz kılanın rükû ve secdedeki haline benzer” , demiştir. Fahrüddin-i Râzî, Zemahşerî’ nin Salât kelimesi için ileri sürdüğü bu türeve karşı çıkararak şöyle demiştir. “Keşşaf sahibinin, “Salât” kelimesi için ileri sürdüğü bu türev Kur’an’ın kanıt olması hususunda büyük bir eleştiriye yol açar. Çünkü “Salât” kelimesi, insanların dilinde çok kullanılan söylemlerden biridir. Onun, “uylukları hareket ettirmek” manasından türediği iddiası, rivayet ehli (dilciler) arasında pek bilinmeyen bir açıklama tarzıdır. Eğer Salât kelimesinin manasının aslında Zemahşeri ‘ nin ifade ettiği gibi olup, sonra bu mananın, ancak birkaç kişi tarafından bilinebilecek kadar gizli ve silik kaldığının söylenmesini uygun görürsek, bu durum diğer kelimeler içinde söz konusu olur.”³⁶

O takdirde, bu söylemlerin Hz. Peygamber (s.a.v)’in zamanında başka manalar için ortaya konulmuş olduğu ve o kelimelerle Allah’ın muradının kastedildiği, fakat bu manaların, Salât kelimesinde olduğu gibi, zamanımızda gizli kalıp silik bir hale gelmiş olabileceği ihtimalleri ortaya çıkar ki, bu durumda, aynı kelimelerle ifade edilen Allah’ın muradının, şu anda anladığımız manalar olduğunu söylememiz mümkün olmaz. Müslümanlar’ın bu konudaki fikir birliği ile bu anlayış tarzı bâtil sayılmıştır. Böylece Keşşaf sahibinin söylediği bu türetiş kabul edilmeyerek bâtil olduğu anlaşılır.”³⁷

³³ Gâşiye, 88/4.

³⁴ Leheb, 111/3.

³⁵ Soysaldı, a.g.m., s. 45.

³⁶ A.g.m., s. 45.

³⁷ A.g.m., s. 45-46.

Salât' ın genel manaları hakkında Alimler dört gruba ayrılmışlardır: A) Dua, rahmet ve istiğfar manalarında kullanılan ortak bir kelimedir, görüşünde olanlar. B) Sadece dua ve rahmet arasında ortaktır, istiğfar manası ise dua manasına dahildir, diyenler. C) Bazı soruşturucu alimlerin görüşüdür ki lügatta Salât sadece şefkat etmektir. Şefkat Allah'a rahmet, meleklerle istiğfar, müminlere dua etmektir. Bu görüşe göre ise Salât kelimesi manevî müşterek olmaktadır. D) Dua manasında gerçek, rahmet manasında mecazdır. Çünkü rahmet duanın sebebidir, görüşünde olanlar. Salât'ın bunun dışındaki diğer manaları ise ikincil manalardır.³⁸

Gerek tekil kelime gerek ondan türeyen diğer türevleri ve gerekse başka sözcüklerle bir araya getirdikleriyle birlikte “Salât” , Kur'an' da en çok zikredilen kavramlar arasındadır. Kelimenin geçmiş, geniş, emir, engelleme, özne, tümleç kipleri, Kur'an'ın birçok sûre ve ayetinde, hem erken dönem Mekkî, hem de geç dönem Medenî ayetlerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin nüzul bakımından Kur'an sûrelerinin ilk sırasında yer alan Alak Sûresi'nde kelimenin 'sallâ/ibadet etti, namaz kıldı' şeklindeki fiil hali yer almaktadır. Yine kelime ve bazı türevleri, Medine döneminin sonlarına doğru nazil olan Tevbe Suresi'nin çeşitli ayetlerinde de zikredilmektedir. (9/Tevbe, 5, 11, 18, 54, 71, 84, 99, 103). Kavram 67 yerde tekil, 11 yerde hem tekil hem de tamlanan zamir olarak, 5 yerde de 'Salavât' şeklinde çoğul olarak açıklanmaktadır.³⁹ Kur'an baştan sona incelendiğinde Salât kavramının farklı anlamlarda kullanıldığını Mehmet Soysaldı, aşağıdaki gibi açıklamıştır.

A)Rahmet ve kulun şanını yüceltmek: Salât kelimesi eğer Allah için kullanılırsa “rahmet ve kulunun şanını yüceltmek” manasına gelmektedir. Nitekim Salât kelimesinin Ahzab Sûresi' nin 56. âyetinde bu manada kullanıldığını görmekteyiz. “Allah ve melekleri Peygamber'e Salât etmektedir...” yani, Allah ve melekleri Peygamber'in şanını yüceltmektedirler. İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre âyetin manası; “Şüphesiz ki

³⁸ Hüseyin Güllüce, “Salât Kavramı Etimolojisi ve Bazı Mülâhazalar” , *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2005, S.23, s. 178.

³⁹ Mesut Okumuş, Semantik ve Analitik Açıdan Kur'an'da “Salât” Kavramı, *Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2004, c. 3, S. 6, s. 15-16. ; Ayşe İçöz, “Arap Dilinde Hidayet-Dalalet, Salât ve Selam Kelimelerine Semantik Yaklaşım”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008, s. 43.

Allah, Peygamber’e rahmet etmekte, melekleri ise ona dua ve istiğfarda bulunmaktadır” şeklindedir.

B) Bağışlamak: Bakara Sûresi’nin 157. âyetinde ise “Salavât” kelimesi bağışlamak anlamında kullanılmıştır: “İşte Rab’lerinden Salavât ve rahmet hep onlardır ve doğru yolu bulanlarda onlardır.” Bu âyet-i kerimede geçen Salavât’ın manası “bağışlamalar” demektir. Zira Allah’ın kullarına Salâtı, kullarını bağışlaması, onların günahlarını affetmesi demektir.⁴⁰

C) Dua ve istiğfar etmek: Eğer Salât kelimesi peygamber ve melekler için kullanılırsa, “dua ve istiğfar etmek” manasına gelmektedir. Nitekim Tevbe Sûresi’nin 99. âyetinde yüce Allah şöyle buyurmaktadır: “ Bedevî Araplardan kimi de var ki Allah’a ve ahiret gününe inanır, verdiğini Allah katında yakın dereceler kazanmağa ve Resul’ün dualarını almaya vesile sayar...”Ayet-i kerimede, Peygamber’in ona duası ve istiğfarı anlamındadır.

D) İbadet edilen yer, mabet: *“Eğer Allah’ın bazı insanları, diğer bazılarıyla (bertaraf etmesi) savması olmasaydı, içlerinde Allah’ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler yıkılırdı...”* ⁴¹. İslam âlimleri, bu âyetteki “Salavât” tan kastedilen mana hakkında anlaşmazlık yaşamışlardır. İbn Abbas, “Bu âyetteki “Salavât” tan kasıt, “el-Kenâisü” kiliseler” , demiştir. Dahhak ise “Salavât” tan kastedilen şeyin Yahudiler’in havraları olduğunu ve onların havrayı “salûtâ” olarak isimlendirdiklerini söylemiştir. Katâde de “Salavât’tan kasıt Yahudiler’ in havralarıdır” demiştir. Ebu’ l- Aliye ise, “Bu âyetteki “Salavât” tan kasıt Sabiiler’in mescidleridir.” demiştir. İbn Zeyd ise, “Salavât’tan kasıt, İslam ehlinin mescitleridir” demiştir.⁴²

E) İlahi dinlerde kılınması emredilen namaz ibadeti: Salât kelimesi çoğunlukla Kur’ an’ da inananlara Yüce Allah’ın yapmalarını emrettiği “namaz ibadeti” anlamında kullanılmıştır. Namaz manasına gelen “Salât” Kur’ an-ı Kerim’ de 80 âyetten fazla yerde geçmektedir. Salât lafzı, Kur’ an-ı Kerim’de en fazla bu manada kullanılmıştır.⁴³

⁴⁰ Soysaldı, a.g.m., s. 51-52.

⁴¹ Hac, 22/40.

⁴² Soysaldı, a.g.m., s. 52-53.

⁴³ A.g.m., s. 53.

Salâ ve Salât tabanında yapılan kaynak taramasında Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde Salâ okunduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Bu tespit Hz. Peygamber döneminden gerek Salâ gerek Salât-u Selam ile ilgili herhangi bir mûsikî uygulaması olmadığı çıkarımına yol açmaktadır. Söz konusu dönemin sonrasında Hz. Ömer'in torunlarından Abdülaziz çağında Allah C.c. ve Hz. Peygamber (s.a.v) 'e yönelik selam ve övgü metinlerinin mûsikîyle sunulması Salâ; mûsikîsiz okunması ise Salât-u selam olarak adlandırılmakta ve böylece mûsikîli veya mûsikîsiz inanç eylemleri arasında mûsikî'nin varlığına dayalı bir fark oluşmaktadır. Bununla birlikte günümüzde mûsikîsini din alanında geniş çaplı ve yaygın kullanımı sonucu Salâ ve Salât-u Selam'ın her ikisinde de mûsikî temel unsur olmuş ve her iki selamlama şekli özel bir biçim olarak din mûsikîsi konuları içerisine dâhil edilmiştir. Salâ vermenin uygulamaya konuluşu bazı kaynaklara göre Fatımiler zamanında Mısır'da, bazı kaynaklara göre ise de Hz. Ömer'in torunu Abdülaziz döneminde Emevilerin zamanında olduğu yönündedir. Ancak o günlerde okunmakta olunan Salâ'nın sözleri ve ezgisi günümüze ulaşamamıştır.⁴⁴

1.2. İCRA ŞEKİLLERİNE GÖRE SALÂ VE SALAVÂT

Aşağıda Salâ ve Salavât çeşitlerinde başlıklar altında verilen; Hz. Peygamberimiz (s.a.v) 'in ismi zikredilince getirilen, Namaz-ibadet içerisinde ve Mahfel Tesbihleri içerisinde getirilen, Bazı dini merasimler içerisinde getirilen (Salât-ı Ümmiyye) , Mevlid içerisinde getirilen Salâ ve Salavâtlar ile minareden okunan Salâ ve Salavâtla, İlâhi ve Nâ'tların içerisinde geçen Salâ ve Salavâtlar icra şekillerine göre üçe ayrılır:

1.2.1. Gizli (Hafî) Şeklinde Getirilen Salâ ve Salavât: Hz. Peygamber (s.a.v)'in ismi zikredilince getirilen Salâ ve Salavât, Namaz-İbadet içerisinde ve Mahfel Tesbihleri içinde getirilen Salâ ve Salavât

1.2.2. Açıkta (Cehrî) Şeklinde Getirilen Salâ ve Salavât: Minareden okunan Salâ ve Salavât

⁴⁴ Uğur Alkan, "Osmanlı Başkentlerinde Günümüz Ezan Ve Salât-u Selam Mûsikîsi Uygulamalarının Değerlendirilmesi", Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2013, s. 60.

1.2.3. Cumhuren Cehri Şeklinde Getirilen Salâ ve Salavât: Dini merasimler içinde getirilen Salâ ve Salavât, Mevlid içinde getirilen Salâ ve Salavât, İlâhi ve Na't-ı Şerifler'in içinde getirilen Salâ ve Salavât.

Yukarıda sınıflandırdığımız Salâlardan başka “Salavât-ı Fatih”, “Salât-ı Tefriciye”, “Salâten Tüncina”, “Salavât-ı Melevân” adlı Salâlarda vardır. Bu Salâlarda icra şekli olarak ferdi ibadette hafî (gizli) okunup, cemaatle yapılan ibadette ise bir makam takip edilerek dar bir melodik seyir ile meyan ve diğer bölümleri icra edilmeden hızlıca okunur.

1.2.4. Salavât-ı Fatih: *“Allah ’ümme sallı ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muhammed’inil fâtihı limâ uğlika vel hâtimi li mâ sebeka nâsırıl hakkı bil hakkı vel hâdi ilâ sırâtikel müstekıymi sallellehü aleyhi ve alâ âlihi ve ashâbihi hakka kadrihî ve mîkdârihil azıym.”*

Manası: Allah’ım! Kapalılıkları açan, geçmişe son veren, hakka hakikatle destek olan, mahlukatı senin doğru yoluna ileten Efendimiz Muhammed’e, O’nun âline ve ashabına O’nun yüce kadr ü kıymetince Salât eyle, selam eyle ve O’nu mübarek kıl.⁴⁵

1.2.5. Salât-ı Tefriciye: *“Allah ’ümme sallı Salâten kâmileten ve sellim Selâmen tâmmen alâ seyyidinâ Muhammed’inillezâtenhallü bihil ukadü ve tenfericü bihil kürabü ve tukdâ bihil havâicü ve tünâlü bihir reğâibü ve husnül havâtimi ve yüsteskal ğamâmü bi vechihil kerimi ve alâ âlihi ve sahbihi fî külli lemhatin ve nefesin bi adedi külli ma’lûmin lek.”*

Bu Salavât-ı şerifeyi, İmam Kurtubî Hazretleri “Salât-ı Tefriciyye”; diğer alimler ve dervişler bu Salavât-ı şerife hürmetine dileklerinin hemen meydana geldiğini gördüklerinden “Salât-ı Nâriyye” ; sır ehli de kalp gözünün açılmasına vesile olduğu için “Miftâhu Kenzil Mühıyt” (Kainatı kuşatan hazinelerin anahtarı) diye isimlendirmiştir.⁴⁶

1.2.6. Salâten Tüncina: *“Allah ’ümme sallı alâ seyyidinâ Muhammed’in ve alâ âli Muhammed’in Salâten tünciynâ bihâ min cemiy’ul ehvâli vel âfât Ve takdıy lenâ bihâ min cemiy’ıs seyyiât Ve terfeunâ bihâ a’led deracât Ve tübelliğünâ bihâ a’led deracât*

⁴⁵ Arif Pamuk, *Salavât-ı Şerifelerin Esrarı, Hikmeti ve Fazileti*, Pamuk Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 11.

⁴⁶ Pamuk, a.g.e., s. 17.

Ve tûbelliğünâ bihâ aksal ğayâtî min cemiy’ıl hayrâtî fil hayâtî ve ba’del memât Bi rahmetike yâ erhamer râhımîn Hasbünallâhü ve nî’mel vekîl Nî’mel mevlâ ve nî’men nesîyr.”

Manası: Allah’ım! Efendimiz Muhammed’e Salât eyle! Öyle ki, sen bu Salât ile bizi her türlü tehlike, korku ve afetlerden kurtarır, her türlü ihtiyacımızı bu sebepten giderir, günahın her türlüşünden bizi bu yüzden temizler, nezdî ilahindeki en yüksek derecelere bizi bu sebeple yükseltir ve bizi gerek hayatta iken ve gerekse öldükten sonra hayırların her çeşidinde varılabilecek en uç noktaya ulaştırırsın!⁴⁷

1.2.7. Salavât-ı Melevân: *“Allah’ümme salli alâ seyyidînâ Muhammed’in ve alâ âlihî küllemahtelefel melevân Ve teâkabel asarân Ve kerraral cedîdân Vestakbelel ferkadân Ve bellîğ rûhahû ve ervaha ehli beytihi minnet tehiyyete vesselâm Verham ve bârik ve sellim aleyhi kesîran kesîran ilâ yevmil haşri vel karâr.”*

Manası: Allah’ım! Efendimiz Muhammed’e ve O’nun âline, gece ve gündüzün devamı, sabah ve akşamın birbirini takibi, gece ve gündüzün tekrar edip durmaları, kutup yıldızlarının karşılaşmaları süresince Salât eyle. O’nun ve ehl-i beytinin ruhlarına bizlerden selam ve esenlikler ulaştır. O’na mübarek kıl ve O’na haşr ve karar gününe kadar bol bol selam eyle.⁴⁸

1.3. SALÂ VE SALAVÂT ÇEŞİTLERİ

1.3.1. Hz. Peygamber Efendimizin İsmi Zikredilince Getirilen Salavât

Müslüman toplumlarının hem bir inanç hem de bir gelenek haline getirdikleri dini değerlerinin başında Hz. Peygamber (s.a.v.)’in adı anılınca, O’nun üzerine “Salavât getirmek” uygulamaları vardır. Bu uygulama Kur’an’ı Kerim’de Müslümanlar üzerine düşen, Peygamberleri için yapması gereken bir görev ve sorumluluk iken diğer taraftan da Müslümanların Hz. Peygamber (s.a.v.)’e karşı duydukları sevginin ve saygının bir

⁴⁷ A.g.e., s. 22-23.

⁴⁸ A.g.e., s. 33.

başka karşılığıdır.⁴⁹ Hayatlarını Hz. Peygamber (s.a.v)’in öğretileriyle şekillendiren, ona bağlılıklarını saygı ve hürmetlerini her vesileyle gösteren sahâbîler, bunun ötesini de talep etmişlerdi. Sevgilerini, saygılarını sürekli ifade edebilecekleri, gönüllerinde yakınlık hissi uyandıracak ve her an Allah Resûlü ile duygusal bir iletişim kurmalarına imkân sağlayacak bir vasıta arıyorlardı. Birçok konuda tanıştıkları, görüş aldıkları Hz. Resûl’e bunun nasıl olacağını da sormuşlardı. Nitekim Ebû Mesûd el-Ensârî adıyla bilinen Ukbe b. Amr şöyle anlatmıştır: *“Bir gün Sa’ d b. Ubâde’ nin meclisinde otururken, Allah Resûlü yanımıza geldi. Beşîr b. Sâ’ d ona, ‘Allah Teâlâ sana Salât ü Selâm getirmemizi emir buyurdu. Peki, sana nasıl Salavât getireceğiz ey Allah’ın Resûlü?’ diye sordu. Resûlullah bir süre sustu. Öyle ki bizler, ‘Keşke Beşîr bu soruyu sormasaydı!’ diye düşündük.*⁵⁰

Bir müddet sonra Resûlullah (s.a.v.), “Allah’ümme salli alâ Muhammed’in ve alâ âli Muhammed, kemâ salleyte alâ âli İbrâhîm. İnneke hamîdün mecîd. (Allah’ım! Muhammed’e ve Muhammed ailesine, tıpkı İbrâhîm ailesine rahmet eylediğin gibi rahmet et. Allah’ım! Muhammed’e ve Muhammed ailesine, tıpkı İbrâhîm ailesine bereket ihsan ettiğin gibi bereket ihsan eyle! Şüphesiz sen övgüye en lâıyk ve şanı en yüce olansın.) deyin. Selâm da, bildiğiniz gibidir’ buyurdu.” Hz. Peygamber (s.a.v)’e Salavât getirmek, bir bakıma ona şükran borcumuzu da yerine getirmek anlamına da gelir. Çünkü o, insanların hidayete erişmeleri için büyük çaba sarfetmiş ve sahâbeden itibaren tüm müminler ondan öğrendikleriyle bu mutluluğa erişmiştir. Bu yüzdendir ki müminler, Salavât getirirken Kutlu Nebî’nin ümmeti olduğunun farkında olurlar. Ona bağlı olmaktan, ona bağlılıklarını ve şükranlarını sunmaktan büyük haz ve mutluluk duyarlar.⁵¹ Hz. Peygamber (s.a.v) çeşitli vesilelerle aşağıda verilen örneklerde görüldüğü gibi pek çok Salavât çeşidi öğretmiştir:

Ka’ b b. Ucre: *“Allah’ümme salli alâ Muhammed’in ve alâ âl-i Muhammed’in kema salleyte alâ İbrahîme ve alâ âl-i İbrahîme inneke Hamîdun Mecid”* . Bu Salavât, söyleminde ufak tefek değişikliklerle, Buhâri, Müslim, Dâvud, Tirmîzi, Nesaî, İbn. Mâce, Ahmed b. Hanbel, Abdur-Rezzak, İbn Cerir ve İbn Ebî Şeybe tarafından Kab b. Ucrenden

⁴⁹ Şaban Banaz, “Hz. Peygamber’ e Salavât Getirmek”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) ,Sivas, 2006, s. 33.

⁵⁰ Mehmet Görmez, *Hadislerle İslam*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2014, c. 1, s. 198-199.

⁵¹ Görmez, a.g.e., s. 199-200.

rivâyet edilmiştir. **İbn. Abbas:** Ufak tefek bazı değişikliklerle İbn Abbas'tan aynı Salavât rivâyet edilmiştir.

Ebû Humeyd Sa' idi: *“Allah' ümme salli alâ Muhammed'in ve ezvâcihî ve zürriyâtihi kemâ salleyte alâ İbrahîme ve alâ âl-i İbrahîme ve bârik alâ Muhammed'in ve ezvâcihî ve zürriyetihî kemâ bârekte alâ âl-i İbrahîme inneke hamîdun mecid”.*

Ebû Said el Hudrî: *“Allah'ümme salli alâ Muhammed'in abdike ve Rasûlike kemâ salleyte alâ İbrahîme ve bârik alâ Muhammed'in ve alâ âl-i Muhammed'in kemâ bârekte alâ İbrahim”.*⁵²

Ebû Said Bedrî: *“Allah'ümme salli alû Muhammed'in kemâ salleyte alâ İbrahîme ve alâ âl-i İbrahîme ve bârik alâ Muhammed'in ve alâ âl-i Muhammed kemâ bârekte alâ İbrahîme fil âlemin, inneke hamidün Mecid.”*

Bureyde el-Huzâi: *“Allah' ümme-ec' al Salâteka ve rahmeteke ve berakâtihe alâ Muhammed'in ve alâ âl-i Muhammed'in kemâ ce' alteha alâ İbrahîme inneke hamîdun mecid.”*

Ebû Hureyre: *“Allah'ümme salli alâ Muhammed'in ve alâ âli Muhammed'in ve bârik alâ Muhammed'in ve alâ âl-i Muhammed'in kemâ salleyte ve bârekte alâ İbrahîme ve alâ âl-i İbrahim fil âlemin, inneke hamîdun mecid.”* Bütün bu Salavâtlar kelimeleri farklı olmakla birlikte aynı anlama sahiptirler. Ancak bunlarla ilgili birkaç nokta çok iyi anlaşılmalıdır: Bütün bunlarda Hz. Peygamber (s.a.v.) Müslümanlara kendisine, Salât göndermenin en iyi yolunun Allah'a: “Allah'ım Muhammed'e Salât et” diye dua etmek isteğini söylemektedir. Bunu tam anlamıyla kavrayamayan kimseler, “Allah bize Rasûlüne Salât etmemizi emrediyor, fakat biz buna karşılık Allah'tan O'na Salât etmesini istiyoruz.” diyebilirler.⁵³

Aslında Hz. Peygamber (s.a.v) Müslümanlara şöyle talimat vermiştir: “Siz isterseniz de bana Salât etmesi için dua edin. ”Müslümanlar tabii ki Hz. Peygamber'in derecesini yükseltemez, sadece Allah yükseltebilir. Müslümanlar kendilerine verdiği nimet ve ihsanları Hz. Peygamber (s.a.v.)'e tam anlamıyla ödeyemezler, bunlardan ötürü sadece onu Allah mükâfatlandırabilir. Allah Müslümanlara yardım ve desteğini

⁵² Banaz, a.g.t., s. 64-65.

⁵³ A.g.t., s. 65.

göndermedikçe onlar Peygamber'in adını yüceltme ve dini hâkim kılma işinde bir başarı kazanamazlar. Öyle ki Hz. Peygamber'in sevgisi müminlerin kalplerine ancak Allah'ın yardımı ile yerleşebilir. Aksi takdirde şeytan çeşitli şüphe ve aldatmalarla O'ndan inananları çevirir. O halde Hz. Peygamber'e hakkıyla Salât göndermenin tek yolu Allah'a, O'na Salât etmesi için dua etmektir. *"Allah'ümme sallî alâ seyyidina"* diyen bir kimse aslında Allah karşısında kendi acizliğini kabul ediyor ve: "Allah'ım ben Resûlüne gerektiği gibi Salât gönderemem. Bu yüzden sana yalvarıyorum, benim yerime sen ona Salât et ve bu hususta benden dilediğin hizmeti al diyor."⁵⁴

Hız. Peygamber'in ismi zikredilince yapılan Salavât-ı şerifelere örnekler:

"Allah'ümme sallî alâ Muhammed'in'in nebiyyi'l ümmiyyi ve alâ âli Muhammed." Mânâsı: *"Allah'ım! Ümmî Muhammed Nebî'e Salât eyle; kezâ O'nun âline de Salât eyle!"* *"Allah'ümme sallî alâ Muhammed'in kemâ emertenâ en nusalliye aleyhi. Allah'ümme sallî alâ Muhammed'in kema hüve ehluhu. Allah'ümme sallî alâ Muhammed'in kema yuhıbbü ve terdâhu lehu. Allah'ümme sallî alâ cesedi Muhammed'in fil ecsadi. Allah'ümme sallî alâ kabri Muhammed'in fî'l-kubûri."* Mânâsı: *"Allah'ım, Muhammed'e bize emrettiğin şekilde Salât eyle. Allah'ım, Muhammed'e ehli olduğu biçimde Salât eyle. Allah'ım Muhammed'e kendisinin sevdiği ve O'nun için razı olacağın şekilde Salât eyle. Allah'ım, cesedler içinde Muhammed'in cesedine Salât eyle. Allah'ım, kabirler arasında Muhammed'in kabrine Salât eyle."* *"CezAllah'ü anna seyyidinâ Muhammed'en mâ hüve ehluhu."* Mânâsı: *İlâhî! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin kıymetini takdir etmeye ehil değiliz, bilemiyoruz, âciziz. Sen, O'nun lâyık olduğu şekilde mükâfatlandır, ihsanlarda bulun!"*⁵⁵

"Lebbeyke Allah'ümme rabbî ve sa'deyke salevatullahil berrirrahîm. Velmelâiketel mukarrebîne vennebiyyîne vessıddıkîne veş şühedâi vesselihıyne ve mâ sebbaha leke min şey'in yâ rabbel'âlemiyn! Alâ seyyidina Muhammed ibni Abdillâhi hâtemen nebiyyine ve seyyidil mürselîne ve imâmel müttekîne ve resulü rabbil âlemiyn. Eşşâhidil beşyiriddâi ileyke bi iznikessirâcil münîri aleyhisselâm." Mânâsı: *(Ya Allah)*

⁵⁴ A.g.t., s. 65-66.

⁵⁵ E. Nigar Atasoy, *Yüzyıllarca Faydaları Denenmiş Çok Faziletli Büyük Salavât-ı Şerifeler*, "y.y.", İstanbul "ts.", s. 22-23.

Ya Rabbi! Senin hizmetinde, yüce emirlerini yerine getirmekte sonsuzlara kadar itaat üzere olacağım. Pek merhametli, iyilik ve ihsan sahibi yüce Allah'ın, mukarreb meleklerin, peygamberlerin, sıddıkların, şehidlerin ve sâlihlerin Salavât'ı, ey âlemlerin Rabbi! Seni tesbih eden her şeyin Salât'ı da nebîlerin sonuncusu efendimiz Abdullah oğlu Muhammed'e olsun ki, O; Resûllerin efendisi, müttekîlerin imamı, âlemlerin Rabbi, Allah'ın Resûlüdür. İzninle müjdeci ve sana davetçidir. Aydın bir kandildir. O'na Selâm!" "Allah'ümme salli alâ Muhammed'in ve alâ âli Muhammed'in fil evveliyne ve fi'l âhıriyne ve fil meleil a' lâ ilâ yevmiddiyn." Mânâsı: "Allah'im, Muhammed'e ve Muhammed'in âline evveller arasında, âhirler arasında, Mele-i a' lâ' da tâ kıyâmete kadar Salât eyle." "Allah'ümmec'al salevatike ve berekâtike ve rahmeteke alâ seyyidil mürseliyne ve müttekıyne ve hâte mennebiyyîne Muhammed'in abdike ve resûlike imâmihayri ve kaidil hayri ve resûlirrahmeti. Allah'ümmeb'ashü mekamen mahmuden yağbituhû fiyhil evvelüne vel'âhirûn." Mânâsı: "Allah'im, Salâtlarını, bereketlerini ve rahmetini; Resullerin efendisi, müttakîlerin imamı, nebîlerin sonuncusu Muhammed üzerine ihsân eyle. O, senin kulundur, Resulündür, hayrın imamıdır, rahmet Resûlüdür. Allah'im, herkesin gıpta edeceği Makam-ı Mahmud'a ulaştır. Bu makama ulaştığı için evveller de, âhirler de O'na imrenirler." ⁵⁶

1.3.2. Namaz-İbadet İçerisinde ve Mahfel Tesbihleri İçerisinde Getirilen Salavât

Câmilerde namazdan sonra müezzin mahfelinde bir veya birkaç müezzin tarafından kısım kısım ve bazen nöbetleşe, cemaâtin Salât-u Selâm getirmesine, tesbih çekmesine ve duâ etmesine zemin hazırlamak için irticâlen ve değişik makamlardan usûlsüz olarak okunan Arapça mensur kıt' alardır. Okuyanlara göre çeşitli şekilleri vardır. Hâlen câmilerde namazlardan sonra bu tören aynen yapılmaktadır. Farz namazlardan sonra müezzin "Allah'ümme lâl-i vel-ikrâm" der. Namaz bittikten sonra Peygamberimizin ruhuna Salât-u Selâm okunur, ondan sonra "eûzü-besmele" çekilerek "Âyet-i kürsî" okunur. Daha sonra 33'er kere "Subhân-Allah, Elhamdulillah, Allah-u

⁵⁶ Atasoy, a.g.e., s. 24-29.

ekber” diye tesbih çekilir ve en son duâ edilir. Duâdan sonra imamın bir “aşr-i şerîf” okuması makbul bir âdettir. Buna “mihrâbîye” denir. Bundan sonra da Fâtiha ve Salavât ile namaza son verilir. Cemaatın birçoğu Salavât’ı Fâtiha’ dan önce okur ki bu doğru değildir. Önce, Allah’a hamd için Fâtiha, bundan sonra Hz. Peygamber’e Salât-u Selâm okumak gerekir. İrticâlen okunan bu tesbihlerin bir müezzine göre değişen çeşitli şekilleri olduğu için notaları yoktur.⁵⁷

Bir de farz namazlardan önce müezzin tarafından ve Kamet’ten önce üç defa İhlâs sûresi okunması ve sonunda cemaat tarafından sessizce Fâtiha okunması gelenek haline gelmiştir. Burada İhlâs sûresinin üç defa okunmasının sebebi yoktur. Bunun doğrusu, üç İhlâs sûresi yerine bir defa İhlâs ve bundan sonra gelen “Muavvezeteyn” denen Kur’ân-ı Kerîm’ in son iki sûresinin de birer defa okunması ve Fâtiha ile bitirilmesidir. Bu şekil kısa bir “hatm-i şerîf” yerine geçer. Bununla beraber hâlen câmilerde müezzinler bu şekli değil, üç İhlâs okuyup Fâtiha ile bitirmek şeklini âdet haline getirmişlerdir. Tesbih’in her câmide değişik şekilde okunduğunu yukarıda söylemiştik. Bununla beraber basit bir şeklini burada şöyle özetleyebiliriz: Namaz bitince müezzin “*Alâ Resûlinâ Salavât*” diyerek cemaatı Salât-u Selâm’a çağırır. Cemaat sessizce Salât-u Selâm getirir. Bazı büyük câmilerde bunun yerine bir veya birkaç müezzin tarafından “Salât-ı Tüncinâ” adı verilen bir Salât okunur, cemaat de buna sessizce katılır.⁵⁸

Bundan sonra yine müezzinler tarafından cemaate tevbe ve istiğfar ettirilir ve Kur’ân’ dan “*Hasbün’ Allah’ü ve ni’ me’l-vekîl ni’mel-Mevlâ ve ni’men-Nasîr*” âyet-i celîlesi okunur. Bundan sonra “*Subhân’ Allah’ü el-hamdü li’llâhi ve lâ-kuvvete illâ bi’llâhi’l-aliyyi’l-azîm*” âyet-i celîlesi okunur. Bunun arkasından cemaat sessizce “eûzû-besmele” çekerek “*Âyetü’l- Kürsî*” den sonra müezzinin çağrısı ile cemaat sessiz olarak 33 kere “*Subhan-Allah*”, 33 kere “*Elhamdü-lillâh*”, 33 kere “*Âllâhü Ekber*” diye tesbîh çeker. Bu tesbihlerin de müezzin tarafından sesli olarak yapılması ve cemaatin buna sessizce katılması mümkündür. Tesbîhlerden sonra “*Lâ-ilâhe ill’-Allah’ü vahdehû lâ-şerîke leh. Lehü’l-mülkü ve le-hü’l-hamdü ve huve alâ külli şey’in kadîr*”, “*Ve mâ-*

⁵⁷ M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye Ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1965, s. 169.

⁵⁸ Karadeniz, a.g.e., s. 169.

erselnâke illâ-rahmeten li'l-âlemîn” âyetleri okunur. Bundan sonra cemaat sessizce ellerini kaldırıp dua eder. Dua esnasında bazı câmilerde müezzinler tarafından nağme ile “âmin” sözü dua sonuna kadar birçok defa tekrarlanır ve Fâtiha ile duaya son verilir.⁵⁹

H. Peygamber (s.a.v.)’e Salavât getirmek Şafî ve Hanbelilere göre ezan bittikten sonra hem müezzinin hem de dinleyenlerin Salavât getirmesi sünnettir. Bunun dayandığı delil ileride söylenecek olan delildir. H. 781’de Salahaddin Eyyubî zamanında pazartesi geceleri ezandan sonra H. Peygamber (s.a.v.)’e Salât ve Selam okumak geleneği meydana getirilmiştir. On sene kadar sonra da cuma günü akşam hariç bütün vakitlerde Salavât okumak âdeti geçerli olmuştur. Ezandan sonra şu me’sur (hadiste bildirilen) dua okunmalıdır.” *“Ey bu tam olan davetin ve kılınmakta olan namazın rabbi olan Allah! Muhammed’e vesile ve fazilet ver ve onu vaad etmiş bulunduğun övülmüş makama gönder.”* Çünkü H. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *“Müezzinin sesini işittiğiniz zaman onun söylediği sözlerin benzerini siz de söyleyin. Sonra bana Salavât getirin. Çünkü bana bir kere Salavât getirene Allah on kere rahmet eder. Sonra benim için Allah katında vesile isteyin, çünkü vesile cennete bir mertebedir. Bu makam sadece Allah’ın kullarından birine verilecektir. Bu kulun ben olmasını umarım. Bunu kim yaparsa ona şefaahat helâl olacaktır.”*⁶⁰ Ezan bitince ezan ile kamet arasında dua edip Allah tealâ’dan dünya ve ahirette af ve afiyet dilemelidir. Çünkü H. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *“Ezan ile kamet arasında edilen dua geri çevrilmez. Sahabe: “Yâ Resulullah! Biz ne diyelim?” dediler. H. Peygamber (s.a.v.) de: “Allah’tan dünyada ve ahirette af ve afiyet isteyin” buyurdu.”*⁶¹

⁵⁹ Karadeniz, a.g.e., s. 169-170.

⁶⁰ Mûslim, Salât, 11.

⁶¹ Vehbe Zuhayli, *İslam Fıkıh Ansiklopedisi*, Feza Yayıncılık, İstanbul 1994, s. 433-434. ; Görmez, a.g.e., s. 199.

1.3.3. Bazı Dini Merasimler İçinde Getirilen Salavât

1.3.3.1. Salât-ı Ümmiyye:

Türk Dinî Mûsikîsi'nde Salâ formunun bir çeşidi olan Salât-ı Ümmiyye, Hz. Peygamber (s.a.v)'e aile fertlerine ve yakınlarına dua ifadelerinden ibaret olup mevlid merasimleri, tarikat zikirleri icrası, sakal-ı şerif ve hırka-ı saâdet ziyareti, teravih namazlarında her dört rekâttan sonra (ilâhi okunmadığı zamanlarda) olmak üzere çeşitli dinî törenlerde belirli beste ve güftesiyle toplu olarak okunan bir dinî mûsikî formudur. Diğer Salâlar gibi Arapça olan Salât-ı Ümmiyye camilerde cumhur müezziniği çerçevesinde icra edilir. Salât-ı Ümmiyye'nin metni şöyledir: *“Allah'ümme salli alâ seyyidînâ Muhammed'ini' n-nebiyyi'l-ümmiyyi ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim.”* Bu Salâ'nın adının metinde geçen *“nebiyyi'l-ümmiyyi”* ifadesindeki *“ümmî”* kelimesinden kaynaklanmış olması muhtemeldir.⁶²

Şöhreti sınırlarımızı da aşmış ve bütün İslâm âleminde benimsenmiş bir Salâttır. Bu Salât'ın da bazıları İtri'ye, bazıları da Hatip Zâkiri Hasan Efendi'ye ait olduğunu söylemektedirler. Hatta Segâh değil de Irak makamında olduğunu da iddia etmektedirler. Fakat toplumda yaygınlaşmış ve bilinen şekli Segâh makamındaki şeklidir. Yaptığımız araştırmalar sonucunda, Salât-ı Ümmiyye'nin farklı usullerle notaya alındığı tespit edilmiştir. Salât-ı Ümmiyye'nin, Semâî 3/4, Aksak Semâî 10/8, bir Nîm-Evsat ve iki Aksak Semâî Evferi olmak üzere dört ayrı usûlde yazıldığı bilinmekle beraber, usulsüz bir biçimde de notaya alındığı gözlenmektedir. Aşağıda Alaeddin Yavaşca'nın “Türk Mûsikîsinde Kompozisyon ve Beste Biçimleri” adlı kitabında Salât-ı Ümmiyye'nin farklı bestekârlar tarafından farklı usûllerde yazılan örnekleri sunulmaktadır:⁶³

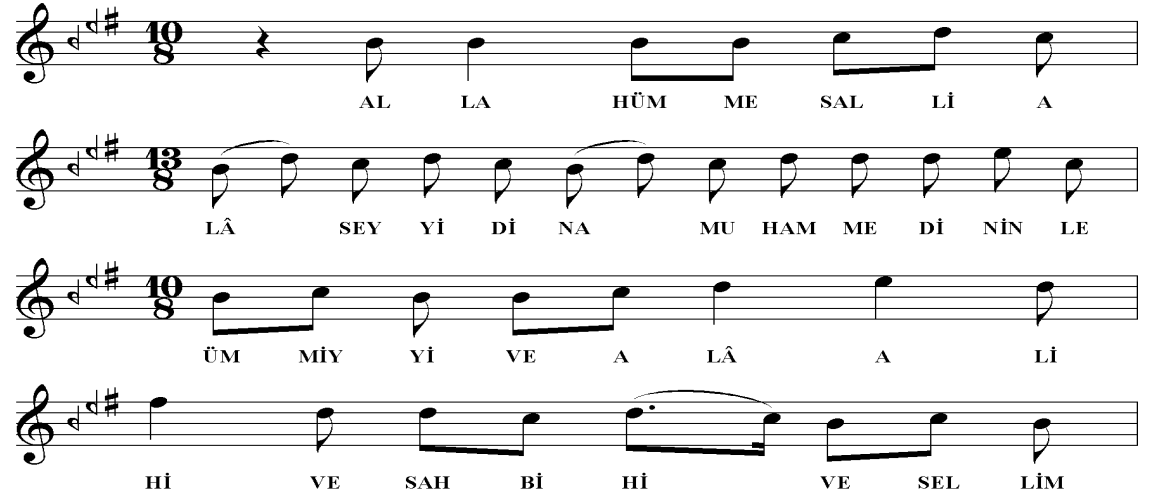
⁶² Özcan, Nuri, “Salât-ı Ümmiyye”, DİA, İstanbul 2009, c. 36, s. 20.; Ali Kemal Belviranlı, *Mûsikî Rehberi Dini Mûsikîsi*, Nedve Yayınları, Konya 1975, s. 51.

⁶³ Ak, a.g.e., s. 82. ; Alaeddin Yavaşca, *Türk Mûsikîsinde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, “y.y.”, İstanbul 2002, s. 634. ; Akdoğan, a.g.e., s. 227-228.

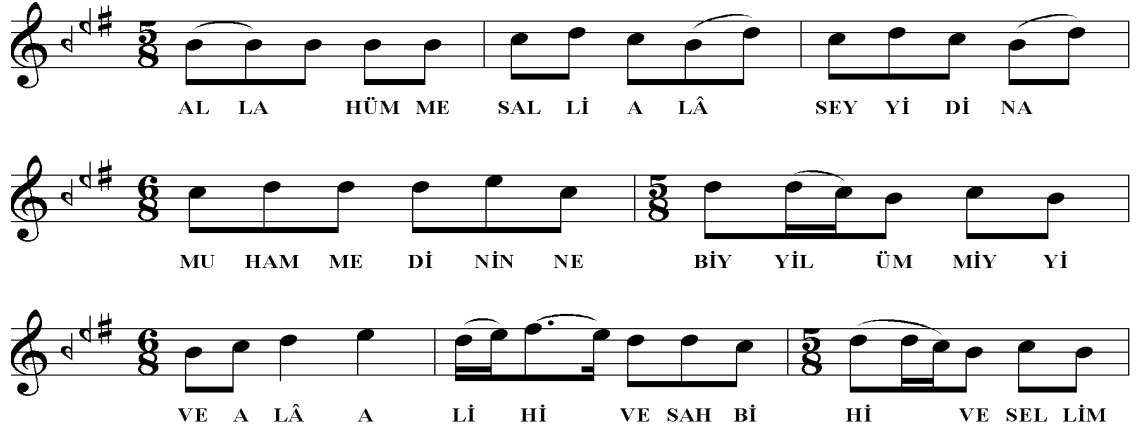
Dr. Suphi Ezgi'nin Semâi usûlüyle yazdığı tarz:

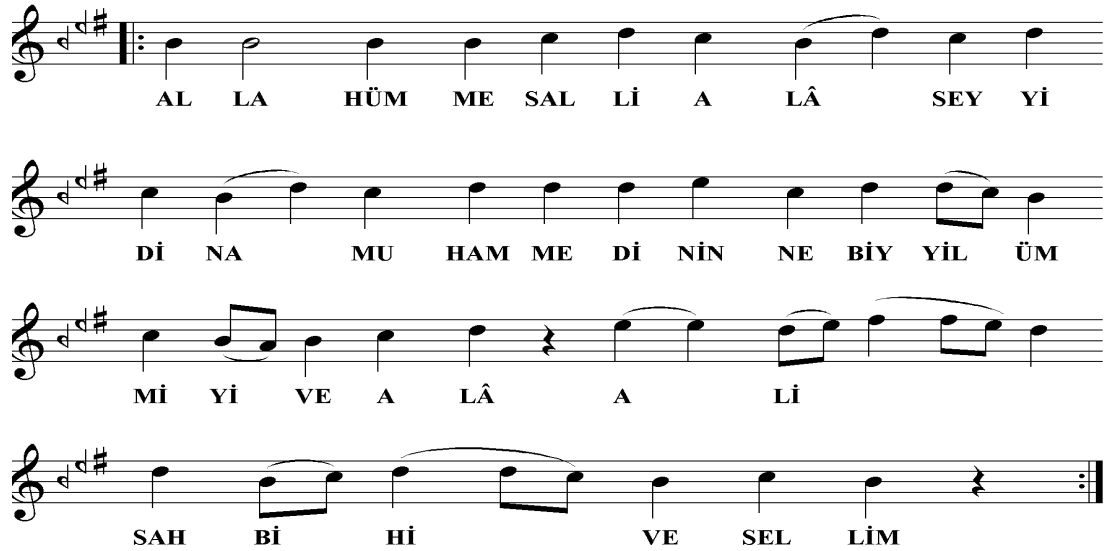
Halil Can'ın "Aksak Semâi Evferi/Nîm Evsat/2 Aksak Semâi" birleşimiyle yazdığı biçim:

Dr. Cahit Öney'in araştırması sonucu ortaya çıkan "3 Türk Aksağı/1 Yürük Semâi/1 Türk Aksağı/2 Yürük Semâi/1 Türk Aksağı" usûl geçkileri olan bir tarz. Türk Aksaklarının 1., 3., ve 6. sı Zafer usûlü tarzındadır:

Dr. Nazmi Özalp'ın verdiği serbest yazılmış tarzın, Salât-ı Ümmiye'yi usûl kalıpları içine zorlamanın eserin akışını yer yer sekteye uğratması, Neyzen Halil Can' ın verdiği örnekte Nîm Evsat' ın 13 zamanlı olması gerekirken 15 sekizlikten oluşması karşısında, tercih edilmesi gerektirdiğini ortaya koyuyor. Aşağıda Salât-ı Ümmiye'nin serbest şekli sunulmaktadır:

Ramazan aylarında câmilerimizde, Allah'ın evinde tek kalp halinde birleşmemizin güzel, görkemli görünümü, dâhî bestecimizin "Salât-ı Ümmiye"yi bestelemesiyle daha da sonsuzluğa erişmiş. Aslında bu Segâh dizisi içinde, bütün yalınlığı

ile işlenmiş, hafif bir Hüseyinî vurgu ile sona ermiş bestedir. Ancak Itri'nin ölümsüz eserindeki vurguların fazlalılığı dikkat çekicidir. Notaya alınmadığı halde en küçük nağmesi, perdesi, modülasyonu değişmeden günümüze kadar gelen bu başyapıtın simgesel olarak nota değeri işaretlendiğinde, bestecinin amacını anlatmadaki şaşılacak ustalığı ile karşılaşırız. Maksat nedir? Koro halinde, bir ruhlar bağdaşımı değil mi? 33 rekât süren teravih gecelerinde, gevşemeleri dağıtarak, adeta marş söylüyormuşçasına bir ritm güzelliği içinde, cemaati, çocuksu bir ruh kardeşliğinde toplamak, onlara güven sağlamak değil mi? Allah'a el, sonra gönül acıyormuş hissini vermek, bunu izleyerek de yaklaşmak, O'na en güzel niyetlerle, en açık kalple ve hepsinden daha güzeli, kendimize güven duymuş adımlarla yaklaşmak değil mi?⁶⁴

İtrî, terâvîh namazı için motif olarak eklediği Salât süslemciliği ile rakipsiz besteci olduğunu kanıtlar. Yalnız Türk Müslümanların Tanrı evleri, her Ramazan ayında, yağı hiç tükenmeyecek olan bu Salât kandiliyle tutuşup durur. “*al-lâ*” hecelerindeki zemine giriş rahatlığını sağlayarak hemen “*hüm-me*” hecelerinde, “*salli*” ve “*a-lâ*” lar da, “*ve-alâ*”ya kadar sürdürülen hecelerde, gitgide güçlenen baskı, çoğalan bir vurgu kardeşliği ve kompozisyonu ile karşılaşırız. Terâvihte, doğma olasılığı bulunan gevşeme giderilmiş, ruhlar, koro halinde birleşmiştir. Itri, bu milyonlarca ruhu toplayarak Allah'a yöneltme hizmetini oluşturur. Yalnız “*ve-alâ*” hecelerinde iş değişir. Artık dille, gönülle yakarış hali durur. “*si,do,re*” perdeleriyle kendimizi o en Ulu'nun En Güzeli'nin yanında buluvorecekmişiz gibi bir duygunun içine düşeriz. Daha sonra da “*ve-se-lim*” hecelerine kadar yavaş yavaş şiddeti azalan bir kendini bırakış, çifterli giden “*si, do*” perdeleriyle Hak'ka teslim oluş.⁶⁵ Başka bir kaynak olan M. Ekrem Karadeniz'in “Türk Mûsikîsi Nazariyatı” kitabında da Salât-ı Ümmiyye aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir.⁶⁶

⁶⁴ Rüştü Şardağ, *Mustafa Itri Efendi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 178.

⁶⁵ Şardağ, a.g.e., s. 178-179.

⁶⁶ Karadeniz, a.g.e., s. 290.

SALÂT-I ÜMMİYYE

AKSAK SEMÂÎ EVFERÎ (HAFÎF)
NİM EVSÂT
AKSAK SEMÂÎ

İTRÎ

AL LA HÜM ME SAL Lİ A LÂ

SEY Yİ Dİ NÂ MU HAM ME Dİ NİN NE BİY YİL

ÜM MİY Yİ VE A LÂ Â Lİ

Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

1.3.4. Mevlid İçinde Getirilen Salavât

İslâm literâtüründe “Mevlid” kelimesi ile doğumların en yücesi Peygamberimiz Hz. Muhammed’ in bu âleme teşrifleri, doğduğu gün, doğum yeri ve doğum günü münasebetiyle yapılan anma merâsimi anlaşılır. Çeşitli İslâm ülkelerinde, Hz. Muhammed’in doğumunu konu edinen Mevlid’ler yazılmıştır. Memleketimizde de bu tipte çalışmalar yapılmış fakat bu sahada en çok tutulan ve okunan Mevlid, Süleyman Çelebi’nin yazmış olduğu “Vesiletü’n-Necât=Kurtuluş vesîlesi” adını verdiği Mevlid’idir. Türk edebiyatının şâheserlerinden olan bu eser, mesnevi şeklinde yazılmış, samimi ve uzun bir şiirdir. Süleyman Çelebi, bu Mevlid’i XV. Yüzyılın ilk yıllarında yazmıştır. Mevlid, çeşitli sebeplerle okutturulmaktadır. Doğum, ölüm, evlenme, sünnet, şahsi ve milli sevinç münasebetiyle, daha başka nedenlerle ve ölmüşlerin ruhlarını şâd eylemek amacıyla Mevlid okutmak sevâp sayılmaktadır.⁶⁷

Mevlid, vaktiyle bestekârlarca usûle bağlı olarak bestelenmişse de, XIX. yüzyıl ortalarında ve sonlarında bu besteler unutulmuştur.⁶⁸ Mevlid, değişik makamlardan

⁶⁷ Akdoğan, a.g.e., s. 214-215.

⁶⁸ A.g.e., s. 215.

usûlsüz olarak ve çeşitli kimseler tarafından kulaktan öğrenilmiştir. İrticâlen okuyan kimselere de rastlanmıştır. Mevlid konusunda bu nokta özel bir önem taşır. Bugün kendine mahsus tavrı ile eski üstadlara benzeterek Mevlid okuyanlar pek azdır; her okuyan kendi zevkine göre bestede değişiklikler ve ilâveler yapmaktadır. Mevlid’e başlamadan önce birkaç kişi tarafından Hüdâî Efendi’nin Çârgâh makamında “Kudûmun rahmet-i zevk u safâdır, yâ Resûl-Allah” mısrası ile başlayan Tevşih İlâhisi’nin okunması âdet olmuştur. Bundan sonra “Allah âdın zikredelim evvelâ” mısrası ile başlayan birinci bahir okunur. Mevlid bahirleri usûlsüz olduğundan bir tek kişi tarafından okunur. Birinci bahirden sonra bir veya birkaç kişi tercihan Hicaz ve Hüseyini makamından bir Tevşih İlâhi okunur, bunun arkasından “Hak Teâla Çün Yarattı Âdemi” mısrası ile başlayan Mevlîd’in ikinci bahri yine bir tek kişi tarafından okunur. İkinci bahirden sonra daha çok Rast makamından bir Tevşih İlâhi okunur. Bundan sonra “Âmine hâtun Muhammed ânesi” mısrası ile başlayan “velâdet”(doğum) bahri okunur. Bu bahrin sonlarına doğru Hz. Peygamber’in doğduğu anı anlatan mısralar okunurken cemaat ayağa kalkar ve kıbleye doğru bir saygı duruşu yapılır. Bu esnada Isfahan makamından Salât-u Selam okunur.⁶⁹

Cemaatle birlikte, “*Es-Salât ü ve’s-Selâmu aleyke Yâ Resûlallah, Es-Salât ü ve’s-Selâmu aleyke Yâ Habîballah, Es-Salât ü ve’s-Selâmu aleyke Yâ Seyyide’l-Evvelîne ve’l-Ahirîn, Ve’l-Hamdü li’l-lâhi rabbi’l-Âlemîn*”.⁷⁰ Salât-u Selam bu sözlerle okunduktan sonra bu bahrin sonunda Hüzam ve Arak makamından bir Tevşih İlâhi okunduktan sonra “Gel beri ey aşk oduyla yanıcı” mısrası ile başlayan “Mi’râc” bahri okunur. Bahirler arasında İlâhilerden sonra “Aşr-i Şerîf” okunması da âdettir. Zamanımızdaki Mevlid okuyucuları bu düzene uymamakta, Mevlid’in bazı bahirlerini okumamakta, okudukları bahirleri de kısmen okumaktadırlar. Bilhassa Mi’râc faslının ikinci yarısını “Söyleşirken Cebraîl ile kelâm” mısrasından başlayarak okumaktadırlar. Hele Mevlid’in en güzel parçası olan “Merhabâ” faslını okuyan kalmamış gibidir.⁷¹ Merhaba Bahri “Yaradılmış cümle oldu şâdümân” diye başlar. Bu kısımda Hz. Muhammed’in doğumundan duyulan

⁶⁹ Karadeniz, a.g.e., s. 168.

⁷⁰ Akdoğan, a.g.e., s. 217.

⁷¹ Karadeniz, a.g.e., s. 168.

sevinç ve O'nun âlemlere rahmet oluşundan bahsedilir. Merhaba bahrinin sonunda cemaatle birlikte iki defa Salât-ı Ümmiyye okunur. “*Allah’ümme salli alâ seyyidînâ Muhammed’ini’n-Nebîyyi’l-Ümmiyyi ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim.*” Üçüncü okuyuşta birazcık değişik olarak: “*Allah’ümme salli alâ seyyidînâ Muhammed’ini’l-lezî câe bi’l-hakki’l-mübîn. Ve erseltehû rahmeten li’l-âlemîn*”, sözleriyle sona erer.⁷²

Mi’ rac bahri İsrâ ve Mi’râc olayı anlatılır. Bu bahir “Söyleşirken Cebrâil ile kelâm” diye başlayan bu kısım, “Hak Teâlâ’dan erişti bir nidâ” beytinden itibaren ikiye ayrılır. Bazen her iki bölümde bir kişi tarafından okunmaktadır. Mi’rac bahrin sonunda cemaatle birlikte üç defa “*Allah’ümme salli alâ seyyidînâ Muhammed’ini’n-Nebîyyi’l-Ümmiyyi ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim*” okunur. Bundan sonra genellikle vakit uzamasın diye Mevlid’in Münâcât kısmına geçilir. “Yâ İlâhî” diye başlayan bu bahir çeşitli makamlarda okunmakta ise de, Hüseyini makamında niyâz şeklinde okunur. İsminden de anlaşılacağı üzere bu kısımda Cenâb-ı Hakk’a yalvarış ve yakarıшта bulunulur. O’ndan günâhların bağışlanması istenir. Mevlid bahirleri arasında uygun makamlarda ilâhiler okumak, Aşr-i Şerifler kıraat etmek ve çokça Salât ü Selâm getirmek âdet haline gelmiştir. Mevlid sonunda yine Kur’ân-ı Kerim’den bir Aşır okunur ve dua edilerek merâsim sona erer.⁷³

1.3.5. Minareden Okunan Salavât

1.3.5.1. Sabah Salâsı

Türk Dinî Mûsikîsi’nde Salâ formunun bir çeşidi olan, Sabah Salâsı, Hz. Muhammed (s.a.v.)’e Allah’tan rahmet dilemek, onun şefaatinı istemek ve ona duyulan sevgiyi ifade etmek amacıyla yazılmış Salâlardan biri olup diğer Salâlar gibi Arapça’dır. Türk Dini Mûsikîsi’nin Cami Mûsikîsi formları arasında yer alan Sabah Salâsı sabah

⁷² Akdoğan, a.g.e., s. 215-218.

⁷³ A.g.e., s. 215-219.

ezanından önce Dilkeş-Hâverân makamında ve tespit edilmiş bestesi esas alınarak okunurdu. Üç bölümden oluşan Sabah Salâsı'nın metni şöyledir:⁷⁴

*Es-Salâtü ve's-Selâmü aleyk Yâ seyyidenâ yâ Resûlellah yâ seyyidenâ yâ habîbellah yâ seyyidenâ yâ nebiyyallâh yâ seyyidenâ ya hayrehalkıllah yâ seyyidenâ yâ nûrearşillâh Allah Allah Allah mevlâ hû.*⁷⁵

Minarelerde Sabah Salâsı okunurken Hz. Peygamber'in sıfatlarını ifade eden ikinci bölümün her bir bendinin icrasından sonra birinci bölüme dönülür ve en sonunda üçüncü bölüm okunarak Salâ bitirilirdi. Bekir Sıdkı Sezgin Sabah Salâsı'nın bir diğer icrasından bahsetmektedir. Bu okuyuş şekli, ikinci bölümün her bir bendinden sonra üçüncü bendin de okunup her defasında başa dönülmek suretiyle icra edilir. Kim tarafından ne zaman tertip edildiği kesin olarak bilinmeyen Sabah Salâsı'nın Durak Evferi usûlüyle ölçülmüş notasını güftesiyle birlikte Nazarî-Amelî Türk Mûsikîsi ile Türk Mûsikîsi Klâsiklerinden Temcid-Na't-Salât-Durak adlı eserlerinde neşreden Suphi Ezgi eserin bestekârı olarak Hatîb Zâkirî Hasan Efendi'yi kaydeder. Halil Can gibi bazı Mûsikîşinaslar ise bu eserin Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi tarafından bestelendiğini belirtir.⁷⁶

Sabah Salâsı, minarelerde genellikle bir veya iki müezzin tarafından karşılıklı olarak bazen de ikiden fazla müezzinle birlikte okunur ve günün ilk saatlerine ayrı bir güzellik ve anlam kazandırır.⁷⁷ Bu durumda müezzinler arasında ses cinsi ve nefes miktarıyla ağız birliği önem taşır. Ancak Salâ'nın okunuşunda katı bir usûlün uygulanmasından ziyade bestenin ana mûsikî temasını esas almak şartıyla serbest bir usûl anlayışı hâkim olmalıdır. Günümüzde bu şekilde Sabah Salâsı icrasına pek rastlanmasa da bir cenazeyi haber vermek için okunan Salâlarda bu eserin ezgi kalıbındaki bazı nağmelerin kullanıldığı dikkati çekmektedir.⁷⁸ Aşağıda Zekâi Kaplan'ın "Dini Mûsikî" adlı kitabından alınan Segâh makamında Hatip Zakiri Hasan Efendi tarafından Durak Evferi usûlünde bestelenen Sabah Salâsına örnek verilmiştir.⁷⁹

⁷⁴ Özcan, Nuri, "Sabah Salâsı", DİA, İstanbul 2008, c. 35, s. 333.

⁷⁵ Özcan, DİA, a.g.m., c. XXXV, s. 333.

⁷⁶ Özcan, DİA, XXXV/333.

⁷⁷ Kaplan, a.g.e., s. 56. ; Özcan, DİA, XXXV/333.

⁷⁸ Özcan, DİA, XXXV/333-334.

⁷⁹ Kaplan, a.g.e., s. 58-59.

DİLKEŞHÂVERAN SABAH SALÂSİ

DURAK EVFERİ

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM

A LEYK

YÂ SEY Yİ Dİ NÂ YÂ RE SUL LÂL LÂH

AL LAH

AL LAH

AL LAH

Aşağıda sunulan ekte de Alâeddin Yavaşca'nın "Türk Mûsikîsinde Kompozisyon Ve Beste Biçimleri" adlı kitabından alınan Sabah Salâsı'nın serbest usûlde bestelenmiş şekline örnek verilmiştir.⁸⁰

⁸⁰ Yavaşca, a.g.e., s. 630.

DİLKEŞHÂVERAN SABAH SALÂTI

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ

3 MÛ A LEY

3 A LEY KA YA SEY

Yİ Dİ NA YA RA SUL AL LAH

AL LAH (LA)

(HI) AL LAH

(LA) (HI)

1.3.5.2. Cenaze Salâsı

Osmanlı teşrifatında cenaze alaylarıyla önemli vefat haberlerinin duyurulması için okunan Cenaze Salâsı, Türk dini Mûsikîsi'nin Cami Mûsikîsi formlarından biri olan, Hz. Peygamber'e övgü ifade eden ve Salât ü Selâm adıyla da anılan Arapça ibarenin belli beste ile okunmasına denir. Bu ibare bazı değişikliklerle okunduğu yere, zamana, besteye ve makama göre farklı adlar almıştır. Cenaze Salâsı, ölüm haberinin duyurulması amacıyla minarelerden okunan Salât ü Selâm ile cenazenin kabrine götürülüşü sırasında tertip edilen cenaze alayında ve definden sonra okunan Salâ olmak üzere iki çeşittir. Hz. Peygamber ölüm haberinin eş dost ve sâlih kişilere duyurulmasını tasvip, Habeşistan Necâşîsi'nin vefatını, Zeyd b. Hârîse, Ca' fer b. Ebû Tâlib ve Abdullah b. Revâha'nın şehâdet haberini bizzat duyurmuştur. Osmanlılar'da eski devirlerden beri önemli kişilerin ölüm haberleri şehirlerin büyük camilerinin minarelerinden Salâ verilmek suretiyle halka duyurulmuştur.⁸¹

Cenaze Salâsı bir nevi ölüm ilânı mânasını taşımakla birlikte ölenin kimliğinin bilinmesine ayrıca ihtiyaç olduğundan bu bilgiler Salâ verildikten sonra dolaştırılan dellâl ve münâdîlerle duyurulurdu. Bu görevliler şehrin belli başlı yerlerini dolaşarak ölenin isim, şöret, nesep ve mesleğine ait özlü bilgileri ve cenazenin nereden, ne zaman kaldırılacağını kalıplaşmış ifadelerle tekrarlayarak bildirirlerdi. Otuz kırk yıl öncesine kadar bilhassa Anadolu şehirlerinde devam eden bu Salâ, dellâlin bir çeşit makamla, "Vakt-i Salâ! Ey cemaât-i müslimîn, hâzır olun! (...) Camii'nde öğle namazında filân oğlu filânın cenaze namazı vardır. Sevabından gafil olmayın! Rahmet ile anana Teâlâ rahmet eyleye!" gibi ifadeleri yüksek sesle söylemesi şeklindeydi. Vefat eden ulemâdan biri ise şehrin birkaç camiinde Salâ verilirdi.⁸²

Minarelerde okunan Cenaze Salâsı, Cuma Salâsı ile aynı metne dayanır. Bu sebeple cuma namazı için verilen Salâ, Cenaze Salâsı yerine de geçtiğinden bu vakitte ayrıca cenaze için Salâ okunmazdı. Cenaze Salâsı'nın sonuna ölüm hakkındaki bazı âyetlerin eklendiği ve Cuma Salâsından bu şekilde ayırt edildiği de bilinmektedir. Bazı

⁸¹ Özcan, Nuri; Uzun, Mustafa, "Cenaze Salâsı", DİA, İstanbul 1993, c. 7, s. 358.

⁸² Özcan; Uzun, DİA, a.g.m., c. VII, s. 358.

kayıtlar, minarelerde Salâ vermenin, belli bir vakti olmayan cenaze namazının kılınacağı zamanı haber vermek amacıyla okunduğunu, bu geleneğin ilk olarak Mısır’da Fâtımîler zamanında başladığını göstermektedir. Günümüzde de Salâ, namaza katılacak kimselerin hazırlanması için cenazenin kaldırılacağı vakit namazından bir saat önce okunmak suretiyle devam etmektedir. Hüseyini makamında olan bu eserin Muzıkalı Hâfız Yaşar (Okur) ve Eyyûbî Hafız Ali Rıza (Şengel) derlediği notasını Nazarî-Amelî Türk Mûsikîsi adlı eserinde neşreden Suphi Ezgi, herhangi bir kaynak göstermeden bestekârının Hatîb Zâkirî Hasan Efendi olduğunu kaydeder. Halil Can ise bu eserin Buhûrîzâde Mustafa İtrî tarafından bestelendiğini belirtmektedir.⁸³ Aşağıda sunulan ekte Zekai Kaplan’ın “Dini Mûsikî” adlı kitabından alınan Cenaze Salâsı’nın Hüseyini makamında, Durak Evferi usûlünde bestelenmiş şekline örnek verilmiştir.⁸⁴

⁸³ Özcan; Uzun, DİA, a.g.m., c. VII, s. 358-359.

⁸⁴ Kaplan, a.g.e., s. 60-61.

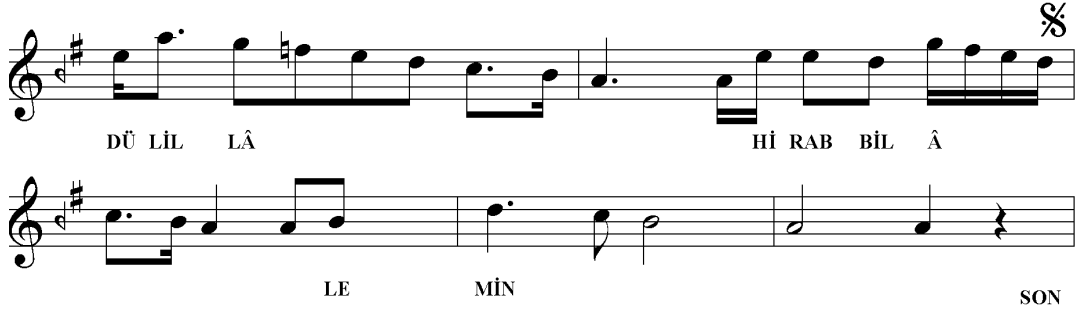
HÜSEYİNİ CENAZE SALÂTI

DURAK EVFERİ

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

♩

LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH VAH DE HU
LÂ ŞE Rİ KE LE HU VE LÂ NA Zİ
RE LEH MU HAM ME DÛN E Mİ NUL
LA Hİ HAK KAN VE SİD KAN
AL LA HÛM ME SALLİ A LÂ SEY Yİ Dİ NA
MU HAM ME DİN VE A LÂ
VE A LÂ Â
Lİ MU HAM MED
VE SAL Lİ VE SEL LİM A LÂ ES A Dİ VE EŞ RE Fİ
NÛ Rİ CE Mİ İL EN Bİ YÂ
İ VEL MÛR SE LİN VEL HAM

Aşağıda Cenaze Salâsı'nın Mâye makamında bestelenmiş, güftesi ve bestesinin kime ait olduğu bilinmeyen notası sunulmuştur:

MÂYE CENAZE SALÂSI

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

§

ES SA LÂ AC Cİ LÛ BİS SA LÂ Tİ KAB LEL FEVT AC

Cİ LÛ BİT TEV BE Tİ KAB LEL MEVT YÂ MEV

LÂM AL LAH AL LAH

AL LAH AL LAH YÂ

MEV LÂ YEV ME LÂ YEN FE U MÂ

LÛM VE LÂ BE NÛN İL LÂ MEN E TAL LÂ HE Bİ KAL BİM SE

LİM YA MEV LÂ §

Cenaze Salâtı'nın sözlerinin düzenlenmesi: Definden önce, bir kişi tarafından, "*Lâ ilâhe illâllah Vahdehu lâ şerike velâ nezîra leh Muhammed'ün emîn'llahi Hakkan ve sıdkan Allah'ümme salli alâ seyyidinâ Muhammed'in ve alâ.*" Cumhur, "*Ve alâ âli Muhammed*". Definden sonra, "*Ve salli ve sellim alâ es'adi ve eşrefi nûr-i cemî'l enbiyâ ve'l mürselin.*" Cumhur, "*Ve'l hamdü-lillâhi Rabbi'l alemin.*" Cenaze defin yerine götürülürken yolda bir kişi, defin sırasında yine bir kişi tarafından okunur. İki devreden ibaret olan Cenaze Salâsı'nın ilk bölümü değişik melodik motiflerden meydana gelen beş devrelik bir cümledir. Definden sonra okunan ikinci bölüm ise iki devrelik bir cümledir. Her iki bölümde de bir kişi birinci bölümleri tek başına okur. Birinci bölümden sonra gelen "*ve alâ âli Muhammed*" cümlesi ile ikinci bölümden sonra gelen "*ve'l hamdül Rabbi'lâlemîn*" cümlesini ise "cumhur" icrâ eder.⁸⁵

Aşağıda sunulan ekte de Alâeddin Yavaşca'nın "Türk Mûsikîsinde Kompozisyon Ve Beste Biçimleri" adlı kitabından alınan Cenaze Salâsı'nın serbest usûlde bestelenmiş notasına örnek verilmektedir.⁸⁶

⁸⁵ Özalp, a.g.e., s. 45.

⁸⁶ Yavaşca, a.g.e., s. 633.

HÜSEYİNİ CENAZE SALÂSİ

SERBEST

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

SOLO

LÂ İ LÂ HE İL LA'L LAH

VAH DE HU LÂ ŞE Rİ K'E LE HÛ

VE LÂ NA Zİ RE LEH MU HAM ME D'UN E

Mİ NUL LÂ Hİ HAK KAN VE SID KAN

AL LA³ HÛM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ

NA MU HAM ME D'İN VE A LÂ VE A

KORO

LÂ A L'İ MU HAM

MED VE SAL Lİ VE SEL LİM A LÂ ES A Lİ

SOLO

VE EŞ RE Fİ NÛ Rİ Rİ CE Mİ AL EN Bİ YA İ VE'L

KORO

MÜR SE LİN VE'L HAM DÜ LİL LÂ

Hİ RAB BİL A LE MİN

1.3.5.3. Cuma Salâsı

Cuma günleri, ezandan bir müddet önce Müminlere Cuma namazı vaktinin yaklaştığını hatırlatmak ve bu vesileyle Peygamberimize Salât ve Selâm getirmek sûretiyle sevap kazanmak için okunur. Salâ'da okunan sözler şöyledir:⁸⁷

Es-Salâtü ve's-Selâmü aleyke Yâ Resûlullah,

Es-Salâtü ve's-Selâmü aleyke Yâ Habîballah,

Es-Salâtü ve's-Selâmü aleyke Yâ Nebiyyallah,

Es-Salâtü ve's-Selâmü aleyke Yâ Hayra halkîllâh,

*Es-Salâtü ve's-Selâmü aleyke Yâ Seyyide'l-Evvelîne ve'l-Âhirîn, ve'l-Hamdü li'llâhi Rabbi'l-Âlemîn.*⁸⁸

1.3.5.4. Bayram Salâsı

Müslümanların yılda iki adet dinî bayramı vardır. Bunlardan birisi 1 Şevvâl'de başlayan Ramazan veya Fitre Bayramı diğeri de 10 Zilhicce'de başlayan Kurban Bayramıdır. Bu iki bayram münâsebetiyle, bayramın ilk günü sabah namazından sonra okunan Salâttır. Bu Salât Hatip Zâkirî Hasan Efendi tarafından bestelenmiş olup, Bayram ve Cuma Salât'ı ismini almıştır. Bu eser, Bayram ve Cuma namazlarından önce, Müezzin mahfilinde, baş taraftaki “Ya Mevlâ” sözünü cemaat okur, sonra bir Müezzin “*Leyse'l-Îdû li-men lebise'l-cedîd*” den bir cümle okur, onun peşinden cemaat “Ya Mevlâ” ve bir Müezzin diğeri cümleyi okurlar. “*Nasrun minallahi ve fethun karîb*” i bir Müezzin sözle söyleyerek, cemaate okur; bundan sonra yine bir Müezzin “*Ve salli ve sellim alâ es'adi ve eşrefi nûr-i cemî'l-enbiyâi ve'l-mürselîn*”i terennüm eder ve bütün Müezzinler “*Ve'l-hamdü li'llâhi Rabbi'l-âlemîn*”i okuyarak bitirirler.⁸⁹

⁸⁷ Akdoğan, a.g.e., s. 222.

⁸⁸ A.g.e., s. 222.

⁸⁹ A.g.e., s. 222.

Eserin sözlerinin düzeni şöyledir:

Cumhur: *Yâ Mevlâ Allah*

Bir kişi: *Leyse'l-îdü limen lebise'l-cedîd*

İnneme'l-îdü limen hâfe mine'l-vaîd

Leyse'l-îdü limen rakebe'l-matâyâ

İnneme'l-îdü limen tereke'l-hatâyâ

Leyse'l-îdü limen basata'l-bisât

İnneme'l-îdü limen tecâveze ale's-sırât

Leyse'l-îdü limen tezeyyene bi zineti'd-dünyâ

İnneme'l-îdü limen tezeyyede bi zati't-takvâ

Leyse'l-îdü limen nazara ilâ evâi'l-elvân

İnneme'l-îdü limen nazara ilâ cemâli Rahmân¹

Aşağıda sunulan ekte de Alâeddin Yavaşca'nın "Türk Mûsikîsinde Kompozisyon ve Beste Biçimleri" adlı kitabından alınan Bayram ve Cuma Salâsı'nın Bayâtî makamında, Durak Evferî usûlünde bestelenmiş notasına örnek verilmektedir.⁹⁰

⁹⁰ Yavaşca, a.g.e., s. 631.

BAYÂTÎ BAYRAM VE CUMA SALÂSÎ

DURAK EVFERÎ

HATİP ZAKİRÎ HASAN EFENDÎ

KORO

YA MEV LA AL LAH

SOLO(SERBEST)

LEY S'EL İY DÜ Lİ MEN LE Bİ SEL

CE DİD İN NE MEL

İY DÜ Lİ MEN HÂ FE Mİ NE'L VA İD

KORO

YA MEV LA AL LAH

SOLO

LEY S'EL İ DÜ Lİ MEN RA KE BE'L MA TA

YA İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN TE RE KEL TA TA YA

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İ DÜ Lİ MEN BA SA TA'L Bİ SAT

İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN TE CA VE ZE A LE'S SI RAT

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İY DÜ Lİ MEN TE ZEY YE NE Bİ ZİY NE TİD DÜN YA İN NE

ME'L İY DÜ Lİ MEN TE ZEY YE DE Bİ ZA Dİ'T TAK VÂ

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İY DÜ Lİ MEN NA ZA RA İ LÂ EN VA İ'L

EL VAN İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN

İki Kişi

NA ZA RA İ LÂ CE MA Lİ RAH MAN VE SAL Lİ VE SEL

LİM A LÂ E S'A Dİ VE EŞ RE Fİ NÜ Rİ CE Mİ A'L

EN Bİ YA (İ) VE'L MÜR SE LİN

KORO

VE'LHAM DÜ LİL LÂ Hİ RAB BİL Â LEMİN

1.3.6. İlâhi Ve Nât-ı Şeriflerin İçinde Geçen Salavât

1.3.6.1. İlâhi İçinde Geçen Salavât

İlâhi, Arapça bir kelime olup “Allah’a ait” demektir. Türk Dini Mûsikîsi’nde, Câmi ve Tekke Mûsikîsi’nin ortak bir formudur. İlâhiler, Allah ve Peygamber aşkı için ayrıca din ve tarikat büyüklerinin üstünlüklerini dile getirmek amacıyla hece vezniyle yazılmış ve her makamdan çeşitli usûllerle kendine özgü bir tavrıyla bestelenmiş Türkçe manzum eserlerdir. İlâhiler bir veya birkaç kişi tarafından câmilerde, tekkelerde, ibadet meclislerinde, Mevlid sırasında ve teravih namazı aralarında okunur. İlâhilerin kendine özgü tavırları vardır; Bunları şarkı tavrından kurtarmak için bu noktaya dikkat edilmelidir. Her makamdan ilâhi bestelenebilirse de neşeli ve kıvrak makamlardan ilâhi bestelenmesi gelenek haline gelmemiştir. İlâhiler çeşitli usûllerle bestelenmiştir; ancak ritmik ahenklerini oyun havalarına benzetmemek için “İlâhi” tavrından dışarı çıkmamak gerekir. Büyük ve küçük usûllerle, koşma tarzındaki şiirlerin bestelenmesiyle pek çok İlâhi örnekleri Türk Mûsikîsi’nin zengin hazinesini ortaya çıkarır. İlâhiler, A+B veya A+B+C+B şeklinde bestelenir.⁹¹

*“Tekkelerde zikir esnasında okunan ilâhilerin zikir darblarına uygun olanlardan seçilmesi âdettir. Eskiden büyük câmilerde teravih namazı arasında ilk dört rekattan sonra Nevâ, ikinci dört rekattan sonra Nevâ, ikinci dört rekattan sonra Hüseyini, üçüncü dört rekattan sonra Bestenigâr, dördüncü dört rekattan sonra Eviç, son dört rekattan sonra da Acemaşirân makamından seçilmiş bir ilâhi okunur ve “Segâh Salât” ile vitir namazına girilirdi. Ancak, Acemaşirândan sonra Segâh makamı kulağa pek hoş gelmeyeceğinden, yüksek Mûsikî bilgisine sahip müezzinler Salât-ı Vitir’e başlamadan önceki Salât-u Selam’ı Sabâ makamından okurlardı. Bugün câmilerde bu şekilde ilâhi okuyan müezzinlere pek az rastlanmaktadır.”*⁹²

⁹¹ Karadeniz, a.g.e., s. 166. ; Ak, a.g.e., s. 114. ; Akdoğan, Türk Mûsikîsi Formları, s. 65. ; Özkan, a.g.e., s. 102.

⁹² Ak, a.g.e., s. 114. ; Karadeniz, a.g.e., s. 166.

İlâhi sözü genel bir anlam taşımakla beraber bazı tarikatlarda farklı isimlerle adlandırılmışlardır. Mevlevîlerde “Ayin” , Bektaşî’lerde “Nefes” , Gülşenîlerde “Savt” gibi. İlâhiler tekkelerde çoğunlukla zikir esnasında okunurdu. İlâhiler her makamda bestelenebilmişse de fazla tiz seslerde dolaşmayan ağır makamların çoğunlukta olduğu dikkati çeker. Güfte mecmuaları ve bazı repertuarlar incelendiğinde ilâhilerin daha çok Acem, Acemaşîrân, Bayatî, Bestenigâr, Dügâh, Evic, Hicaz, Hüseyini, Hüzzam, Irak, Mâhûr, Nevâ, Rast, Sabâ, Segâh, Uşşak, Tâhir makamlarında bestelendiği görülür. İlâhi küçük usûllerin yanında büyük usûllerde kullanılmıştır. En çok kullanılan usûller; Sofyan, Düyek, Evfer, Devr-i Hindi, Muhammes, Çenber, Evsât, Devr-i Kebir, Berefşân ve Hafiftir. Ayrıca İlâhiler sözel içeriklerine ve besteleniş amaçlarına göre gruplandırılmışlardır. Bu gruplandırmayı Onur Akdoğu “*Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*” kitabında aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır.⁹³

Dini Aylarla İlgili İlâhiler

a)Muharrem İlâhisi: Kerbelâ olayını konu edinen mersiye türü sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşur. Bir tür dinsel ağıttır.

b)Safer İlâhisi: Sefer ilâhisi de denilmiştir. Sefer ayı uğursuz olarak nitelendirildiğinden , bu ay için yapılan ilâhiler, sözel olarak “hayra yorma” düşüncesini konu edinir. Bu ayla ilgili, çok az ilâhi yapılmıştır.

c)Rebûl Evvel-Rebû’l Ahîr İlâhisi: Mevlîd ayları olan bu aylarda Hz. Muhammed’in doğumunu konu alan sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşturulmuş ilâhiler seslendirilir. Dolayısıyla bu ilâhiler, aynı adla anılırlar.

d)Cemâziyel-Evvel ve Cemâziyel-Ahîr İlâhisi: Günahlardan arınmayı konu edinen sözlerin bestelenmesiyle oluşturulmuş ilâhi çeşididir. Genel bir ad olarak, tövbe ilâhisi de denilmiştir. Küçük Tövbe ve Büyük Tövbe adı verilen bu aylar içinde seslendirilirler.

⁹³ Kaplan, a.g.e., s. 88. ; Onur Akdoğu, *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*, Meta Basım, İzmir 2003, s.358. ; Ak, a.g.e., s. 115-116.

e)Recep İlâhisi: Hz. Âmine'nin Hz. Muhammed'e gebe kalışını konu edinen sözlerin, ya da doğrudan doğruya Recep Ayı'nı konu alarak ele alan regâibiyye, adlı dinsel şiir türünün ezgilendirilmesiyle oluşturulmuş ilâhidir.

f)Şaban İlâhisi: Günahların bağışlanmasını konu alan sözlerin, ya da doğrudan bu ayı konu edinen sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşturulan bir ilâhi türüdür.

g)Ramazan İlâhisi: Ramazan ayının kutsallığını ve önemini konu edinen sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşan ilâhi türüdür.

h)Şevval, Zilkâde, Zilhicce İlâhisi: Bu aylardan Şevval'de, Ramazan bitimi Şeker Bayramı kutlanacağından, bayramla ilgili sözlerin, Zilkâde ve Zilhicce ayları da hac döneminin yaklaştığını bildirdiğinden, hac'cı, hac'cın önemini ve kutsallığını konu edinen sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşan ilâhiler, bu ayların adlarıyla anılırlar.

Sözel İçerikle İlgili İlâhiler

a)Hamdiye: “Tanrı'ya şükür” içeren sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşturulmuş bir ilâhidir.

b)Mi'rac İlâhisi: Hz. Muhammed'in gökyüzüne çıktığı geceyi, yani mi'racı konu edinen sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşan ilâhilerdir.

c)Tevşih: Hz. Muhammed'i öven ve ondan yardım dileyen, bazen de mi'rac içerikli şiirlerin ezgilendirilmesiyle oluşan ilâhilerdir. Büyük usûllerde kullanılmıştır.

d)Tesbih İlâhi: Allah'ı, O'nun niteliklerine ve yüceliğine yakışmayan benzetmelerden uzak tuttuğumuzu, O'na kusur bulunamayacağını belirten sözlerin ezgilendirilmesiyle oluşturulmuş ilâhilerdir. Büyük usûller de kullanılmıştır. Diğer ilâhilere göre daha geniş soluklu ve sanatsaldırlar.

e)Kelime-i Tevhid İlâhisi: “*Lâ İlâhe İl'l-allâh, Muhammedün Resûlullâh*” sözlerinin içinde bulunduğu dinî şiirlerin bestelenmesiyle oluşan usûllü ilâhilerdir.

ACEM TEVŞİH

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

MU HAM ME DE BİR GE CE

ÇA LAP DAN İN Dİ BU RAK KI

SE Nİ O KUR SÜB HA NIN

NE YA TIR SIN KİL YE RAK

SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ NEL

MUS TA FA SEY Yİ

DİL KEV NEY Nİ HA

Bİ Bİ HU DA

DEVİR-İ HİNDİ

ACEMAŞIRAN İLÂHİ

BESTE: ZEKİ ALTIN
GÜFTE: ULVİ KURUCU

YA RE SÛ LAL
LAH A CEP KİM
DİR Bİ ZE SEN DEN YA KİN
YA HA Bİ BAL LAH SE Nİ BİL
DİK ŞE Fİ AL MÛZ Nİ BİN
BİZ SA NA ÜM
MET O LUN CA
EY LE RİZ GAY Rİ E MİN
BİZ SA NA ÜM
MET O LUN CA
EY LE RİZ GAY Rİ E MİN

ES HEP SA SE LÂ NIN TÛ CÛN VES HALK SE O LÂ LUN MEY DU SON

RAH BU ME SE TEN MÂ LÎL VÂ A TÛ LE ZE MÎN MÎN

YÜRÜK SEMÂİ

NEVESER İLÂHİ

BESTE: HÜSEYİN BABA
GÜFTE: SEYYİD NESİMİ

A LEM YÜ ZÜ NE SAL DI Zİ YÂ
KEM TER KU LU YUM BEN A Lİ NİN

Â ŞA Lİ MU HAM MED
Lİ HI KE REM DİR

SEY FİN ÇÂK E DİP GEL Dİ Yİ NE
HA SEN BA ŞI MIN TA CI HÜ SEYN

Â GÖ Lİ MU HAM MED
ZÜM DE NEM DİR

Â GÖ Lİ MU HAM MED
ZÜM DE NEM DİR

NÂ DAN NE Bİ LİR DÂ NÂ Bİ LİR
İ MA MI ZEY NEL A BÂ BA KIR

Â MİH Lİ MU HAM MED Rİ HA REM DİR VE SAL Lİ A LÂ

SEY Yİ Dİ NA A Lİ MU HAM

MED ŞÂ HI VE LÂ YET

BESTENİGÂR (CUMHUR İLÂHİ)

EV SAT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

ES SA LÂ HER KİM GE

LİR BÂ ZÂ RI

AŞ KA ES SA LÂ

ES SA LÂ HER

SO YU NUP AB

KİM YA NAR SA

DAL O LAN HÜN

NÂ RI AŞ KA ES SA

KÂ RI AŞ KA ES SA

LÂ LÂ İB Nİ

ET HEM Gİ Bİ

TÂ CÜ TAH TI

NI TERK EY LE YEN

CANFEZA ÎLÂHI

EVSAT

BESTE: ZEKÂÎ DEDE
GÜFTE: SELÂMÎ EFENDÎ

BİR MU AZ ZAM PA Dİ

ŞAH SIN Kİ KU LUN

DUR CÜM LE ŞAH

KUR Bİ EV ED NA DA

VÂZ OL DU SE NİN

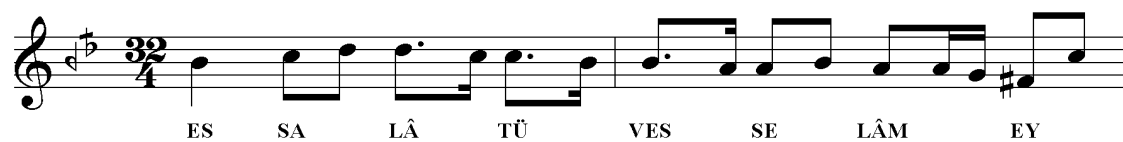
ÇÜN TAH TI GÂH

NÜH FE LEK HEF TÛ ZE

MİN AN ÇAK SA NA

BİR BÂ Rİ GÂH

EM Rİ NE MAH KUM DUR

HİCAZ
(TEVŞİH-İ ARABİ)

SOFYAN

HAFİZ AHMED EFENDİ

TE AŞ ŞAK TÛ Bİ EN VÂ RÎ

CE MÂ LİK DE HAL TÛ YÂ

YA HA Bİ BAL LAH CE NÂ BEK

FE YER CÛ NÂ Zİ MÛL AH KAR

Vİ SÂ LEK DA Hİ LEK YÂ

YA RE SÛ LAL LAH DA Hİ LEK

SEL LİM SEL LİM

SEL LİM YÂ SE LÂM

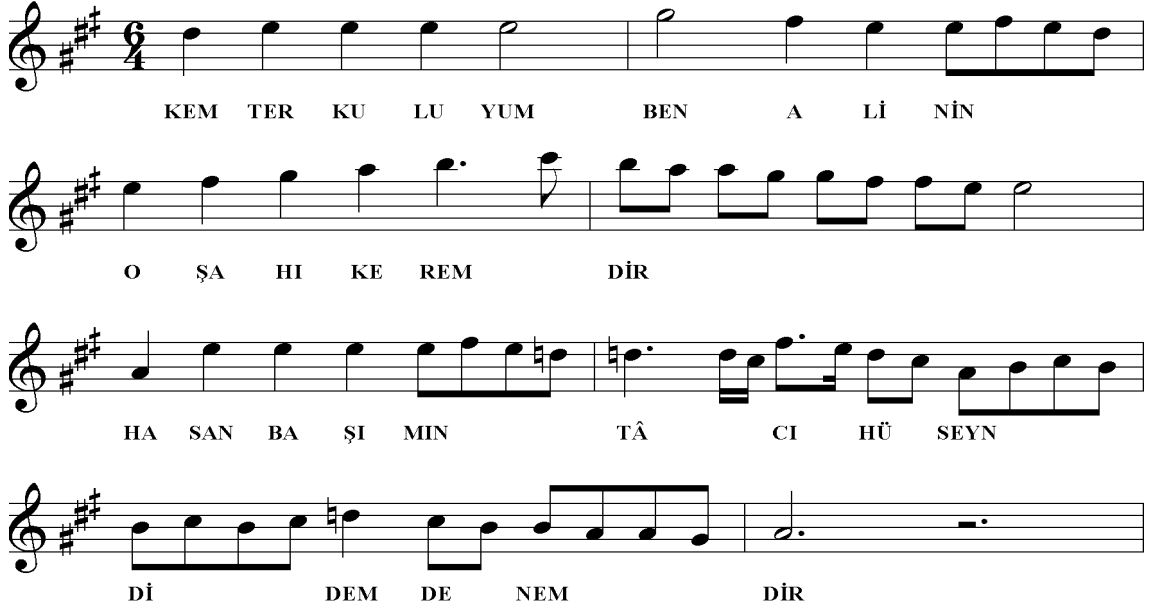
SEL LİM SEL LİM

HİSAR- BUSELİK İLÂHİ

SENGİN SEMAİ

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

KEM TER KU LU YUM BEN A Lİ NİN

O ŞA HI KE REM DİR

HA SAN BA ŞI MIN TÂ CI HÜ SEYN

Dİ DEM DE NEM DİR

KEMTER KULUYUM BEN ALİ'NİN O ŞÂH-I KEREMDİR
HASAN BAŞIMIN TÂCI HÜSEYİN GÖZÜMDE NEMDİR
İMÂM-I ZEYNE'L-ÂBA, BÂKIR MİHR-İ HAREMDİR
VE SALLİ ALÂ SEYYİDİNÂ ÂL-İ MUHAMMED
VE SALLİ ALÂ MÜRŞİDİNÂ ŞÂH-I VELÂYET

HÜSEYİNİ İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: OSMAN KIRKLIKÇI
GÜFTE: LÂDİKLİ HACI AHMED

BE ZEN Dİ SE MA LAR GÖK LER A ÇIL DI

ÜÇ KÂ SE İ ÇİN DE SÜT TEN İ ÇİL Dİ

HA Kİ Kİ KUL O LAN OL GÜN SE ÇİL Dİ

DER Dİ MİN DER MA Nİ SEN SİN MU HAM MED

AL LA HÜM ME SAL Lİ Â LÂ MU HAMMED

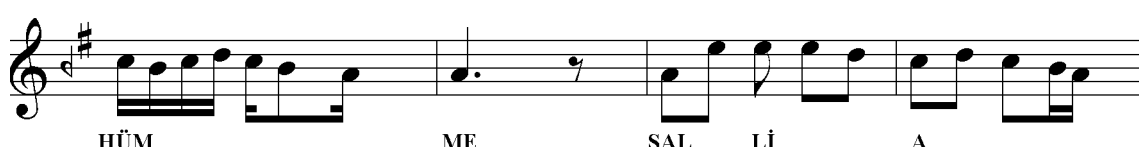
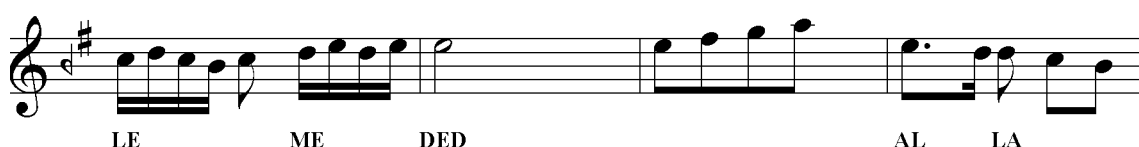
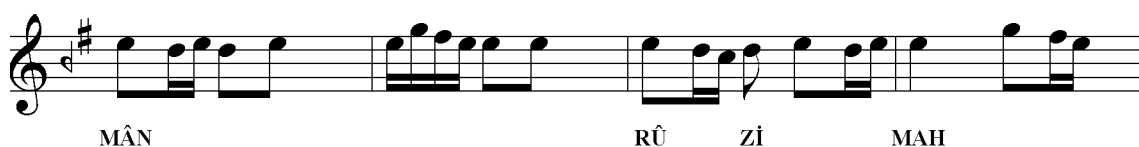
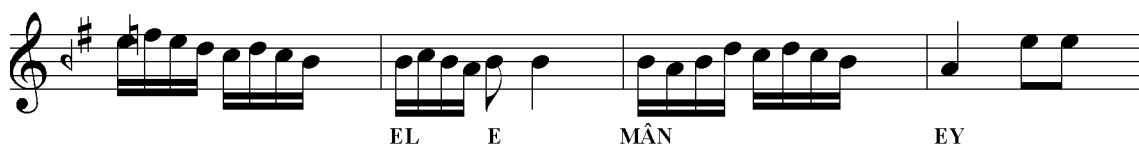
EBU BEKİR SİDDİK OL NÛR' UN SAĞINDA
KURULMUŞ SOFRALAR HIRA DAĞINDA
HAS KULLAR SEÇİLMİŞ CENNET BAĞINDA
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

ÖMER İLE OSMAN SOLUNDAN GİDER
HÜDA KULLARINA NE İHSÂN EDER
HAKİKAT GÖRENLER HAK YOLA GİDER
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

HÜSEYİNİ TEVŞİH

EV SAT

LÂTİF EFENDİ

RAVZANA ÇÜN YÜZ SÜREN BULUR EMÂN
EL-AMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN
HER GELEN DİL-HASTA BULUR TÂZE CÂN
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN
(RÛZ-İ MAHŞERDE BİZE EYLE MEDED
ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED)

MAZHAR OLMAK İSTEYİP ESRÂRINA
ÇÜN Kİ GELDİK KABR-İ PÜR ENVÂRINA
MERHAMETLE NAZAR KİL ZÜVVÂRINA
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN

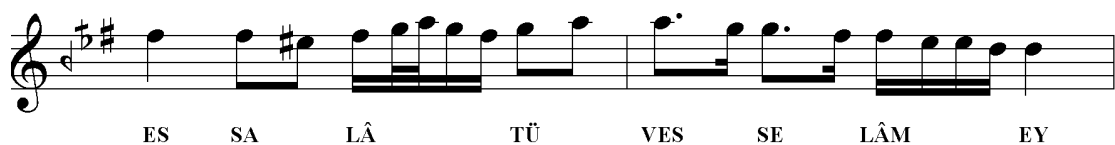
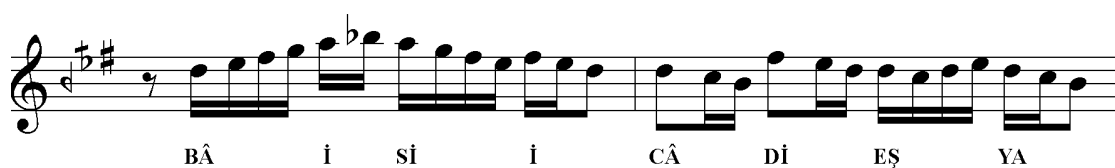
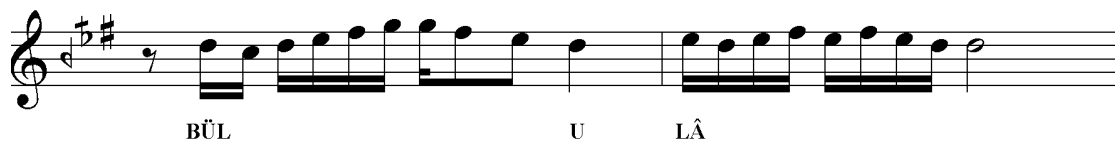
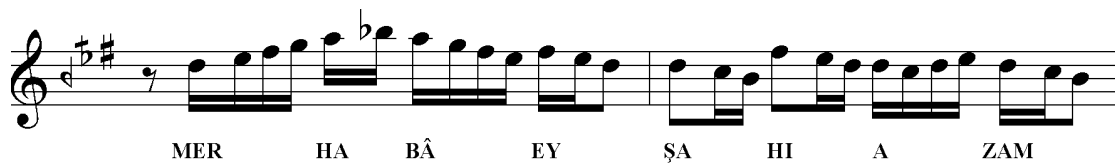
OLDUM AŞKINLA DİYÂRIMDAN CÜDÂ
TÂ DÜHÛL -İ RAVZANA OLAM SEZÂ
HAMDÜLİLLAH HAK NASÎB ETTİ BANA
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN

ANDA KİM MEDFÛN OLA NÂZİK TENİN
CENNET-İ A'LÂYA BENZER MEDFENİN
DERVİŞ ABDULLAH GARÎBİNDİR SENİN
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN

HÜZZAM TEVŞİH

HAFİF

HACI FÂİK BEY

DEVİR-İ HİNDİ

IRAK TEVŞİH

İSMAİL HAKKI BEY

MİH Rİ SUB HI MEŞ RI KA TÂ HÂ HA Bİ Bİ
KİB Rİ YA MA HI SÜB HA NEL LE Zİ ES
RA HA Bİ Bİ KİB Rİ YA SAD SA LÂ TÛ
SAD SELÂM OL SUN RE VÂN PÂ Kİ NE

MİHR-İ SUBH-I MEŞRIKA TÂHÂ HABÎB-İ KİBRİYÂ
MÂH-I "SÜBHÂNELLEZÎ ESRÂ" HABÎB-İ KİBRİYÂ

SAD SALÂTÛ SAD SELÂM OLSUN REVÂN-I PÂKİNE
DEMBEDEM EY FAHR-İ ÂLEM HABÎB-İ KİBRİYÂ

IRAK TEVŞİH

EV SAT

İSMAİL HAKKI BEY

§

ES SE LÂM EY Yİ SEY Yİ

ES SE LÂM EY Yİ HA İ

Dİ ŞA Hİ Bİ SE A

Zİ ŞA Hİ Rİ SA

DET ES SE LÂM

LET ES SE LÂM

ÜM ME TİN Dİ VA Nİ

İZ ZET TE E DER

BÖY LE Nİ DA

§

KÛÇEK İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

BİZ HAT Mİ HA CE E DE

RİZ AL LAH YO LU

NA Gİ DE RİZ HUB Bİ Sİ

VA Yİ Nİ DE RİZ

NAK Şİ LE RİZ ZİK REY LE

RİZ HAK LA İ LA HE İL LAL LAH MU
SAL LAL LA HÜ A LEY Hİ VE

HAM ME DÜN RE SU LUL LAH KÛT BU AK TA
SEL Lİ MÛ TES Lİ MA

BI Cİ HAN HAZ RE Tİ SEY YİD BE DE Vİ

**BİZ HATM-İ HÂCE EDERİZ
MEVLÂM YOLUNA GİDERİZ
HUBB-İ SİVÂYI NİDERİZ
NAKŞÎLERİZ ZİKR EDERİZ**

**(HAK LÂ İLÂHE İLLALLAH
MUHAMMEDÜN RESÛLULLAH
SALLALLÂHÜ ALEYHİ
VE SELLİMÛ TESLÎMÂ)**

**BİD'AT DEĞİLDİR YOLUMUZ
ŞAH NAKŞİBEND'DİR ULUMUZ
SİDDÎK EKBER'DİR KOLUMUZ
NAKŞÎLERİZ ZİKR EDERİZ**

**TEVHÎD-İ ZÂT ERKÂNIMIZ
MÂLUM DEĞİL ESRÂRIMIZ
DÂİM TEVECCÛH KÂRIMIZ
NAKŞÎLERİZ ZİKR EDERİZ**

**PÎRİM EFENDİM NAKŞİBEND
LUTFUN BİZE EYLE KEMEND
KÂMİL KULUNDUR DERDMEND
NAKŞÎLERİZ ZİKR EDERİZ**

NEVÂ İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

EZ CÂ NÜ DİL
 PEY GAM BE RE
 Â ŞIK İ SEN
 SAL LÛ A LEYH
 SÂ NÂ HİB İL Çİ O KÂR LUR
 RÛ SUN Zİ LUT CE FU ZÂ NA 3 3
 ŞEK PEY ET GAM ME BE GEL RİN
 SÂL SÂL LÛ LÛ A A LEYH LEYH AH
 SÛN NE Tİ Nİ
 PEY GAM BE RİN
 İC RÂ E DER

Î SEN E GER SŪN NE TÎ
 NÎ PEY GAM BE
 RÎN ÎC RÂ E
 DER
 Î SEN E GER

NIHÂVEND İLÂHİ

DÜYEK

BESTE: MEÇHUL
GÜFTE: NİZAMOĞLU SEYYİD
SEYFULLAH

BU AŞK BİR BAH Rİ UM MAN DIR
SEY FUL LAH SÖ ZÜN DE MEST DİR

BU AŞK BİR BAH Rİ UM MAN DIR
SEY FUL LAH SÖ ZÜN DE MEST DİR

BU NA HAD Dİ KE NAR OL MAZ
ŞEY HİN DEN AL Dİ Ğİ DEST DİR

BU NA HAD Dİ KE NAR OL MAZ
ŞEY HİN DEN AL Dİ Ğİ DEST TİR

DE Lİ LİM SIR RI KUR' AN DIR
Dİ VA NE RA KA LEM NİST DİR

DE Lİ LİM SIR RI KUR' AN DIR
Dİ VA NE RA KA LEM NİST DİR

BU NU Bİ LEN DE AR OL MAZ
NE SÖY LE SE Kİ NAR OL MAZ

BU NU Bİ LEN DE AR OL MAZ
NE SÖY LE SE Kİ NAR OL MAZ

SA LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH
SA LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH

A LEY KE YA RE SUL AL LAH
A LEY KE YA RE SUL AL LAH

A LEY KE YA HA BiB AL LAH
A LEY KE YA HA BiB AL LAH

RAST İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE: KEMAL GÜRSER

GÜFTE: DERVİŞ MÛSA DEDE

§

BİR İS MÎ MUS TA FA BİR İS MÎ AH MED
DER VİŞ MÛ SA HÂ LİS EY LE Nİ YE TİN

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED
EM Rİ NE İM Tİ SÂL EY LE HAZ RE TİN

RÛ Zİ MAH ŞER DE Bİ ZE EY LE ME DED
İŞ TE BU DUR DOĞ RU YO LU CEN NE TİN §

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ

NÂ VE NE BİY Yİ NÂ MU HAM MED

RAST İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: ABDÜLKADİR ŞEHİTOĞLU
GÜFTE: AHMET YESEVİ

ON SE KİZ BİN A LE ME SER VER O LAN

MU HAM MED O TUZ ÜÇ BİN ES HA BA

REH BER O LAN MU HAM MED GA RİB İ LE

YE Tİ ME MÜ RÜV VET Lİ MU HAM MED

MUH TAÇ DÜŞ MÜŞ HER KE SE Kİ FA YET Lİ

MU HAM MED AL LA HÜM ME SAL Lİ ALÂ

SAL Lİ A LÂ MU HAM MED AL LA HÜM ME

SAL Lİ A LA SAL Lİ A LA MU HAM MED

RAST İLÂHÎ

SOFYAN

BESTE: KEN'AN RİFÂÎ
GÜFTE: İMAM BUSEYRÎ

MEV LÂ YA SAL Lİ VE SEL LİM DA İ MEN E BE DEN

A LÂ HA BÎ Bİ KE HAY RİL HAL Kİ KÜL Lİ Hİ Mİ

MEVLÂYE SALLÎ VE SELLİM DÂİMEN EBEDEN
ALÂ HABÎBİKE HAYR'İL-HALKI KÜLLİ HİMÎ

EMİN TEZEKKÜRÜ CÎRÂNİN BİZÎ SELEMÎ
MEZECTE DEME'AN CERÂ MİN MUKLETİN Bİ DEMÎ

HÜVE'L-HABÎB'ÜL-LEZÎ TÜRCÂ ŞEFÂ'ATUHÜ
Lİ LÜLLİ HEVLİN MİN'EL-EHVÂLİ MUKTEHİMÎ

MUHAMMEDÜN SEYYİD'ÜL-KEVNEYNİ V'ES-SAKALEYNİ
V'EL-FERİKAYNİ MİN'URBİN VE MİN ACEMÎ

MEVLÂYE SALLÎ'ALÂ MUHAMMEDİN VE'ALÂ
EZVÂCİH'İT-TÂHİRÂT VE KÜLLÜHÜM ECMA'İN

SÜMME'R-RECÂ'AN EBÎBEKRİ VE'AN ÖMERİ
V'EL-HADRÂ OSMÂNİYÂ MEVLÂ ALÎ BİDEMÎ

MEVLÂYE SALLÎ'ALÂ MUHAMMEDİN VA'ALA
ESHÂBİH'İL-HULEFÂ VE KÜLLÜHÜM ECMA'İN

SABA İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: ERDİNÇ ÇELİKOL
GÜFTE: DERVİŞ MÛSA EFENDİ

BİR İS Mİ MUS TA FÂ BİR İS Mİ AH MED
NÛ RU A NIN KÂL Bİ Nİ PÛR NUR E DER

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED

MED RÛ Zİ MAH ŞER DE Bİ ZE
ÇOK SA LA VÂT Â DE Mİ

E DE ME DED AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ
MES RÛR E DER

MU HAM MED MED

NÂİL OLAN DERSEN EĞER DEVLETE
EYLE İBÂDET CENÂB-I HAZRETE
VER SALAVÂT RÛH-İ PÂK-İ EMCEDE

ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED

DERVİŞ MÛSA HÂLİS EYLE NİYYETİN
EMRİNE İMTİSÂL EYLE HAZRETİN
İŞTE BUDUR DOĞRU YOLU CENNETİN

SABA İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SÖY LE SE LÂ MİM EY SA BÂ

OL DUK ÇA RUH SÂ RİN HA REM AH

OL RAV ZA İ PA KE O LA

OL RAV ZA İ PA KE O LA

AN DA NE BİY YİL MUH TE REM AH

SAL Lİ A LÂ NÜ RİL HÜ DÂ

MAH BU Bİ RAB Bİ ZÜL KE REM AH
AH MED MU HAM MED MUS TA FA

SOFYAN

SABA İLAHİ

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LAH AL LAH AL LAH VÂ HİD LÂ YE ZEL

KE Rİ MÜ RA HÎ MÜ MA BÜ DEL Fİ RAK

KE Rİ MÜ RA HÎ MÜ MA BÜ DEL Fİ RAK HAY HAY

BİR İS Mİ MUS TA FÂ BİRİS Mİ AH MED

AL LÂ HÜM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED

AL LÂ HÜM ME SAL Lİ A LA MU HAM MED

NÛRU ANIN KALBİNİ PÜR NÛR EDER
ZİKİRİ GÖNÜL MİLKİNİ MA'MÛR EDER
ÇOK SALAVÂT ÂDEMİ MESRÛR EDER
ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED

NÂİL OLAM DERSEN EĞER DEVLETE
EYLE İBÂDET CENÂB-I HAZRETE
VER SALAVÂT RÛH-İ PÂK-İ EMCEDE
ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED

SEGÂH CUMHUR ÎLÂHÎ

EV SAT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

ES SE LÂ MÜ A LEY

KE YÂ ŞEH REL

LÛT AF FÎ VÎ VEL İH VEL GUF

SAN RAN EN TE

ŞEH RÛN A ZÎ

MÛN ÜN ZÎ LE FÎ

HÎL KUR AN

EN TE DAY FÛN KE RÎ

MÛN VÛ İ DE

FÎ KEL GUF

RAN

SEGÂH TEVŞİH

DÜYEK

EYYÛBÎ ALÎ RIZA BEY

ES SE LÂM EY SÂ LÎ KÎ RÂ Hİ ŞE

RÎ AT ES SE LÂM

ES SE LÂM EY REH BE RÎ EH LÎ TA

RÎ KAT ES SE LÂM

ES SE LÂM EY PER TE VÎ Â

YÎ NE İ NÛ RÎ HU DÂ

ES-SELÂM EY NESL-İ PÂK-İ MUSTAFÂ VÛ MURTEZÂ
ES-SELÂM EY SÂHİB-İ SIRR-I VELÂYET ES-SELÂM

ES-SELÂM EY MUKTEDÂ-Yİ TÂLİBÂN-I RÂH-I HAK
ES-SELÂM EY ÂLEME ENVÂR-I RAHMET ES-SELÂM

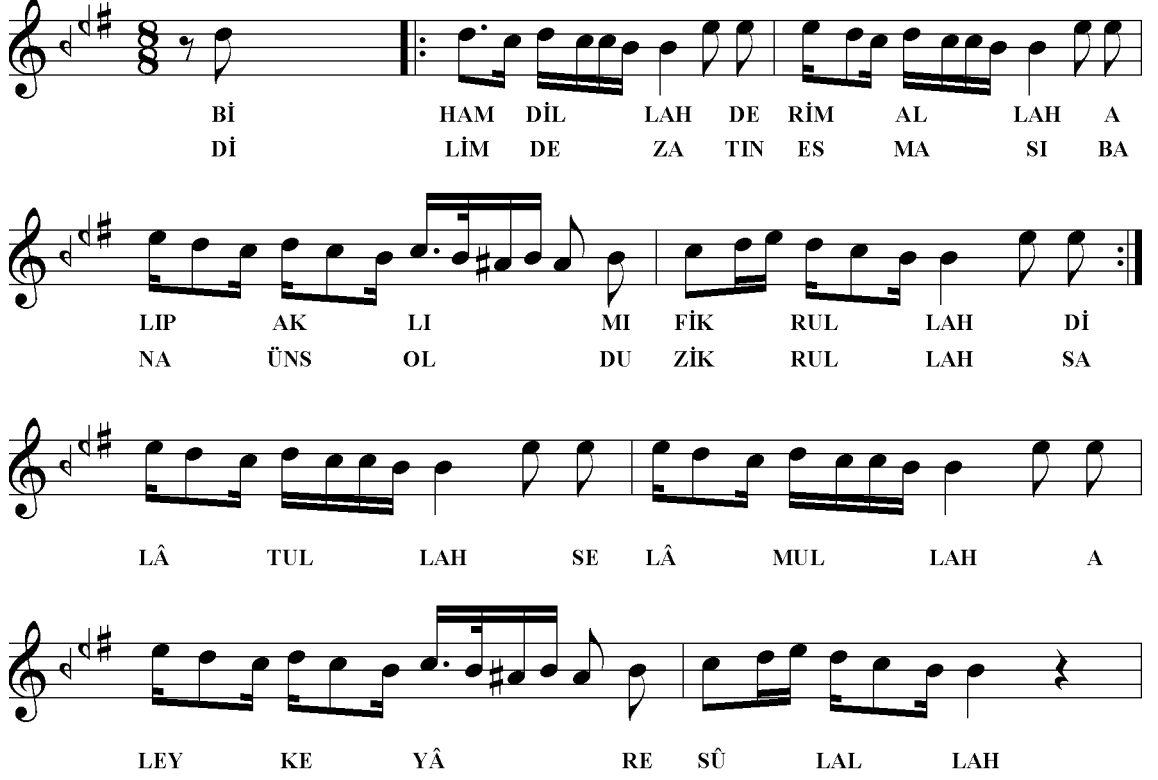
ES-SELÂM EY ÂSİTÂN-I KA'BE-İ ERBÂB-I DÎN
ES-SELÂM EY ZÛBDE-İ SÂHİB KERÂMÂT ES-SELÂM

ES-SELÂM EY ON YEDİ ERKÂNA BÎAT GÖSTEREN
ES-SELÂM EY SÂHİB-İ ÂYÂT-I BÎAT ES-SELÂM

SEGÂH İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

Bİ HAM DİL LAH DE RİM AL LAH A
Dİ LİM DE ZA TIN ES MA Sİ BA

LİP AK Lİ Mİ FİK RUL LAH Dİ
NA ÜNS OL DU ZİK RUL LAH SA

LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH A

LEY KE YÂ RE SÛ LAL LAH

BU TEVHİDDEN MURÂD OLAN CEMÂL-İ ZÂTA ERMEKTİR
GÖRÜNEN KENDİ ZÂTIDIR DEĞİLDİR SANMA GAYRULLAH

GÖNÜL ÂYİNESİN SÛFÎ EĞER EDER İSEN SÂFÎ
AÇILIR SANA BİR KAPI AYÂN OLUR CEMÂULLAH

BEN OL PERVÂNEYİM GELDİM DÜŞÜP AŞKIN İLE YANDIM
YANUBEN KÜLLİ KÜL OLDUM BENİ MAHV ETTİ AŞKULLAH

ŞEMS-İ TEBRÎZ BUNU BİLİR AHAD KALMAZ FENÂ BULUR
BU ÂLEM KÜLLİ MAHV OLUR HEMAN BÂKİ KALIR ALLAH

SEGÂH ÎLÂHÎ

DEVİR-İ HİNDİ

BESTE: RAKİM ELKUTLU

ZÂ TI NI DÂ VET BU YUR DU
 BU GE CE RAB BÜL MU İN
 HUL LE VÜ TÂ CÜ³ BU³ RA³ KI
 KUT LU OL SUN YÂ MU HAM MED
 GE Tİ RÜB RÜ HÜL E MİN SON
 SA NA Mİ RÂ CI GÜ ZİN
 GİY Dİ TEŞ RÎF EY LE Dİ Mİ
 RÂ CI FAH RÜL MÜR SE LİN
 NÜ RA GAR KOL DU E FEN DİM
 HEM SE MÂ VÂ TÛ ZE MİN
 AV DE TİN DE DE³ Dİ³ LER³ FAH

RÌ LE AS HÂ BI GŨ ZÎN
 ES SA LÂ TŨ VES SE LÂM EY
 RAH ME TEN LÌL A LE MÌN

SOFYAN

UŞŞAK İLÂHÎ

BESTE: HAFİZ NEZİH TOLAN

GÜFTE: YUNUS EMRE

4/4

BİL MEM N'İ DE YİM ALLAHAL LAH AŞ KIN E LİN
MES KE NİM DAĞ LAR " " " " GÖZ YA ŞİM ÇAĞ
YU NU SUN SÖ ZÜ " " " " KÖZ OL MUŞ Ö

1 2

DEN HAY HAY DEN KAN DE Gİ DE
LAR " " LAR DUR MAZ KAN AĞ
ZÜ ZÜ KAN AĞ LAR GÖ

YİM AŞ KIN E LİN DEN
LAR AŞ KIN E LİN DEN
ZÜ AŞ KIN E LİN DEN

KAN DE Gİ DE YİM AŞ KIN E LİN
DUR MAZ KAN AĞ LAR AŞ KIN E LİN
KAN AĞ LAR GÖ ZÜ AŞ KIN E LİN

DEN SAL LAL LA HU A LÂ MUHAM MED
DEN
DEN

SAL LAL LÂ HU A LEY Hİ AH MED

§

1.3.6.2. Na' t-ı Şeriflerin İçinde Geçen Salavât

Türk Dini Mûsikîsi'nde, Tekke ve Cami Mûsikîsi'nin ortak formudur. Na'tlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i övmek ve güzel vasıflarını yüceltmek, özelliklerinden bahsetmek , şefaatinin dilemek gibi amaçlarla yazılmış Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerle yazılan ve çeşitli makamlarda bestelenen dini eserlerdir. Onur Akdoğu' nun *“Türk Müziğinde Türler ve Biçimler”* adlı kitabında ise Na't şu şekilde tanımlanmıştır: *“Hz. Muhammed'i, diğer din ve tasavvuf ulularını övme amacıyla yazılmış kasidelere genel bir anlatımla na't denilmiştir. Hz. Peygamber'i öven na't'lara Na'-t-ı Peygamberî denilerek, diğer na't'lardan farklı olduğu vurgulanmak istenmiştir. Dolayısıyla Na'-t-ı Peygamberî adıyla anılan eserler de, tür olmayıp, kasîde' den başka bir şey değildir.”* Na't, ilâhi usûlleriyle bestelenen, ancak ilâhiden daha uzun, daha ağır olmasına dikkat edilen bir türdür. Na't'lar, Durak Evferî ve Türkî Darb usûlleri ile bestelenmişlerdir. Na't'ı okurken usûle tam bağlı kalmadan, serbest bir yorumla okunan Na't'ların güfteleri edebiyatımızdaki meşhur mutasavvıf şâirlerin şiirlerinden seçilir. Na't güftelerine “nutk-ı şerif”(şerefli, mübarek söz) denir; bu deyim dini eserlerin çoğunda kullanılmıştır.⁹⁴

Na't'ı okuyan hânende veya zâkire de Na't-hân denilirdi. Camilerde Na't, Salâ, Tevşih, Mevlid, Mi'râciyye ve Temcidler hâricinde; sadece Cuma ve Bayram namazlarından önce okunan Kur'ân-ı Kerîm'i takiben, tekkelerde ise mukâbelelerde Kelime-i Tevhid ile İsm-i Celâl arasında icra edilir.⁹⁵

⁹⁴ Emine Yeniterzi, *“Divan Şiirinde Na't”*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993, s. 71. ; Ak, a.g.e., s.140. ; Karadeniz, a.g.e., s.163.

⁹⁵ Yeniterzi, a.g.e., s. 71.

SEGÂH NA'T-İ PEYGAMBERİ

SERBEST

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

AL LA HÜM ME SAL Lİ A LÂ
SEY Yİ DÜL VE
RÂ VE SE NE DİL
FU KA RÂ
RÂ RÂ
FÂ Tİ HİL BÂB
Bİ ŞE FÂ
FÂ A TİL YEV
MİL KI YÂ YA
YÂ YÂ
KA KA İ DİL E

NÂM NÂ NÂM

EL MU KAR RA BÌ Í LÂ

CE NÂ BÌ RAB BİR RA HİM

VEL MŨ ŞER RE Fİ Bİ MU TÂ LÂ Â TİL CE MÂL

VE MŨ ŞA

HE DE TİL VEC HİL KE RİM

MEV LA NÂ VE MEY LEL

Â LE MEY

NE BİL KA SI MÎ MU HAM MED

NİHAVEND NÂT-I NEBEVÎ

SOFYAN

BESTE: AHMET HATİPOĞLU
GÜFTE: (NÂ' T) KENAN RİFÂİ-
DUALAR(ANONİM)

KORO

YÂ MÜ TE CEL Lİ İR HAM ZÜL Lİ

YÂ MÜ TE Â Lİ AS LİL HÂ Lİ

SOLO (SERBEST)

YÂ İ MAM EL KIB LE TEYN YÂ A Zİ ZE'N NE'Ş E

TEY KUR RE TÛ'L AY Nİ HA Bİ Bİ SEY Yİ

SOLO

Dİ CED DÛ'L HŞEYN EN TE

RÛ HU'L AS FİYÂ SUL TA NÜMEC MÜ İR RU

SÛL EN TE BUR HÂ NÛT TDEİLÂ GAN SU

NÂ FİL HÂ Fİ KAYN

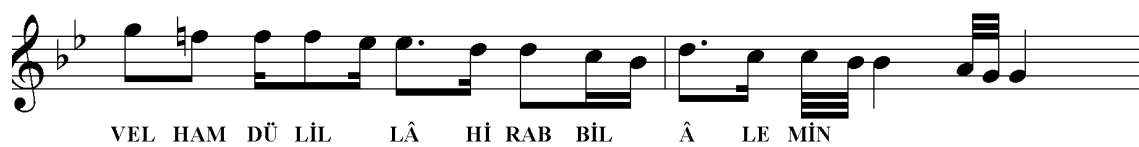
SOLO

YÂ Zİ YÂ E'L A' YÛNİ YÂ

MÜN TE HÂL Â MÂ LİL Â Şİ

KÍ NE YÂ ME LÂ ZÍ YÂ RE
 SŮ ₃ LES SE KA LEYN
 SOLO
 RAB BÍ SAL LÍ RAB BÍ SEL LÍM LÍ ME LÂ ZÍ'L EV LÍ
 YÂ VAR ZA AN KUD BÍ'D DE VÂ ÍR ŞEY HÍ NÂ
 SOLO
 ZŮ' LA LE MEYN AB DŮ KE'L VEL HAN
 KEN ÂN YER TE CÍ MÍN KE'L LÍ KÂ EN YŮ ŞA
 HÍD NŮ RE VEC HÍK YÂ ZÍ YÂ E'L
 KA ME REYN EN TEL HÂ
 DÍ ÍL LÂ HŮ DŮN YA FÂ

NÌ BÂ KÌ HÛ SOLO LÂ Ì LÂ
 HE ÌL LÂ HU DÛN YÂ FA NÌ
 KORO
 BÂ KÌ HÛ LÂ Ì LÂ ÌL
 SOLO HÛ
 LÂ HÛ HAS BÌ RAB BÌ CELL LAL LAH
 MÂ FÌ KAL BÌ GAY RUL LAH NÛ RÌ MU HAM MED SALL ÂL LÂH
 LÂ Ì LÂ HE ÌLL' AL LAH NÛR Ì MU HAM MED SAL LAL LAH
 SOLO
 LÂ Ì LÂ HE ÌL LAL LAH ES SE LÂ MU VES SE LÂ MU
 A LEY KE YÂ RE SU LE' AL LAH ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MU
 A LEY KE YÂ HA BÌ BEAL LAH ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MU

UŞŞAK NÂ'T

MEVLEVÎ DEVR-İ REVÂNÎ

BESTE: TOLGA BEKTAŞ
GÜFTE: SULTAN II. MUSTAFA

EL ME DED EY FAH RÎ Â LEM HEM ŞE Fİ 'ÛL MÛZ Nİ BİN
ÇAĞ LA YIP HERDEM A KAR BU ÇEŞ Mİ GİR YÂ³ NİM BE NİM
ÛM ME TİN DEN EN HA HİR Ü Bİ KE SEM BEN YÂ RE SÛL

NÂ ZİL OL DU HAK KI NA HEM RAH ME TEN Lİ'L 'Â LE MİN
FİK RE DİP NÂ Rİ CA Hİ Mİ HAV FE DER CÂ NİM BE NİM
Â CİZ Ü MEF TÛ Nİ Yİ CEN NÂ TI AD NE ET KA BÛL

İ Şİ DEL DEN VAS Fİ Nİ BU DUR Lİ SÂ NİM DA HE MİN
U MA RİM RÛ Zİ CE ZÂ DA O LAHEM RÂ HİM BE NİM
Â CİZ Ü MEF TÛ Nİ Yİ CEN NÂ TI AD NE ET KA BÛL

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM YÂ SÂ DIKA'L VA'³ Dİ'L E MİN

EY RA Hİ Mİ LÂ YE ZAL ET ME HE SÂ BI BEN DE NE HAK

CÂ NU DİL DEN ÖZ LE RİM OL CİS Mİ PÂ KI GÖR ME ĞE DOST

YÂ HA Bİ Bİ KİB Rİ YÂ CEM' ET Lİ VÂ Yİ HAM Dİ NE

ES SAL LÂ TÛ VE'S SE LÂM YÂ SÂ DIKA'L VÂ' Dİ'L E MİN

1.4. TEKKE MÛSİKİSİ' NDE SALÂLAR

1.4.1. Salât-ı Kemâliye:

Kadiriyye ve Rufâîyye, Halvetiyye gibi cehrî zikir yapılan tarikat âyinlerinde zikrin kuûdi kısmında evrâda geçmeden evvel okunan, adını metnin içinde geçen “adede kemâlillâhi ve kemâ yelîku bi-kemâlihi” ifadesinden alan bu Salâ’nın metni Halvetiyye Şeyhi Mustafa Kemâleddin el-Bekrî (1688-1749) ‘ye ait olup, Ahmet Hatipoğlu tarafından Hüseyini makamında notaya alınmıştır. Ayrıca Halvetiyye tarîkatında Uşşak makamında okunan besteli bir diğer şekli bulunmaktadır. Salât-ı Kemâliye, Rifâîler arasında yatsı namazından sonra şeyhin riyâsetinde halka olunarak topluca yedi defa okunur. Buna yatsı usûlü denilir.⁹⁶ Eserin metni ve notası aşağıdadır.

Salât-ı Kemâliye’nin metni şöyledir:

“Allah’ümme sallı ve sellim ve bârik alâ Seyyidinâ Muhammed’in ve âlâ âlihi adede in’amillahi’l-kerîmi ve ifdalihi. Allah’ümme sallı ve sellim ve bârik alâ Mürşidinâ Muhammed’in ve âlâ âlihi adede in’amillahi’l-kerimi ve ifdalihi. Allah’ümme sallı ve sellim ve bârik alâ Seyyidinâ Muhammed’in ve âlâ âlihi adede kemâlillah ve kema yelîku bi kemâlihi. Allah’ümme sallı ve sellim ve barik ala Şemsid-duha Muhammed’in ve âlâ âlihi adede kemâlillah ve kemâ yelîku bi kemâlihi. Allah’ümme sallı ve sellim ve bârik alâ Nûri’l-Hüda Muhammed’in ve âlâ âlihi adede kemâlillahi ve kemâ yelîku bi kemâlihi.”

⁹⁶ Harmancı, a.g.m., s. 171. ; Yücer, a.g.m., s. 264.

HÜSEYİNİ SALÂT-I KEMÂLİYE

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LA HÛM ME SAL LÎ VE SEL LÎM VE BÂ RÎK A LÂ

SEY YÎ DÎ NA MU HAM ME DÎN VE A LÂ Â

LÎ HÎ A DE DE KE MÂ LÎL LA HÎ VE

KE MÂ YE LÎ KU BÎ KE MÂ LÎ HÎ AL LA

HÛM ME SAL LÎ VE SEL LÎM VE BÂ RÎK A LÂ

ŞEM SÎD DU HÂ MU HAM ME DÎN VE A LÂ Â

LÎ HÎ A DE DE KE MÂ LÎL LÂ HÎ VE

KE MÂ YE LÎ KU BÎ KE MÂ LÎ HÎ AL LÂ

HÛM ME SAL LÎ VE SEL LÎM VE BÂ RÎK A LÂ

BED RÎD DÛ CÂ HAY RÎL VE RÂ NÛ RÎL HÛ DA

MU HAM ME DIN VE A LÂ Â LÌ HÌ A DE

DE KE MÂ LİL LÂ HÌ VE KE MÂ

YE LÌ KU BÌ KE MA LÌ HÌ

The image shows a musical score for three staves in G major (one sharp). The lyrics are in Vietnamese. The first staff contains the lyrics 'MU HAM ME DIN VE A LÂ Â LÌ HÌ A DE'. The second staff contains 'DE KE MÂ LİL LÂ HÌ VE KE MÂ'. The third staff contains 'YE LÌ KU BÌ KE MA LÌ HÌ'. The melody is written in a treble clef with a key signature of one sharp (F#).

UŞŞAK SALÂT-I KEMÂLİYE

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LA HÜM ME SAL Lİ VE SEL LİM VE BÂ RİK A
" " " " " " " " " " " "

LÂ SEY Yİ Dİ NA MU HAM ME DİN VE A LÂ
" MÜR Şİ Dİ NA " " " " " "

Â Lİ Hİ A DE DE İ MÂ MİL LÂ HİL KE
" " " " " " " " " " " "

RİM VE İF DA Lİ Hİ AL LA HÜM ME SAL
" " " " " " " " " " " "

Lİ VE SEL LİM VE BÂ RİK A LÂ ŞEM SİD DU HÂ MUHAM
" " " " " " " " " " " " " " " "

ME DİN VE A LÂ Â Lİ Hİ A DE DE KE MÂ
" " " " " " " " " " " " " " " "

LİL LÂ Hİ VE KE MÂ YE Lİ KU Bİ KE MÂ Lİ
" " " " " " " " " " " " " " " "

1.4.2. Tekkelerde Okunan Diğer Salâlardan Örnekler:

SEGÂH SALAVÂT

SERBEST

BURDUR-ANONİM

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ RA SÛ LAL LAH

ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ HA BÎB AL LAH

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ SEY DÎ DEL EV VE

LÎ NE VEL Â HÎ RÎN VEL HAM DÛ LÎL LA HÎ RAB BÎL

Â LE MÎN

UŞŞAK SALAVÂT (KÂDIRÎ)

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

The image displays two staves of musical notation for the Uşşak Salavât (Kâdirî). The first staff, labeled 'SERBEST', contains the melody for the first line of the text: 'AL LÂ HÛM ME SAL LÎ A LÂ MU HAM ME DÎN VE A LÂ'. The second staff, labeled 'BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ', contains the melody for the second line of the text: 'Â LÎ SEY YÎ DÎ NÂ MU HAM MED'. The notation is in a single system, with the lyrics written below the notes. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is common time (C). The melody is written on a five-line staff with a treble clef. The notes are mostly eighth and sixteenth notes, with some rests and a final quarter note. The lyrics are in a stylized, uppercase font, with some characters (like 'Â' and 'Î') indicating specific vowel sounds or accents. The overall style is that of a traditional musical score, likely from a Turkish or Arabic manuscript.

AL LÂ HÛM ME SAL LÎ A LÂ MU HAM ME DÎN VE A LÂ

Â LÎ SEY YÎ DÎ NÂ MU HAM MED

1.5. DİĞER BESTELİ SALÂLAR

ACEMAŞÎRAN SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED

AL LÂ HU EK BER

RAB BE NÂ LE KEL HAMD AL LÂ HÛ EK BER

AL LÂ HU EK BER AL LÂ HÛ EK BER

AL LÂ HÛ EK BER ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM

VE RAH ME TUL LAH ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM

VE RAH ME TUL LAH

SERBEST

EVC SALÂT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

Musical score for 'EVC SALÂT' in staff notation. The score consists of seven lines of music, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes. The lyrics are: SAL LÎ A LÂ MU HAM MED AL LÂ HÛ EK BER RAB BE NÂ LE KEL HAM DEL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HU EK BER AL LÂ HU EK BER ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TÛL LÂH ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TÛL LAH

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED AL

LÂ HÛ EK BER RAB BE NÂ LE KEL HAM DEL LÂ HÛ

EK BER AL LÂ HU EK BER

AL LÂ HU EK BER AL LÂ HU EK

BER ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TÛL LÂH

ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE

RAH ME TÛL LAH

SOFYAN

HİCAZ SALAVÂT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

HİCAZ SALAVÂT

SOFYAN

BESTE: ERDOĞAN ATEŞ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YA RA SU LAL LAH

³
ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YA HA BÎ BAL LAH

NİHAVEND SALAVÂT

SOFYAN

BESTE: DOĞAN ERGİN

YÂ RASÛ LAL LAH YÂ HABÎ BAL LAH

YÂ ŞE FÎ AL LAH YÂ NEBÎY YAL LAH

UŞŞAK SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL Lİ YÂ RAB A LÂ EŞ RA Fİ NÜ Rİ CE Mİ İL EN Bİ

YÂ İ VEL MÜR SE LİN VE A LÂ

CE Mİ İL EV Lİ YÂ (İ) VEL HAM DÜ LİL

LÂ Hİ RAB BİL Â LE MİN

HÜSEYİNİ SALÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

Musical score for 'HÜSEYİNİ SALÂT' by Sofyan, featuring a melody in 4/4 time with lyrics in Turkish. The score consists of five staves, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes.

SAL Lİ A LÂ MU HAM ME DİL

MUH TÂR SAL Lİ A LÂ AH

AH ME DİL EB (Bİ) RÂR

SAL LAL LÂ HU VE SEL LE ME A LÂ E Mİ

NİL AH YÂR

NEVA SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED AL

LÂ HÛ EK BER RAB BE NÂ LE KEL HAM DEL LÂ

HU EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ

EK BER AL LÂ HÛ EK BER

ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TUL LÂH HÎ ES SE

LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TÛL LÂH

NİHAVEND SALAVÂT

SERBEST

SÖZ: ANONİM

BESTE: AHMET HATİPOĞLU

AL LA HŪM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ NÂ MU

HAM ME Dİ NİN NE BİY YİL ŪM MİY Yİ VE A LÂ Â

Lİ Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

The musical score is written on three staves in a single system. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a common time signature (C). It contains the lyrics 'AL LA HŪM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ NÂ MU'. The second staff continues the melody with the lyrics 'HAM ME Dİ NİN NE BİY YİL ŪM MİY Yİ VE A LÂ Â'. The third staff concludes the phrase with the lyrics 'Lİ Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM' and ends with a double bar line and repeat dots. The lyrics are written in a stylized, uppercase font with diacritics.

NIHÂVEND SALÂT Ü SELAM

SOFYAN

BESTE: DOĞAN ERGİN

YÂ RA SÛL SE LÂM A LEY KE YÂ HA BÎB

SE LÂM A LEY KE YÂ NE BÎ SE LÂM A

LEY KE SA LA VÂ TUL LÂH A LEY KE

NİM SOFYAN

SEGÂH SALÂT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

YÂ RA SÛL SE LÂM A LEY KE YÂ HA BÎB SE LÂM A LEY KE

YÂ NE BÎ SE LÂM A LEY KE SA LA VÂ TUL LAH A LEY KE

SEGÂH SALÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

YÂ RA SÛ LAL LAH YÂ HA BÎ BAL

LAH YÂ ŞE FÎ AL LAH

YÂ NE BÎY YAL LAH SAL LÂL LÂ HÛ A

LÂ MUHAM MED SAL LÂL LÂ HÛ A LEY HÎ VE SEL LEM

SEGÂH SALÂT

SOFYAN

BESTE: BEKİR SIDKİ SEZGİN

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM EY HÂ DÎ İ RÂ

HI HU DÂ KÛN TÛ Â SÎ YÂ ŞE FÎ AL

MÛZ NÎ BİN İŞ FA' LE NÂ ES SA LÂ TÛ

VES SE LÂM A LEY KE YÂ RA SÛ LÂL LÂH

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YÂ

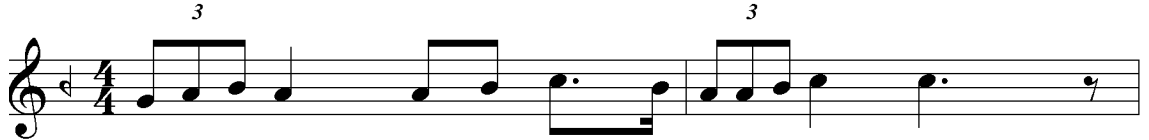
SEY YÎ DEL EV VE LÎ ME VEL Â HİRİN

UŞŞAK SALAVÂT-I ŞERÎFE

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

3

SAL Lİ YÂ RAB	Bİ A LÂ	CEDİL HÜ SEYN
HİY RE TUL LÂ	Hİ Mİ NEL	HALKİ E Bİ
MEN LE HU CED	DÜN KE CED	DİMUS TA FÂ
MEN LE HÜ AM	MÜN KE AM	Mİ CÂ FE RÂ
NAH NÜ CİB Rİ	LÜ DA DEN	SÂ DÜ SÜ NÂ

3

KÜN ŞE Fİ İ	YÂ İ MÂ	MEL HA RAMEYN
BÂ DE CED Dİ	VE E NE İB	NÜL Hİ RE TEYN
AH ME DÜLMUH	TÂ Rİ NÜ	RİZ ZUL ME TEYN
ZÜL CE NÂ HAY	Nİ A Sİ	LİN NE SE BEYN
VE LE NEL KÂ	BE TÛSÛM	MEL HA RAMEYN

UŞŞAK SALAVÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

CUMHUR

AL LÂ HÛM ME SAL LÎ A LÂ SEY YÎ DÎ NÂ

SOLO

VE NE BÎY YÎ NÂ VE HA BÎ BÎ NÂ

CUMHUR

MU HAM ME DÎN BÎ A DE DÎ KÛL LÎ MA LÛ MÎL LE KE VE A LÂ

Â LÎ HÎ VE SAH BÎ HÎ VE SEL LÎM

MÂHUR SALÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LAHÜMMESAL LÎ A LEL MUSTA FA AL LAHÜMMESAL LÎ A

LEL MUSTA FA BE DÎ A' LCE MÂ LÎ VE BAH R'ÎLVE FÂ

BAH R'ÎLVE FÂ VESAL LÎ A' LEY HÎ KE MÂ YENBE ĞÎ

VESAL LÎ A' LEY HÎ KE MÂ YENBE ĞÎ ES SÂ DIK MUHAM MEDA'

LEY HÎS SE LÂM LEY HÎS SE LÂM

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. SALÂ VE SALAVÂTLARIN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

2.1.1. Salât-ı Ümmiyye'nin Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi

SALÂT-I ÜMMİYYE

AKSAK SEMAİ EVFERİ (HAFİF)
NİM EVSAT
AKSAK SEMAİ

İTRİ

AL LA HÜM ME SAL Lİ A LÂ

SEY Yİ Dİ NÂ MU HAM ME Dİ NİN NE BİY YİL

ÜM MİY Yİ VE A LÂ Â Lİ

Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

“Allah’ümme salli alâ seyyidînâ Muhammed’inin nebiyyil ümmiyyi ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim.” Türkçe anlamı: “Allah’ım, efendimiz ümmî peygamber Muhammed’e, âline/ailesine ve ashâbına/yakınlarına Salât/dua ve Selâm eyle/olsun.” Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi’nde, Besteli olan Cami Mûsikîsi Formları içinde yer alan Salâ türüdür. Eser biçim olarak bakıldığında; Itrî’nin bestesi olan Salât-ı Ümmiyye Aksak Semaî Evferî (10/8), Nîm evsat (13/8), Aksak Semaî (10/8) olmak üzere üç usûlde bestelenmiştir. Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci dizek 10/8 Aksak Semaî Evferîyle başlayıp, Segâh makamının durak perdesi olan Segâh perdesiyle asma kalış yapılarak birinci dizek sona ermiştir. İkinci dizek ise, Nîm Evsat (13/8) usûlüyle devam edip, üçüncü dizekte Aksak Semaî usûlüne geçilmiştir. Üçüncü ve son dizek olan

dördüncü dizekte de Segâh beşlisindeki Segâh seslerini duyurarak karara giderken Acem perdesini duyurmak gelenek haline geldiği gibi Salât-ı Ümmiye’de de karara giderken Acem perdesi duyurulup, durak perdesi olan Segâh perdesiyle karar verilmiştir.

2.1.2. Sabah Salâsı’nın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi

DİLKEŞHÂVERÂN SABAH SALÂSI

DURAK EVFERİ

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM

A LEYK

YÂ SEY Yİ Dİ NÂ YÂ RE SUL LÂL LÂH

AL LAH

AL LAH

AL LAH

es-Salâtü ve's-Selâmü aleyk/Aleyke yâ seyyidinâ yâ Rasûlallah
es-Salâtü ve's-Selâmü aleyk/Aleyke yâ seyyidinâ yâ Habîballah
es-Salâtü ve's-Selâmü aleyk/Aleyke yâ seyyidinâ yâ Nebiyyallah
es-Salâtü ve's-Selâmü aleyk/Aleyke yâ seyyidinâ yâ Nûra arşillah
Allah, Allah, Allah, Mevlâ Hû

TÜRKÇESİ

Ey Allah'ın Rasûlü, ey Efendimiz, Salât ü Selâm Senin üzerinde olsun!
Ey Allah'ın Habîbi, ey Efendimiz, Salât ü Selâm Senin üzerinde olsun!
Ey Allah'ın Nebîsi, ey Efendimiz, Salât ü Selâm Senin üzerine olsun!
Ey Allah'ın yarattıklarının en hayırlısı, ey Efendimiz, Salât ü Selâm
Senin üzerinde olsun!
Ey Allah'ın arşının nûru, ey Efendimiz, Salât ü Selâm Senin üzerine
olsun!

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli olan Cami Mûsikîsi Formlarının içinde yer alan Salâ türünün içinde yer alan başlıklardan biri olan Sabah Salâsıdır. Eser biçim olarak bakıldığında; Hatip Zakiri Hasan Efendi'nin bestesi olan Sabah Salâsı Durak Evferi usûlüyle ve serbest usûl olarak iki şekilde bestelenmiştir. Fakat tür ve biçim olarak yukarıda verilen Durak Evferi (21/4) usûlüyle yazılan Sabah Salâsı incelenecektir. Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci dizekte Dilkeşhâverân makamının güçlü altı perdesi olan Neva perdesiyle başlanarak güçlü perdesi olan Hüseyini perdesinde kalış yapılmıştır, Daha sonra birinci dizeğin ortalalarında Eviç perdesi Aceme dönüştürülerek Neva perdesinin yedeni olan Nim Hicaz perdesini de göstererek, Neva perdesinde Bûselik yaparak birinci dizek Neva perdesinde kalış yaparak sona ermiştir.

İkinci dizekte yine Neva perdesinin yedeni olan Nim Hicaz perdesi gösterilerek, Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilerek, Neva perdesinde kalış yapılmıştır. Üçüncü dizekte de yine birinci dizekte olduğu gibi, Neva perdesinin yedeni olan Nim Hicaz perdesini göstererek Neva perdesinde Bûselik yaparak makamın güçlü perdesi olan Hüseyini perdesinde kalış yapılmıştır. Dördüncü dizekte, Çargâhta Çargâh, Segâhta Segâh asma kalışları gösterilmiştir. Beşinci dizekte ise diğer güçlü perdesi olan Dügah perdesinde Hüseyini beşlisi ve durak perdesi olan Irak perdesinde, Segâh dörtlüsü gösterilmiştir. Son dizekte ise, karar sesi olan Irak perdesinde Segâh dörtlüsündeki sesler gösterilerek karar verilmiştir.

2.1.3. Cenaze Salâsı'nın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi

HÜSEYİNİ CENAZE SALÂSI

DURAK EVFERİ

HATİP ZÂKİRİ HASAN EFENDİ

§

LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH

VAH DE HU

LÂ ŞE Rİ KE LE HU VE LÂ NA Zİ

RE LEH MU HAM ME DÜN E Mİ NUL

LA Hİ HAK KAN VE SID KAN

AL LA HÜM ME SALLİ A LÂ SEY Yİ Dİ NA

MU HAM ME DİN VE A LÂ

VE A LÂ Â

Lİ MU HAM MED

VE SAL Lİ VE SEL LİM A LÂ ES A Dİ VE EŞ RE Fİ

NÜ Rİ CE Mİ İL EN Bİ YÂ

İ VEL MÜR SE LİN VEL HAM

Lâ ilâhe illâllah vahdehulâ şerik' ele
Hü ve lâna zîre-leh Muhammed'un emînullâh-I Hakkan ve sıdkan
Allah' ümme salli alâ seyyidina
Muhammed'in ve alâ ve alâ âl-i Muhammed
Ve sallî ve sellim alâ es-ali ve eşref-I nûr-I Cemi'al enbiyâ-I ve'l mürselin
Ve'lhamdülil-lâhi Rabbil âlemin

TÜRKÇESİ

Allah'dan başka ilâh yoktur
O, tekdir, ortağı ve benzeri yoktur
Muhammed Allah'ın emînidir
Salât ve Selâm efendimiz Muhammed ve âilesinin üzerine olsun
Yine Salât ve Selâm resûl ve nebîlerin nûrunun en yücesi ve en
saadetlisine olsun
Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi' nde, Besteli Olan Cami Mûsikîsi Formları içinde olan Salâ türünün alt başlıklarından biridir. Eserin biçimine bakıldığında; Hatip Zâkiri Efendi'nin bestesi olan Hüseyini makamındaki Cenaze Salâsı, Durak Evferi (21/4) usûlüyle bestelenmiştir. Eser ezgisel olarak ele alındığında; Eserin birinci dizeğinde Hüseyini makamının güçlü altı sesi olan Neva perdesiyle başlanarak, güçlü perdesi olan Hüseyini perdesi güçlendirilerek, Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. İkinci dizekte de Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilerek, Hüseyini makamının durak perdesi olan Dügah perdesinde kalış yapılmıştır.

Üçüncü, dördüncü ve beşinci dizekte de Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsünü göstererek güçlü perdesi olan Hüseyini perdesi sürekli güçlendirilmiştir. Altıncı dizekte Neva perdesinde Bûselik beşlisi gösterilmiştir. Yedinci dizekte, Çargâh perdesinde Çargâh beşlisi yapılarak çeşnili asma kalış yapılmıştır. Sekizinci dizekte, Neva perdesinde Bûselik beşlisi gösterilerek, dokuzuncu dizekte, Segâh perdesinde Segâh beşlisi gösterilerek, Segâh perdesinde çeşnili asma kalış yapılır. Onuncu, onbirinci, onikinci perdelerde de Hüseyini perdesindeki Uşşak dörtlüsündeki perdeleri gösterdikten sonra son dizekte de, Dügahta Hüseyini beşlisini göstererek, makamın durak perdesi olan Dügah makamında karar verilmiştir.

2.1.4. Bayram ve Cuma Salâsı'nın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi

BAYÂTÎ BAYRAM VE CUMA SALÂSÎ

DURAK EVFERİ

HATİP ZÂKİRİ HASAN EFENDİ

KORO

YA MEV LA AL LAH

SOLO (SERBEST)

LEY S'EL İY DÜ Lİ MEN LE Bİ SEL

CE DİD İN NE MEL

İY DÜ Lİ MEN HÂ FE Mİ NE'L VA İD

KORO

YA MEV LA AL LAH

SOLO

LEY S'EL İ DÜ Lİ MEN RA KE BE'L MA TA

YA İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN TE RE KEL TA TA YA

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İ DÜ Lİ MEN BA SA TA'L Bİ SAT

İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN TE CA VE ZE A LE'S SI RAT

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İY DÜ Lİ MEN TE ZEY YE NE Bİ ZİY NE TİD DÜN YA İN NE

ME'L İY DÜ Lİ MEN TE ZEY YE DE Bİ ZA DİT TAK VÂ

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İY DÜ Lİ MEN NA ZA RA İ LÂ EN VA İ'L

EL VAN İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN

İKİ KİŞİ

NA ZA RA İ LÂ CE MA Lİ RAH MAN VE SAL Lİ VE SEL

LİM A LÂ E S'A Dİ VE EŞ RE Fİ NÜ Rİ CE Mİ A'L

EN Bİ YA (İ) VE'L MÜR SE LİN

KORO

VE'LHAM DÜ LİL LÂ Hİ RAB BİL Â LEMİN

Ya Mevlâ Allah

Leys'el iyd-ü limen lebisel Cedîd/İnnemel iyd-ü limen hâfe min'el vaîd

Leyse'el iyd-ü limen rakeb'el matâ/İnnemel iyd-ü limen tezeke'l hatâ

Leys'el iyd-ü limen basata'l bîsât/İnneme'l iyd-ü limen tecâveze ale's sırat

Leys'el iyd-ü limen tezeyyene bîziynet-id Dünya/İnnemel iyd-ü limen tezeyyede
bizadi't takvâ

Leyse'l iyd-ü lîmen nazara ilâ envâi'lelvan/İnnemel iyd-ü limen nazara ilâ cemâl-i
Rahman

Ve salli ve sellim alâ es'ad ve eşref-i Nûr-I Cemîa'l/Enbiya-I ve'l mürselin,
Velhamdü-lil-lâhi Rabbil âlemin

TÜRKÇESİ

Bayram, yeniler giyenler için değil, Allah'ın azabından korkanlar içindir

Bayram, bineklere binenler için değil, günahlarını terkedenler içindir

Bayram, halılar-yaygılar serenler için değil, "Sırât'ı " geçenler içindir

Bayram, dünya süsleri ile bezenenler için değil, takvâ azığı ile azıklananlar içindir

Bayram, çeşit çeşit renklere bakanlar için değil, Cemâlullah'a nazar edenler içindir

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli olan Cami Mûsikîsi Formları arasında olan Salâ'nın alt başlıklarından biri olan Bayram ve Cuma Salâsıdır. Eserin biçimine bakıldığında, Hatip Zâkiri Hasan Efendi'nin bestesi olan Bayram ve Cuma Salâsı'nın bazı bölümleri Durak Evferi (21/4) bazı bölümleriye serbest usûlüyle bestelenmiştir. Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci, beşinci, sekizinci, onbirinci, ondördüncü, yirminci dizek, 21/4 Durak Evferi usûlüyle koro olarak bestelenmiştir. Bu dizeklerde, Dügahta Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Eserin, ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı, yedinci, dokuzuncu, onuncu, onikinci, onüçüncü, onbeşinci, onaltıncı ve onyedinci dizeklerde de solo olarak serbest usûlde bestelenmiştir. Bu dizeklerde ise, Neva' da Bûselik beşlisi ve Dügahta Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Onyedinci dizeğin sonundan itibaren onsekizinci ve ondokuzuncu dizeklerde de iki kişi tarafından seslendirilmesi için bestelenen Bayram ve Cuma Salâsı'nda bu dizeklerde, Bayâti makamında önemli olan Acem perdesi güçlendirilerek Nevada Bûselik beşlisi gösterilmiştir.

2.2. İLÂHÎ İÇİNDE GEÇEN BİRKAÇ SALAVÂT'IN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

ACEMAŞIRAN İLÂHÎ

DEVİR-İ HİNDİ

BESTE: HAFİZ ZEKİ ALTIN

GÜFTE: ULVİ KURUCU

YA RE SÛ LAL

LAH A CEP KİM

DİR Bİ ZE SEN DEN YA KİN

YA HA Bİ BAL LAH SE Nİ BİL

DİK ŞE Fİ AL MÛZ Nİ BİN

BİZ SA NA ÜM

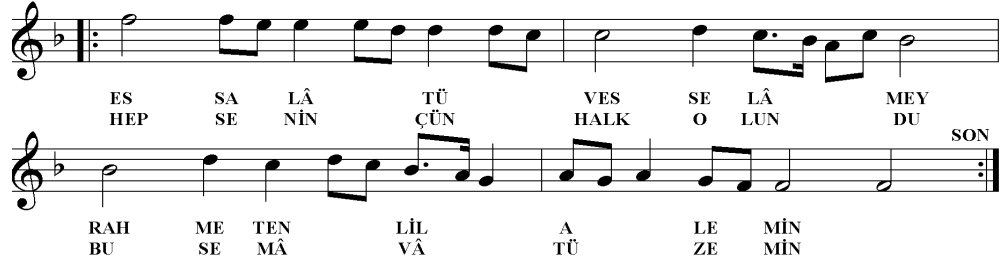
MET O LUN CA

EY LE RİZ GAY Rİ E MİN

BİZ SA NA ÜM

MET O LUN CA

EY LE RİZ GAY Rİ E MİN

YA RESÛLALLAH ACEP KİMDİR BİZE SENDEN YAKÎN
YA HABÎBALLAH SENİ BİLDİK ŞEFİÂL MÛZNİBİN
BİZ SANA ÜMMET OLUNCA EYLERİZ GAYRÎ EMİN
ESSELÂTÛ VESSELÂM EY RAHMETENLİL ÂLEMİN
HEP SENİNÇÛN HÂLK OLUNDU BU SEMÂVÂT-Ü ZEMİN

TÛRKÇESİ

Ya Resulallah Acep Kimdir Bize Senden Yakın
Ya Habiballah Seni Bildik Günahların Şefaâtçisi
Biz Sana Ümmet Olunca, Artık Emin Oluruz
Gökler ve Yer Senin İçin Yaratıldı

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları arasında olan İlâhi türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; bestesi, Hafız Zeki Altına güftesi, Ulvi Kurucuya ait olan “Ya Resûlallah Acep Kimdir” dizeleriyle başlayan Acemaşîrân makamındaki İlâhi, Devr-i Hindi (7/4) usûlüyle bestelenmiştir. Eser 15’ li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser uyak olarak incelendiğinde “aaaa” olan düz uyak kullanılmıştır. Eserin içindeki “yak-în” , “mûznib-în” , “zem-în” kelimelerindeki “-în” hecesinde tam uyak kullanılırken, üçüncü ve dördüncü dizelerdeki “emîn” kelimesinin tamamının “âlemin” kelimesinin içinde geçmesinden dolayı tunç uyak kullanılmıştır.

Eser ezgisel olarak ele alındığında; Acemaşîrân makamı, Çargâh makamının Acemaşîrân perdesindeki inici şeddidir. Bu yüzden seyir inici olmasından dolayı birinci dizek makamın birinci derece güçlü perdesi olan Acem perdesinden başlamıştır. Birinci,

ikinci ve üçüncü dizekte Acem perdesi üzerindeki Çargâh beşlisindeki sesler gösterilmiş ve Acem perdesi sürekli güçlendirilmiştir. Dördüncü dizekte, Çargâh perdesi üzerindeki Çargâh dörtlüsündeki sesler duyurulmuştur. Ayrıca Çargâh perdesinde de kalış yapılmıştır. Beşinci dizekte, makamın Durak perdesi olan Acemaşîrân perdesi üzerinde Çargâh beşlisindeki sesler gösterilmiştir. Yine Acemaşîrân perdesinde bir kalış söz konusudur. Altıncı dizek ile onuncu dizeğe kadar Kürdi makamı dizileri olan ilk olarak Neva perdesinde, Bûselik ve Dügah perdesinde Kürdi dörtlüsündeki sesler gösterilmiştir. Onbirinci dizekten itibaren tekrar Acem perdesi güçlendirilerek, Acemaşîrân makamı dizilerine geçilmiştir. Onbirinci, onikinci ve onüçüncü dizeklerde de Çargâh perdesinde Çargâh dörtlüsü, Acemaşîrân perdesinde de Çargâh beşlisindeki sesler gösterilerek esere son verilmiştir.

RAST İLÂHİ

DÜYEK

BESTE: KEMAL GÜRSER
GÜFTE: DERVİŞ MÛSA DEDE

BİR İS Mİ MUS TA FA BİR İS Mİ AH MED
DER VİŞ MÛ SA HÂ LİS EY LE Nİ YE TİN

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED
EM Rİ NE İM Tİ SÂL EY LE HAZ RE TİN

RÛ Zİ MAH ŞER DE Bİ ZE EY LE ME DED
İŞ TE BU DUR DOĞ RU YO LU CEN NE TİN

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ

NÂ VE NE BİY Yİ NÂ MU HAM MED

BİR İSMİ MUSTAFA BİR İSMİ AHMED
ALLAH'ÜMMESALLİ ALÂ MUHAMMED
RÛZ-İ MAHŞERDE BİZE EYLE MEDED
ALLAH'ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED

DERVİŞ MÛSA HÂLİS EYLE NİYETİN
EMRİNE İMTİSÂL EYLE HAZRETİN
İŞTE BUDUR DOĞRU YOLU CENNET'İN
ALLAH'ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED

TÜRKÇESİ

Bir İsmi Mustafa Bir ismi Ahmed
Allah'ım efendimiz Muhammed'e Salât ve selam et
Mahşer günü bize yardım eyle
Allah'ım efendimiz Muhammed'e Salât ve Selâm et

Derviş Mûsa temiz tut niyetini
Emrine bağlan Hazretin
İşte budur doğru yolu Cennet'in
Allah'ım efendimiz Muhammed'e Salât ve Selâm et

Eserin Türü, Türk din Mûsikîsi'nde Besteli Cami Mûsikîsi Formları arasında olan İlâhi türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; bestesi, Kemal Gürses'e güftesi, Derviş Mûsa Dede'ye aittir. Rast makamındaki İlâhi'nin usûlü Düyek (8/8) usûlüyle bestelenmiştir. Eser 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser uyak olarak incelendiğinde birinci kıta “aaaa” ikinci kıta “bbba” olan düz uyak kullanılmıştır. Eserin birinci kıtasında “Ahmed” ve “Meded” kelimelerinin içindeki “-ed” hecesinin benzerliğinden dolayı tam uyak kullanılmıştır. İkinci kıta da ise, “niyetin, hazretin ve cennet'in” kelimelerinin içindeki “-in” hecesinin görevinin aynı olmasından dolayı redif kullanılırken, “-et” hecesinin benzerliğinden dolayı da tam uyak kullanılmıştır.

Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci ve ikinci dizekte, Rast perdesi üzerindeki Rast beşlisi'nin sesleri gösterilmiştir. Üçüncü dizek Gerdaniye perdesinden başlayarak Neva perdesinde Rast dörtlüsü gösterilmiştir. Dördüncü, beşinci ve altıncı dizekte tekrar Rast perdesi üzerindeki Rast beşlisi gösterilerek esere son verilmiştir.

HİSAR-BUSELİK İLÂHİ

SENGİN SEMAİ

SEYYİD NESİMİ

KEM TER KU LU YUM BEN A Lİ NİN

O ŞA HI KE REM DİR

HA SAN BA ŞI MIN TÂ CI HÜ SEYN

Dİ DEM DE NEM DİR

KEMTER KULUYUM BEN ALÎ'NİN O ŞAH-I KEREMDİR
HASAN BAŞIMIN TÂCI HÜSEYİN GÖZÜMDE NEMDİR
İMÂM-I ZEYNE'L-ABÂ BÂKİR MİHR-İ HAREMDİR
VE SALLÎ ALÂ SEYYİDİNÂ ÂL-İ MUHAMMED
VE SALLÎ ALÂ MÜRŞİDİNÂ ŞÂH-I VELÂYET

İMÂM-I CÂFER SÂDİK GİBİ BİR DAHİ İRFAN
İMÂM-I MÛSA KÂZİM GİBİ OLMAYA SULTAN
CİHAN YÜZÜNÜ GÖRSE DEĞER ŞÂH-I HORASAN
VE SALLÎ ALÂ SEYYİDİNÂ ÂL-İ MUHAMMED
VE SALLÎ ALÂ MÜRŞİDİNÂ ŞÂH-I VELÂYET

İMÂM-I TAKÎ GÖZLERİME AYN-I CİLÂDIR
İMÂM-I NAKÎ SÂYESİ O MÜRG-İ HÜMÂDIR
İMÂM ASKERÎ DERDİMİZE AYN-I ŞİFÂDIR
VE SALLÎ ALÂ SEYYİDİNÂ ÂL-İ MUHAMMED
VE SALLÎ ALÂ MÜRŞİDİNÂ ŞAH-I VELÂYET

ÇÜN MEHDİ ZUHÛR EDE NİHAN KALMAYA PERDE
HÂRİCİLERİ KESSE GEREK TİĞ U TEBERDE
SEYYİD NESÎMİ MEDHİN OKUR ŞÂM U SEHERDE
VE SALLÎ ALÂ SEYYİDİNÂ ÂL-İ MUHAMMED
VE SALLÎ ALÂ MÜRŞİDİNÂ ŞAH-I VELÂYET

TÜRKÇESİ

Ben Ali'nin âciz kuluyum, o şah-ı keremdir
Hasan başımın tâcî Hüseyin gözümde nemdir
İmâm-ı Zeyne'l-Abâ Bâkır, Hz. Ali'nin hanesine bağlıdır
Yol gösterici olan ve şah-ı velâyet olarak nitelendirilen
Hz. Ali' ye Salât ve Selâm olsun

İmâm-ı Câfer Sâdık gibi derin anlayışa sahip bir dahi
İmâm-ı Mûsâ Kâzım gibi olmaya sultan
Dünya yüzünü gorse değer Şah-ı Horasan
Yol gösterici olan ve şah-ı velâyet olarak nitelendirilen
Hz. Ali'ye Salât ve Selâm olsun

İmam-ı Takî gözümün ışığıdır
İmâm-ı Nakî mutluluk kuşumun gölgesidir
İmâm Askerî derdimize derman olacak gözümüzün şifasıdır
Yol gösterici olan ve şah-ı velâyet olarak nitelendirilen
Hz. Ali'ye Salât ve Selâm olsun

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları arasında olan İlâhi türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; güftesi Seyyid Nesîmîye ait olan Hisâr-Bûselik makamındaki eser, Sengin Semâî (6/4) usûlünde bestelenmiştir. Eser 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser uyak olarak incelendiğinde; Birinci kıta, “aaa” , ikinci kıta, “bbb” , üçüncü kıta, “ccc” , dördüncü kıta, “ddd” olan düz uyak kullanılmıştır. Eserin birinci kıtasında “keremdir, nemdir, haremdir” kelimelerinin içindeki “-dir” hecesinin görev itibarıyla aynı olması bu heceyi redif yaparken, “-em” hecesinin benzerlik göstermesinden dolayı da zengin uyak kullanılmıştır. Eserin ikinci kıtasında “irfan, sultan, horasan” kelimelerinin içindeki “-an” hecelerinin benzerliğinden dolayı tam uyak kullanılmıştır. Eserin üçüncü kıtasında “cîlâdır, hümâdır, şifâdır” kelimelerinin içindeki “-dır” hecesi görev bakımından aynı olmasından redif kullanılmıştır. “-â” hecesi ise benzerlikten dolayı yarım uyak kullanılmıştır. Eserin dördüncü kıtasında “perde, teberde, seherde” kelimelerinin içindeki “-erde” hecelerinin benzerliğinden dolayı zengin uyak kullanılmıştır.

Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci dizekte makamın güçlü perdesi olan Hüseyni perdesi güçlendirilerek, Hüseyni perdesinde oluşturulan Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. İkinci dizekte yine güçlü perdesi olan Hüseyni perdesiyle başlayıp, bu dizekte de Hüseyni perdesinde Hicaz ve Muhayyer perdesinde, Bûselik beşlisi gösterilmiştir. Üçüncü dizekte Bûselik makamı dizisine geçilerek Hüseyni perdesinde Kürdi dörtlüsü ve Dügah perdesinde de Bûselik beşlisi gösterilerek esere son verilmiştir.

HÜSEYİNİ İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: OSMAN KIRKLIKÇI
GÜFTE: LÂDİKLİ HACI AHMED

BE ZEN Dİ SE MA LAR GÖK LER A ÇIL DI

ÜÇ KÂ SE İ ÇİN DE SÜT TEN İ ÇİL Dİ

HA Kİ Kİ KUL O LAN OL GÜN SE ÇİL Dİ

DER Dİ MİN DER MA Nİ SEN SİN MU HAM MED

AL LA HÜM ME SAL Lİ Â LÂ MU HAMMED

BEZENDİ (SÜSLENDİ) SEMALAR GÖKLER AÇILDI
ÜÇ KÂSE İÇİNDE SÜTTEN İÇİLDİ
HAKİKİ KUL OLAN OLGÜN SEÇİLDİ
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

EBU BEKİR SİDDİK (DÜRÜST) OL NÛR'UN SAĞINDA
KURULMUŞ SOFRALAR HIRA DAĞINDA
HAS KULLAR SEÇİLMİŞ CENNET BAĞINDA
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

ÖMER İLE OSMAN SOLUNDAN GİDER
HÛDA (ALLAH) KULLARINA NE İHSAN (BAĞIŞLAMA) EDER
HAKİKAT GÖRENLER HAK YOLA GİDER
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

NE KADAR ŞEN OLSA REYHÂNİ TÛTMEZ
BU AHMED ÂŞIKTIR DERGÂHTAN GİTMEZ
MEVLÂ'NIN VERDİĞİN SÖYLESEM BİTMEZ
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

Eserin türü, Türk Din Mûsikîsi’nde Besteli Cami Mûsikîsi Formları arasında olan İlâhi türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; güftesi, Lâdikli Hacı Ahmed’e bestesi, Osman Kırklıkçıya ait olan Hüseyini makamındaki eser, Sofyan (4/4) usûlünde bestelenmiştir. Eser 11’li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser uyak olarak incelendiğinde, Birinci Kıta, “aaa” , ikinci kıta “bbb” , üçüncü kıta “ccc” , dördüncü kıta “ddd” olan düz uyak kullanılmıştır. Eserin birinci kıtasında, “açıldı, içildi, seçildi” kelimelerinin içinde bulunan “-ildi, -ıldı” heceleri görevleri bakımından aynı olduğu için rediftir. “-ç” hecesinin de benzerlik göstermesinden dolayı yarım uyak kullanılmıştır. Eserin ikinci kıtasında, “sağında, dağında, bağında” kelimelerinin içinde bulunan “-ında” hecesinin görevlerinin aynı olmasından dolayı redif kullanılmıştır. “-ağ” hecesinin benzerliğinden dolayı tam uyak kullanılmıştır. Üçüncü kıtasında, “gider” kelimeleri aynı görevi ve anlamı içerdiği için redif uyağı kullanılmıştır. Dördüncü kıtasında, “tütmez, gitmez, bitmez” kelimelerinin içindeki “-mez” hecesi görev ve anlam olarak aynı olduğu için redif uyağıdır. “-t” hecesinin benzerliğinden dolayı da yarım uyak kullanılmıştır.

Eser ezgisel olarak ele alındığında; birinci ve ikinci dizekte, makamın güçlü perdesi olan Hüseyini perdesi güçlendirilerek Dügah perdesinde Hüseyini beşlisi ve Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Üçüncü dizeğin birinci ölçüsünde, Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilirken, ikinci ölçüsünde, Segâh perdesinde Eksik Segâh beşlisi gösterilmiştir. Dördüncü dizeğin birinci ölçüsünde, Çargâh perdesinde Çargâh Beşlisi gösterilirken, ikinci ölçüsünde tekrar Hüseyini perdesi güçlendirilerek Hüseyini perdesinde Uşşak Dörtlüsü ve Dügah perdesinde Hüseyini Beşlisi gösterilerek esere son verilmiştir.

SOFYAN

UŞŞAK İLÂHİ

BESTE: NEZİH TOLAN

GÜFTE: YÛNUS EMRE

1 2

BİL MEM N'İ DE YİM ALLAHAL LAH AŞ KİN E LİN
MES KE NİM DAĞ LAR " " " " GÖZ YA ŞİM ÇAĞ
YU NU SUN SÖ ZÜ " " " " KÖZ OL MUŞ Ö

DEN HAY HAY DEN KAN DE Gİ DE
LAR " " LAR DUR MAZ KAN AĞ
ZÜ ZÜ ZÜ KAN AĞ LAR GÖ

YİM AŞ KİN E LİN DEN
LAR AŞ KİN E LİN DEN
ZÜ AŞ KİN E LİN DEN

KAN DE Gİ DE YİM AŞ KİN E LİN
DUR MAZ KAN AĞ LAR LAR AŞ KİN E LİN
KAN AĞ LAR GÖ ZÜ AŞ KİN E LİN

DEN SAL LAL LA HU A LÂ MUHAM MED
DEN
DEN

SAL LAL LÂ HU A LEY Hİ AH MED

BİLMEM N'İDEYİM

AŞKIN ELİNDEN

KANDE GİDEYİM

AŞKIN ELİNDEN

MESKENİM DAĞLAR

GÖZYAŞIM ÇAĞLAR

DURMAZ KAN AĞLAR

AŞKIN ELİNDEN

YUNUS'UN SÖZÜ

KÜL OLMUŞ ÖZÜ

KAN AĞLAR GÖZÜ

AŞKIN ELİNDEN

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları içinde olan İlâhi türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; Bestesi, Nezih Tolan'a Güftesi, Yûnus Emre'ye ait olan Uşşak makamındaki eser Sofyan (4/4) usûlünde bestelenmiştir. Eser 5'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser uyak olarak incelendiğinde, birinci kıta "aaa" ikinci kıta "bbb" üçüncü kıta "ccc" olan düz uyak kullanılmıştır. Eserin birinci kıtasında, "n' ideyim, gideyim" kelimelerinin içinde bulunan "-eyim" hecelerinin görevlerinin aynı olmasından dolayı redif kullanılmıştır. "-id" hecesinin benzerliğinden dolayı da tam uyak kullanılmıştır. İkinci kıtasında, "dağlar, çağlar, ağlar" kelimelerinin içinde bulunan "ağlar" kelimesinin tamamının "dağlar ve çağlar" kelimelerinin içinde bulunmasından dolayı tunç uyak kullanılmıştır. Üçüncü kıtasında, "sözü, özü, gözü" kelimelerinin arasındaki "özü" kelimesinin tamamının "sözü ve gözü" kelimelerinin içinde geçtiği için tunç uyak kullanılmıştır.

Eser ezgisel olarak ele alındığında; İnici bir makam olan Uşşak makamının birinci ve ikinci dizeğinde, Dügah perdesindeki Uşşak dörtlüsü gösterilerek, makamın durak perdesi olan Dügah makamı güçlendirilmiştir. Üçüncü dizekte ve dördüncü dizeğin ilk iki ölçüsünde de Neva perdesinde Bûselik beşlisi gösterilerek Neva perdesi güçlendirilmiştir. Dördüncü dizeğin son ölçüsü dahil, beşinci ve son dizekte de tekrar Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilerek esere son verilmiştir.

RAST İLÂHÎ

SOFYAN

BESTE: ABDÜLKADİR ŞEHİTOĞLU
GÜFTE: AHMET YESEVÎ

ON SE KİZ BİN A LE ME SER VER O LAN

MU HAM MED O TUZ ÜÇ BİN ES HA BA

REH BER O LAN MU HAM MED GA RİB İ LE

YE Tİ ME MÜ RÜV VET Lİ MU HAM MED

MUH TAÇ DÜŞ MÜŞ HER KE SE Kİ FA YET Lİ

MU HAM MED AL LA HÜM ME SAL Lİ ALÂ

SAL Lİ A LÂ MU HAM MED AL LA HÜM ME

SAL Lİ A LA SAL Lİ A LA MU HAM MED

ON SEKİZ BİN ALEME SERVER (BAŞKAN) OLAN
OTUZ ÜÇ BİN ESHABA REHBER OLAN MUHAMMED
GARİB İLE YETİME MÜRÜVVETLİ (YİĞİT, CÖMERT) MUHAMMED
MUHTAÇ DÜŞSE HERKESE KİFAYETLİ (YETERLİ) MUHAMMED

ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ, SALLİ ALÂ MUHAMMED
ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ, SALLİ ALÂ MUHAMMED

DUALARI MÜSTECAP İCABETLİ (KABUL OLAN) MUHAMMED
KÖTÜLÜĞE İYİLİK KERAMETLİ MUHAMMED
MİRAC AŞIP VARDIĞINDA ŞHADETLİ MUHAMMED
BEŞ VAKİT NAMAZ OLDUĞUNDA İMAMETLİ MUHAMMED

ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ, SALLİ ALÂ MUHAMMED
ALLAH' ÜME SALLİ ALÂ, SALLİ ALÂ MUHAMMED

ARŞ VE KÜRSÜ PAZARI İNAYETLİ (İYİLİK, İHSAN) MUHAMMED
SEKİZ CENNET SAHİBİ VELAYETLİ MUHAMMED
MİSKİN AHMED KULUNA KİTABETLİ MUHAMMED
YETİM FAKİŞR GARİBE SEHAVETLİ (CÖMERT) MUHAMMED

ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ, SALLİ ALÂ MUHAMMED
ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ, SALLİ ALÂ MUHAMMED

Eserin türü, Türk Din Mûsikîsi' nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları içinde olan İlâhi türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; bestesi, Abdülkadir Şehitoğlu'na güftesi, Ahmet Yesevi'ye ait olan Rast makamındaki Eser Sofyan (4/4) usûlünde bestelenmiştir. Eser 14' lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser uyak olarak incelendiğinde, Birinci Kıta “aaa”, ikinci Kıta “bbb”, üçüncü Kıta “ccc” olan Düz Uyak kullanılmıştır.

Eserin Birinci kıtasında, İlk İki dizideki “Olan Muhammed” kelimeleri anlam ve görev itibarıyla aynı olduğu için, redif uyağıdır. Aynı dizeler içinde yer alan “server ve rehber” kelimelerinin içindeki “-er” hecelerinin benzer olmasından dolayı “-er” hecesi tam uyaktır. Üçüncü ve dördüncü dizideki “Muhammed” kelimeleri anlam ve görevleri aynı olduğu için redif uyağıdır. “Aynı dizeler içinde yer alan “mürüvvetli ve kıfayetli” kelimelerinin içindeki “-li” hecelerinin görevlerinin aynı olmasından dolayı redif kullanılmıştır. “-et” hecesinin benzerliğinden dolayı da tam uyak kullanılmıştır.

Eserin ikinci kıtasında, “Muhammed” kelimeleri rediftir. “icabetli, kerametli, şehadetli, imametli” kelimelerinin içindeki “-li” hecelerinin görevlerinin aynı olmasından dolayı redif kullanılmıştır. “-et” hecelerinin benzerliğinden dolayı da tam uyak kullanılmıştır. Ayrıca “kerametli ve imametli” kelimelerinin içindeki “-am” hecelerinde benzer olmasından dolayı bu hece tam uyaktır. Eserin üçüncü kıtasında, “Muhammed” kelimeleri rediftir. “inayetli, velayetli, kitabetli, sehavetli” kelimelerinin içindeki “-li” heceleri görevleri aynı olduğu için bu heceler rediftir. “-et” hecelerinin benzerliğinden de tam uyak kullanılmıştır. Ayrıca “inayetli ve velayetli” kelimelerinin içindeki “-ay” hecesi benzer olduğu için bu hece tam uyaktır.

Eser ezgisel olarak ele alındığında; Rast makamı çıkıcı bir makam olmasından dolayı birinci dizekte, Rast makamının güçlü perdesi olan Neva perdesinden başlamıştır. Bu dizekte Neva perdesi sürekli güçlendirilmiştir. Birinci dizeğin son ölçüsüyle ikinci dizeğin ilk ölçüsünde Dügah perdesinde Uşşak Dörtlüsü gösterilmiştir. İkinci dizeğin ikinci ve dördüncü ölçüsüyle üçüncü dizeğin birinci ve ikinci ölçülerinde de makamın durak perdesi olan Rast perdesinde Rast Beşlisindeki sesler gösterilmiştir. Diğer dizeler ve ölçülerde de aynı kalıp ve motifleride kullanarak aynı ezgi üzerinde sekileme yapılmıştır.

2.3. TEKKE MÛSİKİSİ'NDE OKUNAN SALÂLARIN İKİ ÖRNEĞİNİN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

UŞŞAK SALÂT-I KEMÂLİYE

SERBEST LÂ-EDRÎ

AL LA HÜM ME SAL Lİ VE SEL LİM VE BÂ RİK A

LÂ SEY Yİ Dİ NA MU HAM ME DİN VE A LÂ
MÜR Şİ Dİ NA

Â Lİ Hİ A DE DE İ MÂ MİL LÂ HİL KE

RİM VE İF DA Lİ Hİ AL LA HÜM ME SAL

Lİ VE SEL LİM VE BÂ RİK A LÂ ŞEM SİD DU HÂ MU HAM
BED RİD DÜ CÂ NÜ RİL HÜ DÂ

ME DİN VE A LÂ Â Lİ Hİ A DE DE KE MÂ

LİL LÂ Hİ VE KE MÂ YE Lİ KU Bİ KE MÂ Lİ

Allah' ümme salli ve sellim ve bârik alâ Seyyidinâ Muhammed'in ve âlâ

Âlihi adede in'amillahi'l-kerîmi ve ifdalihi

Ey Allah'ım Efendimiz Muhammed'in üzerine, Kerîm olan Allah'ın nimetleri ve faziletleri adedince;

Allah' ümme salli ve sellim ve bârik alâ Mürşidinâ Muhammed'in ve âlâ âlihi

adede in'amillahi'l-kerimi ve ifdalihi

Ey Allah'ım Mürşidimiz Muhammed'in üzerine, Kerîm olan Allah'ın nimetleri ve faziletleri adedince,

Allah' ümme salli ve sellim ve bârik alâ Seyyidinâ Muhammed'in ve âlâ âlihi adede

kemâlillah ve kema yelîku bi kemâlihi

Ey Allah'ım Efendimiz Muhammed'in üzerine, Allah'ın Kemal sıfatları adedince ve Muhammed Mustafâ'ya lâyük bir Salavât-I şerîfe ile,

Allah' ümme salli ve sellim ve barik ala Şemsid-duha Muhammed'in ve âlâ âlihi

adede kemâlillah ve kemâ yelîku bi kemâlihi

Ey Allah'ım Duha Güneşi Muhammed'in üzerine, Allah'ın Kemal sıfatları adedince ve Muhammed Mustafâ'ya lâyük bir Salavât-I şerîfe ile,

Allah' ümme salli ve sellim ve bârik alâ Nûri'l-Hüda Muhammed'in ve âlâ âlihi

adede kemâlillahi ve kemâ yelîku bi kemâlihi

Ey Allah'ım Allah'ın Nûru Muhammed'in üzerine, Allah'ın Kemal sıfatları adedince ve Muhammed Mustafâ'ya lâyük bir Salavât-ı şerîfe ile Salât eyle.

Eserin türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları içinde yer alan tekkelerde okunan Salât-ı Kemâliye'dir. Ayrıca bu Salât-ı Kemâliye Halvetiyye tarikatına aittir. Eserin biçimine bakıldığında; Eser Uşşak makamında serbest usûlde 12.09.1985 yılında Cüneyt Kosal tarafından notaya alınmıştır. Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci dizekte, makamın durak perdesi olan Dûgah perdesi güçlendirilmiştir. İkinci dizekte Dûgahta Uşşak dörtlüsündeki sesler gösterilerek dizeğin en sonunda Rast perdesinde Rast Beşlisi gösterilerek çeşnili asma kalış yapılmıştır. Üçüncü dizekte de Segâh perdesinde Eksik Segâh beşlisi gösterilerek çeşnili asma kalış yapılmıştır. Dördüncü ve yedinci dizek dahil bu dizekler arasında da makamın durak perdesi olan Dûgah perdesi ve makamın güçlü perdesi olan Neva perdesi güçlendirilerek bu dizekler arasında Dûgah perdesindeki Uşşak dörtlüsü gösterilerek esere son verilmiştir.

SEGÂH SALAVÂT

SERBEST

BURDUR-ANONİM

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ RA SÛ LAL LAH

ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ HA BÎB AL LAH

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ SEY DÎ DEL EV VE

LÎ NE VEL Â HÎ RÎN VEL HAM DÛ LÎL LA HÎ RAB BÎL

Â LE MÎN

**ES-SALÂTÜ VE'S-SELÂMÜ ALEYKE YÂ RASÛLALLAH
ES-SALÂTÜ VE'S-SELÂMÜ ALEYKE YÂ HABİBALLAH
ES-SALÂTÜ VE'S-SELÂMÜ ALEYKE YÂ SEYYİDE'L EVVELÎNE VE'L-ÂHİRÎN
VE'L-HAMDÜ LİLLÂHİ RABBİ'L-ÂLEMÎN**

TÜRKÇESİ

**EY ALLAH'IN RÂSÛLÜ SALÂT Ü SELÂM SENİN ÜZERİNE OLSUN
EY ALLAH'IN HABİBİ SALÂT Ü SELÂM SENİN ÜZERİNE OLSUN
EY ÖNCEKİLERİN VE SONRAKİLERİN EFENDİSİ SALÂT Ü SELÂM SENİN
ÜZERİNE OLSUN
HAMD ÂLEMLERİN RABBİ OLAN ALLAH İÇİNDİR**

Eserin Türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları içinde yer alan Salâ'nın alt başlığı olan, tekkelerde okunan Salâdır. Eserin biçimine bakıldığında, eser Segâh makamında serbest usûlde bestelenen Burdur yöresine ait Anonim bir eserdir. Bu eser Ahmet Hatipoğlu'na ait el yazısı notadan alınmıştır. Eser ezgisel olarak ele alındığında; Birinci, ikinci ve üçüncü dizekte Segâh makamının durak perdesi olan Segâh perdesi güçlendirilmiştir. Ayrıca bu dizeklerde Segâh makamının yeden perdesi olan Zîrgüle perdesini de göstererek Segâh perdesinde sık sık kalış yapılmıştır. Dördüncü dizekte Segâh perdesiyle başlayıp dizeğin sonunda Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiştir. Son dizekte ise yine durak perdesi olan Segâh perdesiyle esere son verilmiştir.

2.4. BESTELİ SALÂLARDAN ÜÇ ÖRNEĞİN TÜR VE BİÇİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

SEGÂH SALÂT

SOFYAN

BESTE: BEKİR SİDKİ SEZGİN

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM EY HÂ DÎ İ RÂ

HI HU DÂ KÛN TÛ Â SÎ YÂ ŞE Fİ AL

MÛZ Nİ BİN İŞ FA' LE NÂ ES SA LÂ TÛ

VES SE LÂM A LEY KE YÂ RA SÛ LÂL LÂH

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YÂ

SEY Yİ DEL EV VE Lİ ME VEL Â HİRİN

ES-SALÂTÜ VE’S-SELÂM EY HÂDÎ-İ RÂH-I HUDÂ
KÜNTÜ ÂSÎ YÂ ŞEFÎ’A’L-MÜZNİBÎN İŞFA’LENÂ
ES-SALÂTÜ VE’S-SELÂM ALEYKE YÂ RASÛLALLAH
ES-SALÂTÜ VE’S-BELÂM ALEYKE YÂ HABÎBALLAH
ES-SALÂTÜ VE’S-SELÂM ALEYKE YÂ SEYYİDE’L-EVVELİNE VE’L-ÂHİRİN

TÜRKÇESİ

HÜDÂ’NIN YOLUNUN HİDÂYETÇİSİNE SALÂT Ü SELÂM OLSUN
GÜNAHKÂRLARIN ŞEFÂATÇİSİ BEN ÂSÎ İDİM BİZE ŞEFÂAT EYLE
SALÂT VE SELÂM SANADIR EY ALLAH’IN RASÛLÜ
SALÂT VE SELÂM SANADIR EY ALLAH’IN HABİBİ
SALÂT VE SELÂM SANADIR EY EVVEL GELENLER VE SONRA GELECEKLERİN
EFENDİSİ

Eserin türü, Türk Din Mûsikîsi’nde, Besteli Camî Mûsikîsi Formları içinde yer alan Salâ türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; Eser Segâh makamında Sofyan (4/4) usûlünde bestelenmiştir. Eserin bestecisi Bekir Sıdkı Sezgindir. Yukarıdaki nota bestekârın kendi yazısından alınmıştır. Eser ezgisel olarak incelendiğinde, Eserin birinci dizeğinde, makamında durak perdesi olan Segâh perdesi güçlendirilerek makamın yedeni olan Zirgüle perdesiyle yedenli bir kalış yapılmıştır. İkinci dizekte yine makamın yedeni olan Zirgüle perdesini kullanarak Segâh perdesinde kalışlar yapılmıştır. Bu dizeğin son ölçüsünde Acem perdesi kullanılarak Segâh perdesinde bir kalış yapılmıştır. Üçüncü ve altıncı dizek dahil olmak üzere bunun arasındaki dizelerde de diğer dizelerde olduğu gibi Segâh perdesi çok fazla güçlendirilerek Segâh perdesi üzerindeki Segâh beşlisindeki sesler gösterilerek esere makamın durak perdesi olan Segâh perdesiyle son verilmiştir.

ACEMAŞİRAN SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED

AL LÂ HU EK BER

RAB BE NÂ LE KEL HAMD AL LÂ HÛ EK BER

AL LÂ HU EK BER AL LÂ HÛ EK BER

AL LÂ HÛ EK BER ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM

VE RAH ME TUL LAH ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM

VE RAH ME TUL LAH

**SALLÎ ALÂ MUHAMMED ALLÂHÜ EKBER
RABBENÂ LEKE'L HAMD ALLÂHÜ EKBER
ALLÂHU EKBER ALLÂHU EKBER ALLÂHU EKBER
ESSELÂMÜ ALEYKÜM VE RAHMETÜLLAH**

TÜRKÇESİ

**MUHAMMED'E SALÂT EDİN, ALLAH EN BÜYÜKTÜR
EY RABBİMİZ HAMD EN BÜYÜK OLAN SANA MAHSUSTUR
ALLAH EN BÜYÜKTÜR
SELÂM VE ALLAH'IN RAHMETİ ÜZERİNİZE OLSUN**

Eserin türü, Türk Din Mûsikîsi'nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formları arasında yer alan Salâ türüdür. Eserin biçimine bakıldığında; Acemaşîrân makamında olan eser serbest usûlde bestelenmiştir. Yukarıdaki nota Aytaç Ergen'in Notam programından alınmıştır. Eser ezgisel olarak incelendiğinde; makam seyir özelliği olarak inicidir. Bu yüzden ilk üç dizekte Acemaşîrân makamının seyir özelliğine uygun olarak makamın birinci derece güçlüsü olan Acem perdesi üzerinde Çargâh beşlisi gösterilerek Acem perdesinde kalış yapılmıştır. Ayrıca üçüncü dizekte Acemaşîrân perdesinin ikinci derece güçlü perdesi olan Çargâh perdesi üzerinde de Çargâh dörtlüsü gösterilmiştir. Dördüncü dizek ile Acemaşîrân perdesi üzerinde Çargâh beşlisi yapılarak Acemaşîrân perdesinde kalış yapılmıştır. Beşinci dizekte de tekrar Acemaşîrân perdesi üzerindeki Çargâh beşlisi gösterilerek dizeğin sonlarında Acem perdesi güçlendirilmiştir. Altıncı ve son dizekte de Acem perdesi üzerindeki Çargâh beşlisi ve Acemaşîrân perdesi üzerindeki Çargâh beşlisi gösterilerek esere son verilmiştir.

MÂHUR SALÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LAHÜMMESAL LÎ A LEL MUSTA FA AL LAHÜMMESAL LÎ A

LEL MUSTA FA BE DÎ A' LCE MÂ LÎ VE BAH R'ÎL VE FÂ

BAH R'ÎL VE FÂ VESAL LÎ A' LEY HÎ KE MÂ YENBE ĞÎ

VESAL LÎ A' LEY HÎ KE MÂ YENBE ĞÎ ES SÂ DIK MUHAM MED A'

LEY HÎS SE LÂM LEY HÎS SE LÂM

**ALLAH' ÜMME SALLÎ ALE'L-MUSTAFA
BEDÎ'L-CEMÂLÎ VE BAHR'İL-VEFÂ
VE SALLÎ ALEYHÎ KEMÂ YENBAĞI
ES-SÂDİK MUHAMMED ALEYHİSSELÂM
SALÂTEN TEDÛMÛ VE TEBLÛĞ İLEYH
BÎ-TÛLÎ'L-LEYÂLÎ VE DEVRÎ'Z-ZEMÂN**

TÜRKÇESİ

**EY ALLAH'IM MUSTAFA'YA SALÂT OLSUN
VEFÂ DENİZİ VE GÜZELLİKLERİN YARATICISI OLAN
VE SALÂT, GEREKTİĞİ GİBİ SÂDİK OLAN MUHAMMED'İN ÜZERİNE
OLSUN
ÖYLE SALÂT Kİ O'NA ULAŞSIN VE ZAMAN VE ZAMAN VE GECELER
BOYUNCA DEVAM ETSİN**

Eserin türü, Türk Din Mûsikîsi' nde, Besteli Cami Mûsikîsi Formlarından olan Salâ türüdür. Esere biçim olarak bakıldığında; Eser Mâhur makamında Sofyan (4/4) usûlünde bestelenmiştir. Eser ezgisel olarak incelendiğinde; Mahûr makamı inici bir seyir özelliği gösterdiği için birinci dizekte, eser makamın birinci derece güçlü perdesi olan Gerdaniye perdesini güçlendirerek başlamıştır. Bu dizekte, Gerdaniye perdesinde Çargâh beşlisi gösterilerek makamın ikinci derece güçlü perdesi olan Neva perdesinde kalış yapılmıştır. İkinci dizeğin ilk ölçüsünde Neva perdesinde Bûselik dörtlüsü gösterilerek diğer ölçülerde makamın durak perdesi olan Rast perdesinde Çargâh beşlisi gösterilmiştir. Üçüncü Dizekte, makamın birinci derece güçlü perdesi olan Gerdaniye perdesi güçlendirilmiştir. Dördüncü dizekte, Nevada Bûselik dörtlüsü gösterilmiştir. Son dizekte, makamın durak perdesi olan Rast perdesinde Çargâh beşlisi gösterilerek esere son verilmiştir.

EKLER
ŞEKİLLER DİZİNİ (NOTALAR)

SALÂT-I ÜMMİYYE

AKSAK SEMAİ EVFERİ
NİM EVSAT
AKSAK SEMAİ

İTRİ

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ

SEY Yİ Dİ NÂ MU HAM ME Dİ NİN NE BİY YİL

ÛM MİY Yİ VE A LÂ Â Lİ

Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

ESER 1

DİLKEŞHÂVERAN SABAH SALÂSİ

DURAK EVFERİ

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM

A LEYK

YÂ SEY Yİ Dİ NÂ YÂ RE SUL LÂL LÂH

AL LAH

AL LAH

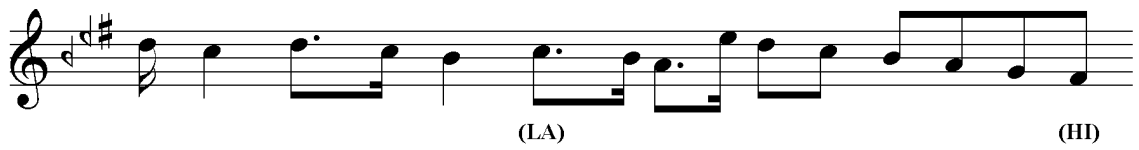
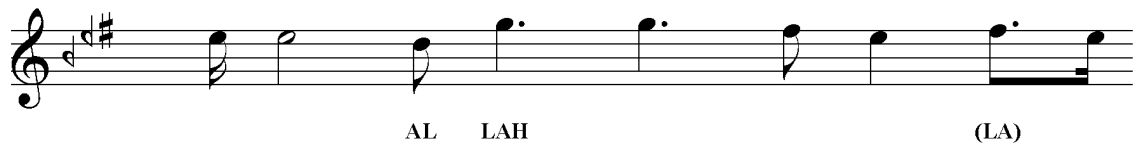
AL LAH

ESER 2

DİLKEŞHÂVERAN SABAH SALÂSÎ

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

ESER 3

HÜSEYİNİ CENAZE SALÂTI

DURAK EVFERİ

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

♩

LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH

VAH DE HU

LÂ ŞE Rİ KE LE HU VE LÂ NA Zİ

RE LEH MU HAM ME DÛN E Mİ NUL

LA Hİ HAK KAN VE SİD KAN

AL LA HÛM ME SALLİ A LÂ SEY Yİ Dİ NA

MU HAM ME DİN VE A LÂ

VE A LÂ Â

Lİ MU HAM MED

VE SAL Lİ VE SEL LİM A LÂ ES A Dİ VE EŞ RE Fİ

NÛ Rİ CE Mİ İL EN Bİ YÂ

İ VEL MÛR SE LİN VEL HAM

DŨ LİL LÂ HỈ RAB BİL Â

LE MÏN SON

ESER 4

MAYE CENÂZE SALÂTI

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

§

ES SA LÂ AC Cİ LÛ BİS SA LÂ Tİ KAB LEL FEVT AC

Cİ LÛ BİT TEV BE Tİ KAB LEL MEVT YÂ MEV

LÂM AL LAH AL LAH

AL LAH AL LAH YÂ

MEV LÂ YEV ME LÂ YEN FE U MÂ

LÛM VE LÂ BE NÛN İL LÂ MEN E TAL LÂ HE Bİ KAL BİM SE

LİM YA MEV LÂ §

ESER 5

HÜSEYİNİ CENÂZE SALÂTI

SERBEST

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

SOLO

LÂ İ LÂ HE İL LA'L LAH

VAH DE HU LÂ ŞE Rİ K'E LE HÜ

VE LÂ NA Zİ RE LEH MU HAM ME D'UN E

Mİ NUL LÂ Hİ HAK KAN VE SID KAN

AL LA³ HÜM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ

NA MU HAM ME D'İN VE A LÂ VE A

KORO

LÂ A L'İ MU HAM

MED VE SAL Lİ VE SEL LİM A LÂ ES A Lİ

SOLO

VE EŞ RE Fİ NÜ Rİ Rİ CE Mİ AL EN Bİ YA İ VE'L

KORO

MÜR SE LİN VE'L HAM DÜ LİL LÂ

Hİ RAB BİL A LE MİN

ESER 6

BAYÂTÎ BAYRAM VE CUMA SALÂSÎ

DURAK EVFERÎ

HATİP ZAKİRÎ HASAN EFENDÎ

KORO

YA MEV LA AL LAH

SOLO(SERBEST)

LEY S'EL İY DÜ Lİ MEN LE Bİ SEL

CE DİD İN NE MEL

İY DÜ Lİ MEN HÂ FE Mİ NE'L VA İD

KORO

YA MEV LA AL LAH

SOLO

LEY S'EL İ DÜ Lİ MEN RA KE BE'L MA TA

YA İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN TE RE KEL TA TA YA

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İ DÜ Lİ MEN BA SA TA'L Bİ SAT

İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN TE CA VE ZE A LE'S SI RAT

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İY DÜ Lİ MEN TE ZEY YE NE Bİ ZİY NE TİD DÜN YA İN NE

ME'L İY DÜ Lİ MEN TE ZEY YE DE Bİ ZA Dİ'T TAK VÂ

KORO

YA MEV LÂ AL LAH

SOLO

LEY SE'L İY DÜ Lİ MEN NA ZA RA İ LÂ EN VA İ'L

EL VAN İN NE ME'L İY DÜ Lİ MEN

İKİ KİŞİ

NA ZA RA İ LÂ CE MA Lİ RAH MAN VE SAL Lİ VE SEL

LİM A LÂ E S'A Dİ VE EŞ RE Fİ NÜ Rİ CE Mİ A'L

EN Bİ YA (İ) VE'L MÜR SE LİN

KORO

VE'LHAM DÜ LİL LÂ Hİ RAB BİL Â LEMİN

ESER 7

ACEM TEVŞİH

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

MU HAM ME DE BİR GE CE

ÇA LAP DAN İN Dİ BU RAK KI

SE Nİ O KUR SÜB HA NIN

NE YA TIR SIN KİL YE RAK

SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ NEL

MUS TA FA SEY Yİ

DİL KEV NEY Nİ HA

Bİ Bİ HU DA

ESER 8

ACEMAŞIRAN İLÂHİ

DEVİR-İ HİNDİ

BESTE: ZEKİ ALTIN

GÜFTE: ULVİ KURUCU

YA RE SÛ LAL

LAH A CEP KİM

DİR Bİ ZE SEN DEN YA KİN

YA HA Bİ BAL LAH SE Nİ BİL

DİK ŞE Fİ AL MÛZ Nİ BİN

BİZ SA NA ÜM

MET O LUN CA

EY LE RİZ GAY Rİ E MİN

BİZ SA NA ÜM

MET O LUN CA

EY LE RİZ GAY Rİ E MİN

ES SA LÂ TŨ VES SE LÂ MEY
 HEP SE NIN ÇÜN HALK O LUN DU SON

RAH ME TEN LİL A LE MİN
 BU SE MÂ VÂ TŨ ZE MİN

ESER 9

NEVESER İLÂHÎ

YÜRÜK SEMAÎ

BESTE: HÜSEYİN BABA
GÜFTE: SEYYİD NESİMÎ

A LEM YÜ ZÜ NE SAL DI Zİ YÂ
KEM TER KU LU YUM BEN A Lİ NİN

Â Lİ MU HAM MED
ŞA HI KE REM DİR

SEY FİN ÇÂK E DİP GEL DI Yİ NE
HA SEN BA ŞI MIN TA CI HÜ SEYN

Â Lİ MU HAM MED
GÖ ZÜM DE NEM DİR

Â Lİ MU HAM MED
GÖ ZÜM DE NEM DİR

NÂ DAN NE Bİ LİR DÂ NÂ Bİ LİR
İ MA MI ZEY NEL A BÂ BA KIR

Â Lİ MU HAM MED VE SAL Lİ A LÂ
MİH Rİ HA REM DİR

SEY Yİ Dİ NA A Lİ MU HAM

MED ŞÂ HI VE LÂ YET

ESER 10

BESTENİGAR (CUMHUR İLÂHİ)

EV SAT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

ES SA LÂ HER KİM GE

LİR BÂ ZÂ RI

AŞ KA ES SA LÂ

ES SA LÂ HER

SO YU NUP AB

KİM YA NAR SA

DAL O LAN HÜN

NÂ RI AŞ KA ES SA

KÂ RI AŞ KA ES SA

LÂ LÂ İB Nİ

ET HEM Gİ Bİ

TÂ CÜ TAH TI

Nİ TERK EY LE YEN

ESER 11

CANFEZÂ İLÂHÎ

EV SAT

BESTE: ZEKÂÎ DEDE
GÜFTE: SELÂMÎ EFENDÎ

BİR MU AZ ZAM PA Dİ

ŞAH SIN Kİ KU LUN

DUR CÜM LE ŞAH

KUR Bİ EV ED NA DA

VÂZ OL DU SE NİN

ÇÜN TAH TI GÂH

NÜH FE LEK HEF TÛ ZE

MİN AN ÇAK SA NA

BİR BÂ Rİ GÂH

EM Rİ NE MAH KUM DUR

A LEM HER SÖ ZÜN VAH

Yİ İ LAH

ES SA LÂ TŪ VES SE LÂM EY

HA Dİ İ RA NI HŪ DA

KŪN TŪ Â SÎ YA ŞE Fİ AL

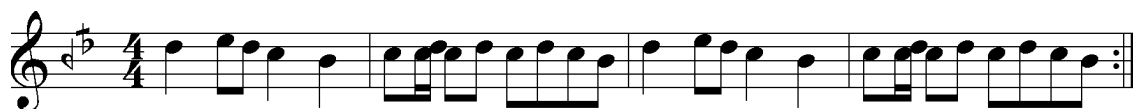
MŪZ Nİ BİN İR HAM LE NA

ESER 12

SABA ÎLÂHÎ

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LAH AL LAH AL LAH VÂ HÎD LÂ YE ZEL

KE RÎ MÛ RA HÎ MÛ MA BÛ DEL FÎ RAK

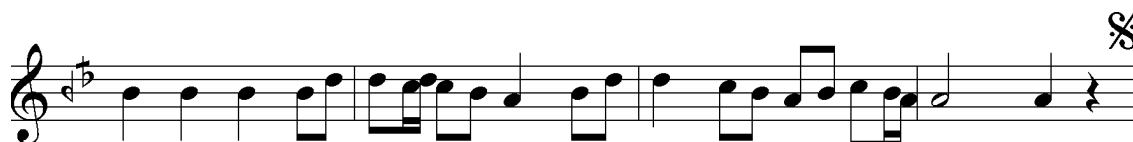
KE RÎ MÛ RA HÎ MÛ MA BÛ DEL FÎ RAK HAY HAY

BÎR ÎS MÎ MUS TA FÂ BÎRÎS MÎ AH MED

AL LÂ HÛM ME SAL LÎ A LÂ MU HAM MED

AL LÂ HÛM ME SAL LÎ A LA MU HAM MED

ESER 13

HİCAZ (TEVŞİH-İ ARABİ)

SOFYAN

HAFİZ AHMET EFENDİ

TE AŞ ŞAK TÛ Bİ EN VÂ RÎ

CE MÂ LİK DE HAL TÛ YÂ

YA HA Bİ BAL LAH CE NÂ BEK

FE YER CÛ NÂ Zİ MÛL AH KAR

Vİ SÂ LEK DA Hİ LEK YÂ

YA RE SÛ LAL LAH DA Hİ LEK

SEL LİM SEL LİM

SEL LİM YÂ SE LÂM

SEL LİM SEL LİM

ESER 14

HİSAR-BUSELİK

SENGİN SEMAİ

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

KEM TER KU LU YUM BEN A Lİ NİN

O ŞA HI KE REM DİR

HA SAN BA ŞI MIN TÂ CI HÜ SEYN

Dİ DEM DE NEM DİR

KEMTER KULUYUM BEN ALİ'NİN O ŞÂH-I KEREMDİR
HASAN BAŞIMIN TÂCI HÜSEYİN GÖZÜMDE NEMDİR
İMÂM-I ZEYNE'L-ÂBA, BÂKIR MİHR-İ HAREMDİR
VE SALLİ ALÂ SEYYİDİNÂ ÂL-İ MUHAMMED
VE SALLİ ALÂ MÜRŞİDİNÂ ŞÂH-I VELÂYET

HÜSEYİNİ İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: OSMAN KIRKLIKÇI
GÜFTE: LADİKLİ HACI AHMED

BE ZEN Dİ SE MA LAR GÖK LER A ÇIL DI

ÜÇ KÂ SE İ ÇİN DE SÜT TEN İ ÇİL Dİ

HA Kİ Kİ KUL O LAN OL GÜN SE ÇİL Dİ

DER Dİ MİN DER MA Nİ SEN SİN MU HAM MED

AL LA HÜM ME SAL Lİ Â LÂ MU HAMMED

EBU BEKİR SİDDİK OL NÛR' UN SAĞINDA
KURULMUŞ SOFRALAR HIRA DAĞINDA
HAS KULLAR SEÇİLMİŞ CENNET BAĞINDA
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

ÖMER İLE OSMAN SOLUNDAN GİDER
HÜDA KULLARINA NE İHSÂN EDER
HAKİKAT GÖRENLER HAK YOLA GİDER
DERDİMİN DERMANI SENSİN MUHAMMED

ESER 16

HÜSEYİNİ TEVŞİH

EV SAT

LÂTİF EFENDİ

RAV ZA NA ÇÜN YÜZ SÜ

REN BU LUR E MÂN

EL E MÂN EY

FAH RÎ Â LEM EL E

MÂN RÛ ZÎ MAH

ŞER DE BÎ ZE EY

LE ME DED AL LA

HÛM ME SAL LÎ A

LÂ MU HAM MED

RAVZANA ÇÜN YÜZ SÜREN BULUR EMÂN
EL-AMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN
HER GELEN DİL-HASTA BULUR TÂZE CÂN
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN
(RÛZ-İ MAHŞERDE BİZE EYLE MEDED
ALLAH' ÜMME SALLÎ ALÂ MUHAMMED)

MAZHAR OLMAK İSTEYİP ESRÂRINA
ÇÜN Kİ GELDİK KABR-İ PÜR ENVÂRINA
MERHAMETLE NAZAR KIL ZÜVVÂRINA
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN

OLDUM AŞKINLA DİYÂRIMDAN CÜDÂ
TÂ DÜHÛL -İ RAVZANA OLAM SEZÂ
HAMDÜLİLLAH HAK NASÎB ETTİ BANA
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN

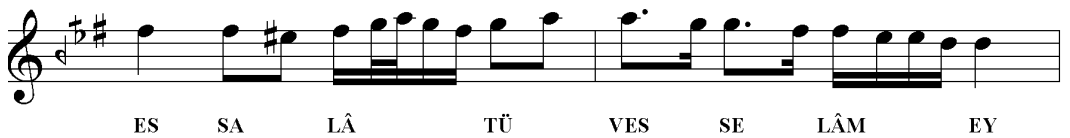
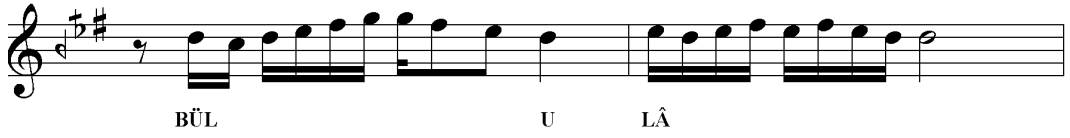
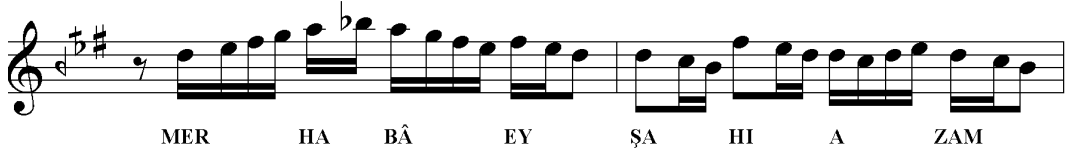
ANDA KİM MEDFÛN OLA NÂZİK TENİN
CENNET-İ A'LÂYA BENZER MEDFENİN
DERVİŞ ABDULLAH GARÎBİNDİR SENİN
EL-EMÂN EY FAHR-İ ÂLEM EL-EMÂN

ESER 17

HÜZZAM TEVŞİH

HAFİF

HACI FAİK BEY

MAH RE MÌ ZA TÌ HU DÂ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM EY

EH LÌ BEY TÌ MÛC TE BÂ

Detailed description: The image shows three staves of musical notation in G major (one sharp). The first staff contains the lyrics 'MAH RE MÌ ZA TÌ HU DÂ'. The second staff contains 'ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM EY'. The third staff contains 'EH LÌ BEY TÌ MÛC TE BÂ'. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests and a final quarter note on the third staff.

ESER 18

IRAK TEVŞİH

DEVİR-İ HİNDİ

İSMAİL HAKKI BEY

MİH Rİ SUB HI MEŞ RI KA TÂ HÂ HA Bİ Bİ
KİB Rİ YA MA HI SŪB HA NEL LE Zİ ES
RA HA Bİ Bİ KİB Rİ YA SAD SA LÂ TŪ
SAD SELÂM OL SUN RE VÂN PÂ Kİ NE

MİHR-İ SUBH-I MEŞRIKA TÂHÂ HABÎB-İ KİBRİYA
MÂH-I “SŪBHÂNELLEZÎ ESRÂ” HABÎB-İ KİBRİYÂ

SAD SALÂTŪ SAD SELÂM OLSUN REVÂN-I PÂKİNE
DEMBEDEM EY FAHR-İ ÂLEM HABÎB-İ KİBRİYÂ

IRAK TEVŞİH

EV SAT

İSMAİL HAKKI BEY

§

ES SE LÂM EY Yİ SEY Yİ

ES SE LÂM EY Yİ HA İ

Dİ ŞA Hİ Bİ SE A

Zİ ŞA Hİ Rİ SA

DET ES SE LÂM

LET ES SE LÂM

ÜM ME TİN Dİ VA Nİ

İZ ZET TE E DER

BÖY LE Nİ DA

§

ESER 20

KÛÇEK İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

BİZ HAT Mİ HA CE E DE

RİZ AL LAH YO LU

NA Gİ DE RİZ HUB Bİ Sİ

VA Yİ Nİ DE RİZ

NAK Şİ LE RİZ ZİK REY LE

RİZ HAK LA İ LA HE İL LAL LAH MU
SAL LAL LA HÜ A LEY Hİ VE

HAM ME DÜN RE SU LUL LAH KÛT BU AK TA
SEL Lİ MÜ TES Lİ MA

BI Cİ HAN HAZ RE Tİ SEY YİD BE DE Vİ

**BİZ HATM-İ HÂCE EDERİZ
MEVLÂM YOLUNA GİDERİZ
HUBB-İ SİVÂYI NİDERİZ
NAKŞİLERİZ ZİKR EDERİZ**

**(HAK LÂ İLÂHE İLLALLAH
MUHAMMEDÜN RESÛLULLAH
SALLALLÂHÜ ALEYHİ
VE SELLİMÛ TESLÎMÂ)**

**BİD'AT DEĞİLDİR YOLUMUZ
ŞAH NAKŞİBEND'DİR ULUMUZ
SİDDİK EKBER'DİR KOLUMUZ
NAKŞİLERİZ ZİKR EDERİZ**

**TEVHÎD-İ ZÂT ERKÂNIMIZ
MÂLUM DEĞİL ESRÂRIMIZ
DÂİM TEVECCÛH KÂRIMIZ
NAKŞİLERİZ ZİKR EDERİZ**

**PÎRİM EFENDİM NAKŞİBEND
LUTFUN BİZE EYLE KEMEND
KÂMİL KULUNDUR DERDMEND
NAKŞİLERİZ ZİKR EDERİZ**

ESER 21

NEVA İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

EZ CÂ NŪ DİL

PEY GAM BE RE

Â ŞİK İ SEN

SAL LŪ A LEYH

SÂ NÂ HİB İL Çİ O KÂ R LUR

RŪ SUN Zİ LUT CE FU ZÂ NA 3 3

ŞEK ET ME GEL
PEY GAM BE RİN

SÂ L LŪ A LEYH AH
SÂ L LŪ A LEYH

SŪN NE Tİ Nİ

PEY GAM BE RİN

İC RÂ E DER

Î SEN E GER SŪN NE TÎ
 NÎ PEY GAM BE
 RÎN ÎC RÂ E
 DER
 Î SEN E GER

ESER 22

NİHAVEND İLÂHİ

DÜYEK

BESTE: MEÇHUL
GÜFTE: NİZAMOĞLU SEYYİD
SEYFULLAH

♩

BU AŞK BİR BAH Rİ UM MAN DIR
SEY FUL LAH SÖ ZÜN DE MEST DİR

BU AŞK BİR BAH Rİ UM MAN DIR
SEY FUL LAH SÖ ZÜN DE MEST DİR

BU NA HAD Dİ KE NAR OL MAZ
ŞEY HİN DEN AL DI ĞI DEST DİR

BU NA HAD Dİ KE NAR OL MAZ
ŞEY HİN DEN AL DI ĞI DEST TİR

DE Lİ LİM SIR RI KUR' AN DIR
Dİ VA NE RA KA LEM NİST DİR

DE Lİ LİM SIR RI KUR' AN DIR
Dİ VA NE RA KA LEM NİST DİR

BU NU Bİ LEN DE AR OL MAZ
NE SÖY LE SE Kİ NAR OL OL MAZ

BU NU Bİ LEN DE AR OL MAZ
NE SÖY LE SE Kİ NAR OL OL MAZ

SA LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH
SA LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH

A LEY KE YA RE SUL AL LAH
A LEY KE YA RE SUL AL LAH

A LEY KE YA HA BİB AL LAH
A LEY KE YA HA BİB AL LAH

ESER 23

RAST İLÂHİ

DÜYEK

BESTE: KEMAL GÜRSER
GÜFTE: Dervîş Mûsa Dede

BİR İS MÎ MUS TA FA BİR İS MÎ AH MED
DER VİŞ MÛ SA HÂ LİS EY LE Nİ YE TİN

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED
EM Rİ NE İM Tİ SÂL EY LE HAZ RE TİN

RÛ Zİ MAH ŞER DE Bİ ZE EY LE ME DED
İŞ TE BU DUR DOĞ RU YO LU CEN NE TİN

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ
NÂ VE NE BİY Yİ NÂ MU HAM MED

ESER 24

RAST İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: ABDÜLKADİR ŞEHİTOĞLU
GÜFTE: AHMET YESEVİ

ON SE KİZ BİN A LE ME SER VER O LAN

MU HAM MED O TUZ ÜÇ BİN ES HA BA

REH BER O LAN MU HAM MED GA RİB İ LE

YE Tİ ME MÜ RÜV VET Lİ MU HAM MED

MUH TAÇ DÜŞ MÜŞ HER KE SE Kİ FA YET Lİ

MU HAM MED AL LA HÜM ME SAL Lİ ALÂ

SAL Lİ A LÂ MU HAM MED AL LA HÜM ME

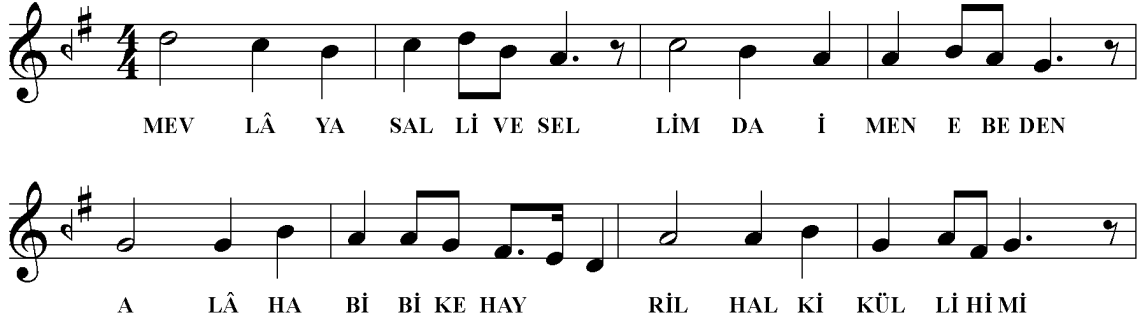
SAL Lİ A LA SAL Lİ A LA MU HAM MED

ESER 25

RAST İLÂHÎ

SOFYAN

BESTE: KEN'AN RİFÂÎ
GÜFTE: İMAM BUSEYRÎ

MEV LÂ YA SAL Lİ VE SEL LİM DA İ MEN E BE DEN
A LÂ HA Bİ Bİ KE HAY RİL HAL Kİ KÜL Lİ Hİ Mİ

MEVLÂYE SALLİ VE SELLİM DÂİMEN EBEDEN
ALÂ HABÎBİKE HAYR'İL-HALKI KÜLLİ HİMİ

EMİN TEZEKKÜRÜ CÎRÂNİN BİZİ SELEMİ
MEZECTE DEME'AN CERÂ MİN MUKLETİN Bİ DEMİ

HÜVE'L-HABÎB'ÜL-LEZÎ TÜRÇÂ ŞEFÂ'ATUHÜ
Lİ LÜLLİ HEVLİN MİN'EL-EHVÂLİ MUKTEHİMİ

MUHAMMEDÜN SEYYİD'ÜL-KEVNEYNİ V'ES-SAKALEYNİ
V'EL-FERİKAYNİ MİN'URBİN VE MİN ACEMİ

MEVLÂYE SALLİ'ALÂ MUHAMMEDİN VE'ALÂ
EZVÂCİH'İT-TÂHİRÂT VE KÜLLÜHÜM ECMA'İN

SÜMME'R-RECÂ'AN EBÎBEKRİ VE'AN ÖMERİ
V'EL-HADRÂ OSMÂNİYÂ MEVLÂ ALÎ BİDEMİ

MEVLÂYE SALLİ'ALÂ MUHAMMEDİN VA'ALA
ESHÂBİH'İL-HULEFÂ VE KÜLLÜHÜM ECMA'İN

ESER 26

SABA İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: ERDİNÇ ÇELİKOL
GÜFTE: Dervîş Mûsa Efendî

BİR İS Mİ MUS TA FÂ BİR İS Mİ AH MED
NÛ RU A NIN KÂL Bİ Nİ PÛR NUR E DER

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ MU HAM MED

MED RÛ Zİ MAH ŞER DE Bİ ZE
ÇOK SA LA VÂT Â DE Mİ

E DE ME DED AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ
MES RÛR E DER

MU HAM MED MED

NÂİL OLAN DERSEN EĞER DEVLETE
EYLE İBÂDET CENÂB-I HAZRETE
VER SALAVÂT RÛH-İ PÂK-İ EMCED

ALLAH' ÜMME SALLİ ALÂ MUHAMMED

DERVİŞ MÛSA HÂLİS EYLE NİYYETİN
EMRİNE İMTİSÂL EYLE HAZRETİN
İŞTE BUDUR DOĞRU YOLU CENNETİN

ESER 27

SABA İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SÖY LE SE LÂ MİM EY SA BÂ

OL DUK ÇA RUH SÂ RİN HA REM AH

OL RAV ZA İ PA KE O LA

OL RAV ZA İ PA KE O LA

AN DA NE BİY YİL MUH TE REM AH

SAL Lİ A LÂ NÜ RİL HÜ DÂ

MAH BU Bİ RAB Bİ ZÜL KE REM AH
AH MED MU HAM MED MUS TA FA

ESER 28

SEGÂH CUMHUR ÎLÂHÎ

EV SAT

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

ES SE LÂ MÛ A LEY

KE YÂ ŞEH REL

LÛT FÎ VEL İH
AF VÎ VEL GUF

SAN EN TE
RAN

ŞEH RÛN A ZÎ

MÛN ÛN ZÎ LE FÎ

HÎL KUR AN

EN TE DAY FÛN KE RÎ

MÛN VÛ I DE

FÎ KEL GUF

RAN

ESER 29

SEGÂH TEVŞİH

DÜYEK

EYYÛBÎ ALÎ RIZA BEY

ES SE LÂM EY SÂ LÎ KÎ RÂ HI ŞE

RÎ AT ES SE LÂM

ES SE LÂM EY REH BE RÎ EH LÎ TA

RÎ KAT ES SE LÂM

ES SE LÂM EY PER TE VÎ Â

YÎ NE İ NÛ RÎ HU DÂ

ELÂM EY NESL-İ PÂK-İ MUSTAFÂ VÛ MURTEZÂ

ELÂM EY SÂHİB-İ SIRR-I VELÂYET ES-SELÂM

M EY MUKTEDÂ-Yİ TÂLİBÂN-I RÂH-I HAK

ELÂM EY ÂLEME ENVÂR-I RAHMET ES-SELÂM

ELÂM EY ÂSÎTÂN-I KA'BE-İ ERBÂB-I DÎN

ELÂM EY ZÛBDE-İ SÂHİB KERÂMÂT ES-SELÂM

ELÂM EY ON YEDİ ERKÂNA BÎAT GÖSTEREN

ELÂM EY SÂHİB-İ ÂYÂT-I BÎAT ES-SELÂM

ESER 30

SEGÂH İLÂHÎ

DÜYEK

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

Bİ Dİ HAM DİL LAH DE RİM AL LAH A
LİM DE ZA TIN ES MA SI BA
LIP AK LI MI FİK RUL LAH Dİ
NA ÜNS OL DU ZİK RUL LAH SA
LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH A
LEY KE YÂ RE SÛ LAL LAH

BU TEVHÎDDEN MURÂD OLAN CEMÂL-İ ZÂTA ERMEKTİR
GÖRÜNEN KENDİ ZÂTIDIR DEĞİLDİR SANMA GAYRULLAH

GÖNÜL ÂYÎNESİN SÛFÎ EĞER EDER İSEN SÂFÎ
AÇILIR SANA BİR KAPI AYÂN OLUR CEMÂULLAH

BEN OL PERVÂNEYİM GELDİM DÜŞÜP AŞKIN İLE YANDIM
YANUBEN KÜLLİ KÛL OLDUM BENİ MAHV ETTİ AŞKULLAH

ŞEMS-İ TEBRÎZ BUNU BİLİR AHAD KALMAZ FENÂ BULUR
BU ÂLEM KÜLLİ MAHV OLUR HEMAN BÂKİ KALIR ALLAH

ESER 31

SEGÂH İLÂHÎ

DEVİR-İ HİNDİ

RAKİM ELKUTLU

ZÂ TI NI DÂ VET BU YUR DU
 BU GE CE RAB BÜL MU İN
 HUL LE VÜ TÂ CÜ³ BU³ RA³ KI
 KUT LU OL SUN YÂ MU HAM MED
 GE Tİ RÜB RÛ HÛL E MİN SON
 SA NA MÎ RÂ CI GÜ ZİN
 GİY Dİ TEŞ RÎF EY LE Dİ Mİ
 RÂ CI FAH RÛL MÛR SE LİN
 NÛ RA GAR KOL DU E FEN DİM
 HEM SE MÂ VÂ TÛ ZE MİN
 AV DE TİN DE DE³ Dİ³ LER³ FAH

RÌ LE AS HÂ BI GŨ ZÎN
 ES SA LÂ TŪ VES SE LÂM EY
 RAH ME TEN LÎL A LE MÎN

ESER 32

UŞŞAK İLÂHİ

SOFYAN

BESTE: HAFİZ NEZİH TOLAN

GÜFTE: YUNUS EMRE

4/4

BİL MEM N'İ DE YİM ALLAHAL LAH AŞ KIN E LİN
MES KE NİM DAĞ LAR " " " " GÖZ YA ŞİM ÇAĞ
YU NU SUN SÖ ZÜ " " " " KÖZ OL MUŞ Ö

1 2

DEN HAY HAY DEN KAN DE Gİ DE
LAR " " LAR DUR MAZ KAN AĞ
ZÜ ZÜ KAN AĞ LAR GÖ

YİM AŞ KIN E LİN DEN
LAR AŞ KIN E LİN DEN
ZÜ AŞ KIN E LİN DEN

KAN DE Gİ DE YİM AŞ KIN E LİN
DUR MAZ KAN AĞ LAR AŞ KIN E LİN
KAN AĞ LAR GÖ ZÜ AŞ KIN E LİN

DEN SAL LAL LA HU A LÂ MUHAM MED
DEN
DEN

SAL LAL LÂ HU A LEY Hİ AH MED

§

ESER 33

SEGÂH NÂT-İ PEYGAMBERİ

SERBEST

HATİP ZAKİRİ HASAN EFENDİ

AL LA HÛM ME SAL Lİ A LÂ
SEY Yİ DÛL VE
RÂ VE SE NE DİL
FU KA RÂ
RÂ RÂ
FÂ Tİ HİL BÂB
Bİ SE FÂ
FÂ A TİL YEV
MİL KI YÂ YA
YÂ YÂM
KA KA İ DİL E

NÂM NÂ NÂM

EL MU KAR RA BÎ Î LÂ

CE NÂ BÎ RAB BÎR RA HÎM

VEL MÛ ŞER RE FÎ BÎ MU TÂ LÂ Â TÎL CE MÂL

VE MÛ ŞA

HE DE TÎL VEC HÎL KE RÎM

MEV LA NÂ VE MEY LEL

Â LE MEY

ESER 34

NİHAVEND NA'T-I NEBEVÎ

SOFYAN

BESTE: AHMET HATİPOĞLU
GÜFTE: (NÂT) KENAN RIFÂÎ-DUÂLAR
ANONİM

KORO

YÂ MÜ TE CEL Lİ İR HAM ZÜL Lİ

YÂ MÜ TE Â Lİ AS LİL HÂ Lİ

SOLO (SERBEST)

YÂ İ MAM EL KIB LE TEYN YÂ A Zİ ZE'N NE'Ş E

TEY KUR RE TÛ'L AY Nİ HA Bİ Bİ SOLO SEY Yİ

Dİ CED DÛ'L HŞEYN EN TE

RÛ HU'L AS FİYÂ SUL TA NÜMEC MÜ İR RU

SÛL EN TE BUR HÂ NÛT TDEİLÂ GAN SU

NÂ FİL HÂ Fİ KAYN

SOLO

YÂ Zİ YÂ E'L A' YÛNİ YÂ

MÛN TE HÂL Â MÂ LİLÂ Şİ

KĪ NE YÂ ME LÂ ZĪ YÂ RE
 SŪ 3 LES SE KA LEYN
 SOLO
 RAB BĪ SAL LĪ RAB BĪ SEL LĪM LĪ ME LÂ ZĪ'L EV LĪ
 YÂ VAR ZA AN KUD BĪ'D DE VÂ ĪR ŞEY HĪ NÂ
 SOLO
 ZŪ' LA LE MEYN AB DŪ KE'L VEL HAN
 KEN ÂN YER TE CĪ MĪN KE'L LĪ KÂ EN YŪ ŞA
 HĪD NŪ RE VEC HĪK YÂ ZĪ YÂ E'L
 KA ME REYN EN TEL HÂ
 DĪ ĪL LÂ HŪ DŪN YA FÂ

NÌ BÂ KÌ HÛ SOLO LÂ Ì LÂ
HE ÌL LÂ HU DÛN YÂ FA NÌ
BÂ KÌ HÛ LÂ Ì LÂ ÌL
LÂ HÛ SOLO HÛ HAS BÌ RAB BÌ CELL LAL LAH
MÂ FÌ KAL BÌ GAY RUL LAH NÛ RÌ MU HAM MED SALL ÂL LÂH
LÂ Ì LÂ HE ÌLL' AL LAH NÛR Ì MU HAM MED SAL LAL LAH
LÂ Ì LÂ HE ÌL LAL LAH SOLO ES SE LÂ MU VES SE LÂ MU
A LEY KE YÂ RE SU LE' AL LAH ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MU
A LEY KE YÂ HA BÌ BEAL LAH ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MU

A LEY KE YA SEY YÌ DEL EV VE LÌN NE VE' LÂ HÌ RÌN

VEL HAM DŨ LÌL LÂ HÌ RAB BÌL Â LE MÌN

SOLO

LÌL LÂ HÌ TE Â LEL FÂ TÌ HÂ

ESER 35

UŞŞAK NÂ'T

MEVLEVÎ DEVR-İ REVÂNÎ

GÜFTE: SULTAN II. MUSTAFA
BESTE: TOLGA BEKTAŞ

EL ME DED EY FAH RÎ Â LEM HEM ŞE FÎ 'ÛL MÛZ NÎ BÎN
ÇAĞ LA YIP HERDEM A KAR BU ÇEŞ MÎ GİR YÂ NİM BE NİM
ÛM ME TÎN DEN EN HA HİR Ü BÎ KE SEM BEN YÂ RE SÛL

NÂ ZİL OL DU HAK KI NA HEM RAH ME TEN Lİ'L 'Â LE MÎN
FİK RE DİP NÂ Rİ CA HÎ MÎ HAV FE DER CÂ NİM BE NİM
Â CİZ Ü MEF TÛ NÎ YÎ CEN NÂ TI AD NE ET KA BÛL

İ Şİ DEL DEN VAS Fİ Nİ BU DUR Lİ SÂ NİM DA HE MÎN
U MA RİM RÛ Zİ CE ZÂ DA O LAHEM RÂ HİM BE NİM
Â CİZ Ü MEF TÛ NÎ YÎ CEN NÂ TI AD NE ET KA BÛL

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM YÂ SÂ DIKA'L VA' Dİ'L E MÎN

EY RA HÎ MÎ LÂ YE ZAL ET ME HE SÂ BI BEN DE NE HAK

CÂ NU DİL DEN ÖZ LE RİM OL CİS MÎ PÂ KI GÖR ME ĞE DOST

YÂ HA BÎ BÎ KİB Rİ YÂ CEM' ET Lİ VÂ Yİ HAM Dİ NE

ES SAL LÂ TÛ VE'S SE LÂM YÂ SÂ DIKA'L VÂ' Dİ'L E MÎN

ESER 36

HÜSEYİNİ SALÂT-I KEMÂLİYE

SERBEST

BESTE-GÜFTE; LÂ-EDRÎ

AL LA HÛM ME SAL LÎ VE SEL LÎM VE BÂ RÎK A LÂ

SEY YÎ DÎ NA MU HAM ME DÎN VE A LÂ Â

LÎ HÎ A DE DE KE MÂ LÎL LA HÎ VE

KE MÂ YE LÎ KU BÎ KE MÂ LÎ HÎ AL LA

HÛM ME SAL LÎ VE SEL LÎM VE BÂ RÎK A LÂ

ŞEM SÎD DU HÂ MU HAM ME DÎN VE A LÂ Â

LÎ HÎ A DE DE KE MÂ LÎL LÂ HÎ VE

KE MÂ YE LÎ KU BÎ KE MÂ LÎ HÎ AL LÂ

HÛM ME SAL LÎ VE SEL LÎM VE BÂ RÎK A LÂ

BED RÎD DÛ CÂ HAY RÎL VE RÂ NÛ RÎL HÛ DA

MU HAM ME DIN VE A LÂ Â LI HI A DE

DE KE MÂ LIL LÂ HI VE KE MÂ

YE LI KU BI KE MA LI HI

ESER 37

UŞŞAK SALÂT-I KEMÂLIYE

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LA HÜM ME SAL Lİ VE SEL LİM VE BÂ RİK A

LÂ SEY Yİ Dİ NA MU HAM ME DİN VE A LÂ

MÜR Şİ Dİ NA Â Lİ Hİ A DE DE İ MÂ MİL LÂ HİL KE

RİM VE İF DA Lİ Hİ AL LA HÜM ME SAL

Lİ VE SEL LİM VE BÂ RİK A LÂ ŞEM SİD DU HÂ MU HAM

BED RİD DÜ CÂ NÜ RİL HÜ DÂ

ME DİN VE A LÂ Â Lİ Hİ A DE DE KE MÂ

LİL LÂ Hİ VE KE MÂ YE Lİ KU Bİ KE MÂ Lİ

ESER 38

SEGÂH SALAVÂT

SERBEST

BURDUR-ANONİM

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ RA SÛ LAL LAH

ES SE LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ HA BÎB AL LAH

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂ MÛ A LEY KE YÂ SEY DÎ DEL EV VE

LÎ NE VEL Â HÎ RÎN VEL HAM DÛ LÎL LA HÎ RAB BÎL

Â LE MÎN

ESER 39

UŞŞAK SALAVÂT (KÂDİRÎ)

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LÂ HÛM ME SAL LÎ A LÂ MU HAM ME DÎN VE A LÂ

Â LÎ SEY YÎ DÎ NÂ MU HAM MED

ESER 40

ACEMAŞİİRAN SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED

AL LÂ HU EK BER

RAB BE NÂ LE KEL HAMD AL LÂ HÛ EK BER

AL LÂ HU EK BER AL LÂ HÛ EK BER

AL LÂ HÛ EK BER ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM

VE RAH ME TUL LAH ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM

VE RAH ME TUL LAH

ESER 41

EVC SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED AL

LÂ HÛ EK BER RAB BE NÂ LE KEL HAM DEL LÂ HÛ

EK BER AL LÂ HU EK BER

AL LÂ HU EK BER AL LÂ HU EK

BER ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TÛL LÂH

ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE

RAH ME TÛL LAH

ESER 42

HİCAZ SALAVÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

YA RA SÛ LAL LAH YÂ HA BÎ BAL LAH

YÂ ŞE FÎ AL LAH YÂ NEBÎY YAL LAH

ESER 43

HİCAZ SALAVÂT

SOFYAN

BESTE: ERDOĞAN ATEŞ

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YA RA SU LAL LAH

³
ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YA HA Bİ BAL LAH

The image shows two staves of musical notation in 4/4 time, key of D major (one sharp). The first staff contains the melody for the first line of the song, with lyrics 'ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YA RA SU LAL LAH'. The second staff contains the melody for the second line, with lyrics 'ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM A LEY KE YA HA Bİ BAL LAH'. A triplet of eighth notes is indicated above the first three notes of the second staff.

ESER 44

NİHAVEND SALAVÂT

SOFYAN

DOĞAN ERGİN

YÂ RASÛ LAL LAH YÂ HABİ BAL LAH

YÂ ŞE Fİ AL LAH YÂ NEBİY YAL LAH

ESER 45

UŞŞAK SALAVÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL Lİ YÂ RAB A LÂ EŞ RA Fİ NÜ Rİ CE Mİ İL EN Bİ

YÂ İ VEL MÜR SE LİN VE A LÂ

CE Mİ İL EV Lİ YÂ (İ) VEL HAM DÜ LİL

LÂ Hİ RAB BİL Â LE MİN

ESER 46

HÜSEYİNİ SALÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL Lİ A LÂ MU HAM ME DİL

MUH TÂR SAL Lİ A LÂ AH

AH ME DİL EB (Bİ) RÂR

SAL LAL LÂ HU VE SEL LE ME A LÂ E Mİ

NİL AH YÂR

ESER 47

NEVA SALÂT

SERBEST

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

SAL LÎ A LÂ MU HAM MED AL

LÂ HÛ EK BER RAB BE NÂ LE KEL HAM DEL LÂ

HU EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ

EK BER AL LÂ HÛ EK BER

ES SE LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TUL LÂH HÎ ES SE

LÂ MÛ A LEY KÛM VE RAH ME TÛL LÂH

ESER 48

NİHAVEND SALAVÂT

SERBEST

SÖZ: ANONİM
BESTE: AHMET HATİPOĞLU

AL LA HÜM ME SAL Lİ A LÂ SEY Yİ Dİ NÂ MU

HAM ME Dİ NİN NE BİY YİL ÜM MİY Yİ VE A LÂ Â

Lİ Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

ESER 49

NİHAVEND SALÂT Ü SELÂM

SOFYAN

DOĞAN ERGİN

YÂ RA SÛL SE LÂM A LEY KE YÂ HÂBİB

SE LÂM A LEY KE YÂ NEBÎ SE LÂM A

LEY KE SA LÂ VÂ TUL LÂH A LEY KE

The musical score is written on three staves in 4/4 time, featuring a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The melody is composed of eighth and quarter notes, with some measures containing beamed eighth notes. The lyrics are written below the notes, and the piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

ESER 50

SEGÂH SALÂT

NÎM SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

YÂ RA SÛL SE LÂM A LEY KE YÂ HA BÎB SE LÂM A LEY KE

YÂ NE BÎ SE LÂM A LEY KE SA LA VÂ TULLAH A LEY KE

ESER 51

SEGÂH SALÂT

SOFYAN

BEKİR SİDKİ SEZGİN

ES SA LÂ TŪ VES SE LÂM EY HÂ Dİ İ RÂ

HI HU DÂ KŪN TŪ Â Sİ YÂ ŞE Fİ AL

MŪZ Nİ BİN İŞ FA' LE NÂ ES SA LÂ TŪ

VES SE LÂM A LEY KE YÂ RA SŪ LÂL LÂH

ES SA LÂ TŪ VES SE LÂM A LEY KE YÂ

SEY Yİ DEL EV VE Lİ ME VEL Â HİRİN

ESER 52

UŞŞAK SALAVÂT-I ŞERİFE

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

3 3

SAL Lİ YÂ RAB	Bİ A LÂ	CEDİL HÜ SEYN
HİY RE TUL LÂ	Hİ Mİ NEL	HALKİ E Bİ
MEN LE HU CED	DÜN KE CED	DİMUS TA FÂ
MEN LE HÜ AM	MÜN KE AM	Mİ CÂ FE RÂ
NAH NÜ CİB Rİ	LÜ DA DEN	SÂ DÜ SÜ NÂ

3

KÜN ŞE Fİ İ	YÂ İ MÂ	MEL HA RAMEYN
BÂ DE CED Dİ	VE E NE İB	NÜL Hİ RE TEYN
AH ME DÜLMUH	TÂ RİNÜ	RİZ ZUL METEYN
ZÜL CE NÂ HAY	Nİ A Sİ	LİN NE SE BEYN
VE LE NEL KÂ	BE TÛSÜM	MEL HA RAMEYN

ESER 53

UŞŞAK SALAVÂT

SERBEST

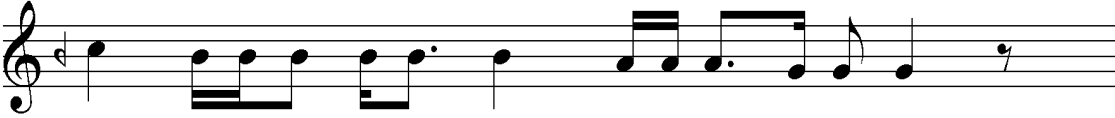
BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

CUMHUR

AL LÂ HŪM ME SAL LÎ A LÂ SEY YÎ DÎ NÂ

SOLO

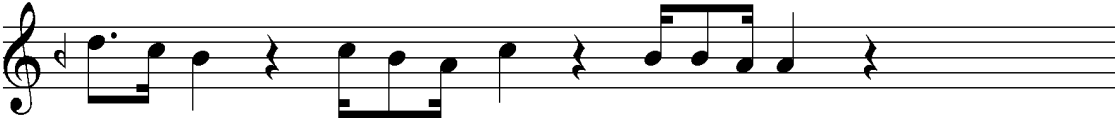

VE NE BÎY YÎ NÂ VE HA BÎ BÎ NÂ

CUMHUR

MU HAM ME DÎN BÎ A DE DÎ KŪL LÎ MA LŪ MÎL LE KE VE A LÂ

Â LÎ HÎ VE SAH BÎ HÎ VE SEL LÎM

ESER 54

MÂHUR SALÂT

SOFYAN

BESTE-GÜFTE: LÂ-EDRÎ

AL LAHÜMMESAL LÎ A LEL MUSTA FA AL LAHÜMMESAL LÎ A

LEL MUSTA FA BE DÎ A' L CEMÂ LÎ VE BAH R'ÎL VE FÂ

BAH R'ÎL VE FÂ VE SAL LÎ A' LEY HÎ KE MÂ YENBE ĞÎ

VE SAL LÎ A' LEY HÎ KE MÂ YENBE ĞÎ ES SÂ DIK MUHAM MED A'

LEY HÎS SE LÂM LEY HÎS SE LÂM

ESER 5

SONUÇ

Hız. Peygamber (s.a.v) ‘e olan şükran borcumuzu yerine getirmek amacıyla getirdiğimiz Salâ ve Salavâtlar sözlükte “dua, tebrik, yüceltme” manasındadır. Dini anlamda “dua ve namaz” demektir. Hız. Muhammed (s.a.v) birçok kere kendisine Salât ü selam getirilmesini dile getirmiştir. Hatta Kur’an’ ı Kerimde Ahzab Sûresinin 56. Ayetinde “Allah ve melekleri Peygamber’ e Salât ederler. Ey iman edenler, siz de ona Salât ü selam getiriniz.” buyrulmuştur. Bu ayet-i kerimede, Allah’ın ve meleklerin de Salât ettiği buyruluyor. O halde Salât eden sadece biz insanlar değiliz. Allah Teâla’nın Salât etmesi, tezkiye ve ilâhi rahmetin ortaya çıkışıdır. Meleklerin Salât etmesi, Allah Rasûlü (s.a.v.) lehinde istiğfar talep etmedir. Kulların Salât ü Selâm getirmesi ise dua ve tazimdir. Kısaca Salât; Allah’tan rahmet, meleklerden istiğfar, insanlardan hayır duadır.

Giriş bölümünde, Salât ve Selâm’ın Peygamber sevgisini artırdığı, Hız. Peygamber’e duyulan sevgi ve muhabbetin ifadesi olan Salât-ü Selâm’ın Kur’an’ın emriyle her Müslümana görev olarak verildiği, Hadislerde de Hız. Peygamber’in ismi anıldığı zaman Salavât gerektiği, getirilen Salavâtları kendisine ulaştıran görevli melekler bulunduğu, duaların ancak onunla kabul edildiği, âhirette kendisine en yakın olanın bu dünyada en çok Salavât getirenler olduğu, getirmeyen kimsenin son derece cimri sayıldığı, insanların en hayırlısının çokça Salavât getirenler olduğu açıklanmıştır.

Birinci bölümde, Salâ ve Salavât nedir? sorusuna cevap verilmiştir; Türk Din Mûsikîsi’ nde Cami Mûsikîsi’nin içinde yer alan bir form olduğu, Arapça’da “dua ve namaz” anlamlarına geldiği, Hız. Peygamber’e Allah’tan rahmet ve Selâm temenni eden, onun şefaatinı dileyen, aile fertlerine ve yakınlarına dua ifadeleri içeren, çeşitli şekillerde düzenlenmiş hürmet ve dua cümlelerinden oluştuğu ifade edilmiştir.

İcra Şekillerine Göre Salâ ve Salavât ; Gizli (Hâfî), Açıkta (Cehri), Cumhuren Cehri şeklinde üç gruba ayrılmıştır.

1. Gizli (Hâfî) şeklinde getirilen Salâlar;
Hız. Peygamber’in İsmi zikredilince getirilen,
Namaz-İbadeti içerisindeki Mahfel Tesbihleri sırasında getirilen Salâ ve Salavât,

2. Açıkta (Cehri) şeklinde getirilen Salâlar;
Minareden okunan Salâ ve Salavât,

3. Cumhuren Cehri şeklinde getirilen Salâlar;
Dini Merasimler içinde getirilen,
Mevlid içinde getirilen,
İlâhi ve Nâ’ların içinde getirilen Salâ ve Salavât olarak sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflandırılan Salâlardan başka “Salavât-ı Fatih”, “Salât-ı Tefriciye”, “Salâten Tüncina”, “Salavât-ı Melevân” adlı Salâlarda Arapça ve Türkçe mealinin açıklamaları verilmiştir.

Salâ ve Salavât çeşitleri başlıklar altında şöyle toplanmıştır; Hız. Peygamber’in ismi zikredilince getirilen, namaz-ibadet içerisinde ve mahfel tesbihleri içerisinde getirilen, bazı dini merasimler içinde getirilen, mevlid içinde getirilen Salavât ile

minareden okunan, İlâhi ve Nât-ı Şeriflerin içinde geçen Salavât olarak başlıklar incelenmiştir. Aynı zamanda bu başlıkların da alt başlıkları açıklanmıştır. Örneğin; Dini merasimler içinde getirilen Salavât başlığının bir alt başlığı olan Salât-ı Ümmiyye başlığı vardır. Bu başlıkta da Salât-ı Ümmiyye'nin farklı usûllerdeki notaları verilerek açıklanmıştır. Bir diğer alt başlıkta minareden okunan Salavât'ın alt başlıkları da dört grupta, Sabah Salâsı, Cenaze Salâsı, Cuma Salâsı, Bayram Salâsı olarak incelenmiştir. Bu Salâlarında farklı usûldeki notaları verilerek içeriği anlatılmıştır. Tekke Mûsikîsi'nde Salâlar başlığı da Salât-ı Kemâliye ve tekkelerde okunan diğer Salâlardan örnekler olarak iki alt başlıkta sunulmuştur. Bu bölümde de Salât-ı Kemâliye'nin tanımı yapılarak farklı makamlardaki notaları verilmiştir. Tekkelerde okunan diğer Salâların notasına da örnek verilmiştir. En son diğer besteli Salâlar başlığında da farklı makamlarda ve farklı bestekarlardaki Salâların notaları sunulmuştur.

İkinci Bölümde, Salâ ve Salavâtlar tür ve biçim açısından incelenmiştir. Bu bölümde incelenen türleri şöyle sıralayabiliriz; Salât-ı Ümmiyye, Sabah Salâsı, Cenaze Salâsı, Bayram ve Cuma Salâsı. Burada Salât-ı Ümmiyye'nin, Sabah Salâsı'nın, Cenaze Salâsı'nın, Bayram ve Cenaze Salâsı'nın bazılarının farklı usûllerde yazılmış notaları olduğu tespit edilmiştir. Bu notalar tezimizde sunulmuştur. Biçim olarak bakıldığında dörtlüklerde çoğunlukla düz uyak kullanıldığı görülmüştür. Ezgileri makam dizisi özelliklerine göre incelediğimizde, kullanılan çeşnilerin geleneksel yapıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Ezgiler, makama özgü kalıp motiflerin kullanımıyla makam seyrine uygun bir anlayışla oluşturulmuştur. Ezgiler ağırlıklı olarak usûle uygun bir biçimde bestelenmiştir.

İlâhi İçinde Geçen Birkaç Salavât'ın Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi, Tekke Mûsikîsinde Okunan Salâların İki Örneğinin Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi, Besteli Salâlardan Üç Örneğin Tür ve Biçim Açısından İncelenmesi başlıkları ile de bu eserlerin türü tespit edilmiş ve biçim ve ezgisel olarak incelenmiştir. Bu tespit sonucunda da, yine makam seyrine uygun ezgiler kullanılmıştır. Kalıp motiflere çokca yer verilmiştir. Usûl açısından baktığımızda dikkati çeken bir unsur, genellikle sofyan usûlünün kullanıldığıdır.

KAYNAKÇA

- AK, Ahmet Şahin, *Türk Din Mûsikîsi Câmi ve Tekke Mûsikîsi*, Ankara, Akçağ Yayınevi, 2009.
- AKDOĞAN, Bayram, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri*, Ankara, Bilge Matbaa, 2010.
- AKDOĞU, Onur, *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*, İzmir, Mete Basım, 2003.
- ALKAN, Uğur, *Osmanlı Başkentlerinde Günümüz Ezan ve Salât-u Selâm Mûsikîsi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Edirne 2013.
- ALTINKUŞLAR, Ayhan, *Dini Mûsikîsi Formları*, İzmir 1987.
- ATASOY, E.Nigar, *Yüzyıllarca Faydaları Denenmiş Çok Faziletli Büyük Salavât-ı Şerifeler*, İstanbul, “t.s”
- BANAZ, Şaban, *Hz. Peygamber’e Salavât Getirmek*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2013.
- BELVİRANLI, Ali Kemal, *Mûsikî Rehberi Dini Mûsikîsi*, Nedve Yayınları, Konya 1975.
- EZGİ, Suphi, *Türk Mûsikîsi Ameli, Bankalar Basımevi*, İstanbul 1940.
- GÜLLÜCE, Hüseyin, *Salât Kavramı Etimolojisi ve Bazı Mülâhazalar*, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum 2005.
- GÜNEŞ, Selim, [http://semerkanddergisi.com/ona-yakinlik-icin-Salavât/ \(14.11.2014\)](http://semerkanddergisi.com/ona-yakinlik-icin-Salavât/ (14.11.2014))
- GÖRMEZ, Mehmet, *Hadislerle İslam*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2014.
- HARMANCI, Başak İlhan, *Türk Din Mûsikîsi’nde Salâ (Salât) Formu ve Salâ Besteleri*, Rast Müzikoloji Dergisi, 2013.
- İÇÖZ, Ayşe, *Arap Dilinde Hidayet-Dalalet, Salât ve Selâm Kelimelerine Semantik Yaklaşım*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.

- KARADENİZ, M. Ekrem, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1965.
- MERTOĞLU, Mehmet Suat, “*Salât ü Selâm*”, Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), Ankara 2009.
- OKUMUŞ, Mesut, *Semantik ve Analitik Açından Kur’an’da “Salât” Kavramı*, Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, Çorum 2004.
- ÖZCAN, Nuri, “*Salâ*”, DİA, c. 36. İstanbul 2009, s. 15.
- ÖZCAN, Nuri, “*Sabah Salâsı*”, DİA, c. 35, İstanbul 2008, s. 333.
- ÖZCAN, Nuri, UZUN, Mustafa, “*Cenaze Salâsı*”, DİA, c. 7, İstanbul 1993. s. 358.
- ÖZDAMAR, Mustafa, *İslâmbol Geleneğinde Sivil Merâsimler ve Doğumdan Ölüme Mûsikî*, İstanbul 1997.
- ÖZKAN, İsmail Hakkı, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*, Yaylacık Matbaa, İstanbul 2011.
- ÖZTUNA, Yılmaz, *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1994.
- PAMUK, Arif, *Salavât-I Şerifelerin Esrarı, Hikmeti ve Fazileti*, Pamuk Yayıncılık, İstanbul 2014.
- SERİNSU, Ahmet Nedim, *33/Ahzâb Sûresi 56. Ayet-i Kerimesi Çerçevesinde Hz. Peygamber’e Salât ve Selâm Getirmenin Anlamı*, Oş Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İlahiyat Bilim Dergisi Kırgız Çeviri, Oş 2008.
- SOYSALDI, Mehmet, *Kur’an’da Salât Kavramının Semantik Analizi*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Yalova Ekim 2010-Mart 2011.

ŞARDAĞ, Rüştü, *Mustafa Itri Efendi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

ŞENGEL, Ali Rıza, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler*, Kalem Matbaası, İstanbul 1979.

ŞENGEL, Ali Rıza, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 2*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1979.

ŞENGEL, Ali Rıza, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 3*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1981.

ŞENGEL, Ali Rıza, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 4*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1982.

ŞERİF, Muhammed, <http://www.dogruhaber.com.tr/Yazar/Makale/Salavâtin-Onemi-ve-Faydalari.html>, (14.11.2014)

TÖRE, Abdülkadir, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 5*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1984.

TÖRE, Abdülkadir, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 6*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1985.

TÖRE, Abdülkadir, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 7*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1989.

TÖRE, Abdülkadir, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 8*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1991.

TÖRE, Abdülkadir, *Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler 9*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1996.

ÜNKAN, Emin-Bedia-Hakan, *1000 Yıllık Türk Sanat Mûsikîsi Türk Sanat Mûsikîsinde Temel Bilgiler*, Genel Kültür Yayınları, Şile 1984.

YAVAŞÇA, Alaeddin, *Türk Mûsikîsinde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*, “y.y.”

İstanbul 2002.

YENİTERZİ, Emine, *Divan Şiirinde Na't*, Ankara 1993.

YÜCER, Hür Mahmut, *Tarikat Geleneğinde Salavât-I Şerife ve Müstâkimzâde'nin Şerhi Evrâd-ı Kâdirî* adlı Eseri, Ankara 2005.

ZUHAYLİ, Vehbe, *İslâm Fıkıh Ansiklopedisi*, Feza Yayıncılık, İstanbul 1994.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı ve Soyadı : Betül Küçüksüslü
Doğum Yeri ve Yılı : Konak/ 09.07.1989
Medeni Hali : Bekâr

EĞİTİM DURUMU:

2004-2007 : İzmir, Çimentaş Lisesi
2008-2013 : İzmir, Ege Üniversitesi Devlet Türk Mûsikisi Konservatuvarı,
Temel Bilimler Bölümü.

YABANCI DİL BİLGİSİ:

İngilizce : **Okuma:** İyi **Yazma:** İyi **Konuşma:** İyi

İŞ DENEYİMİ:

Mûzik Öğretmeni : 2015-...Buca Gençlik ve Spor Bakanlığı